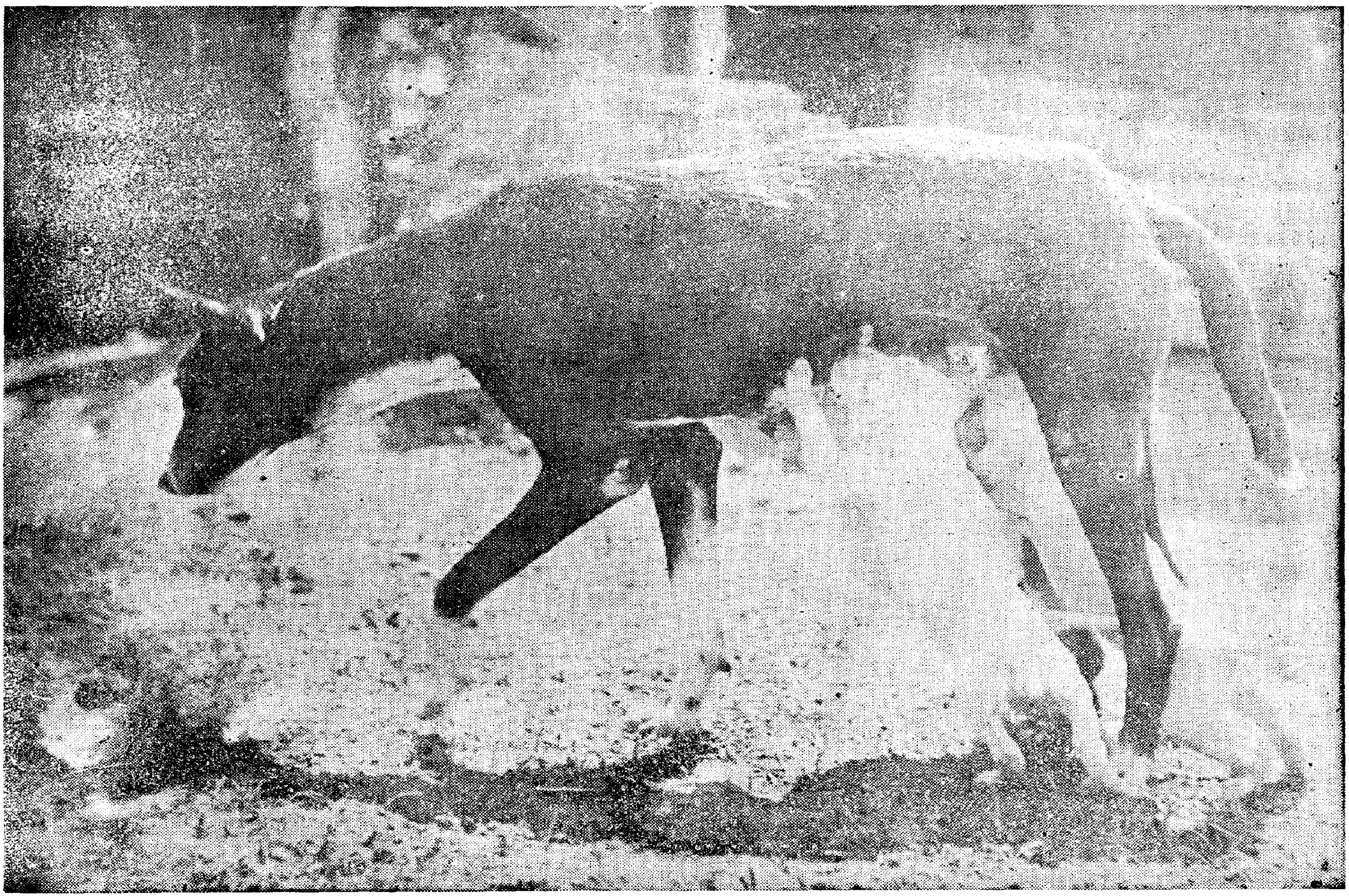
ఆంధ్రపత్రిక సచిత్రవారపత్రిక

25 నయాపైసలు

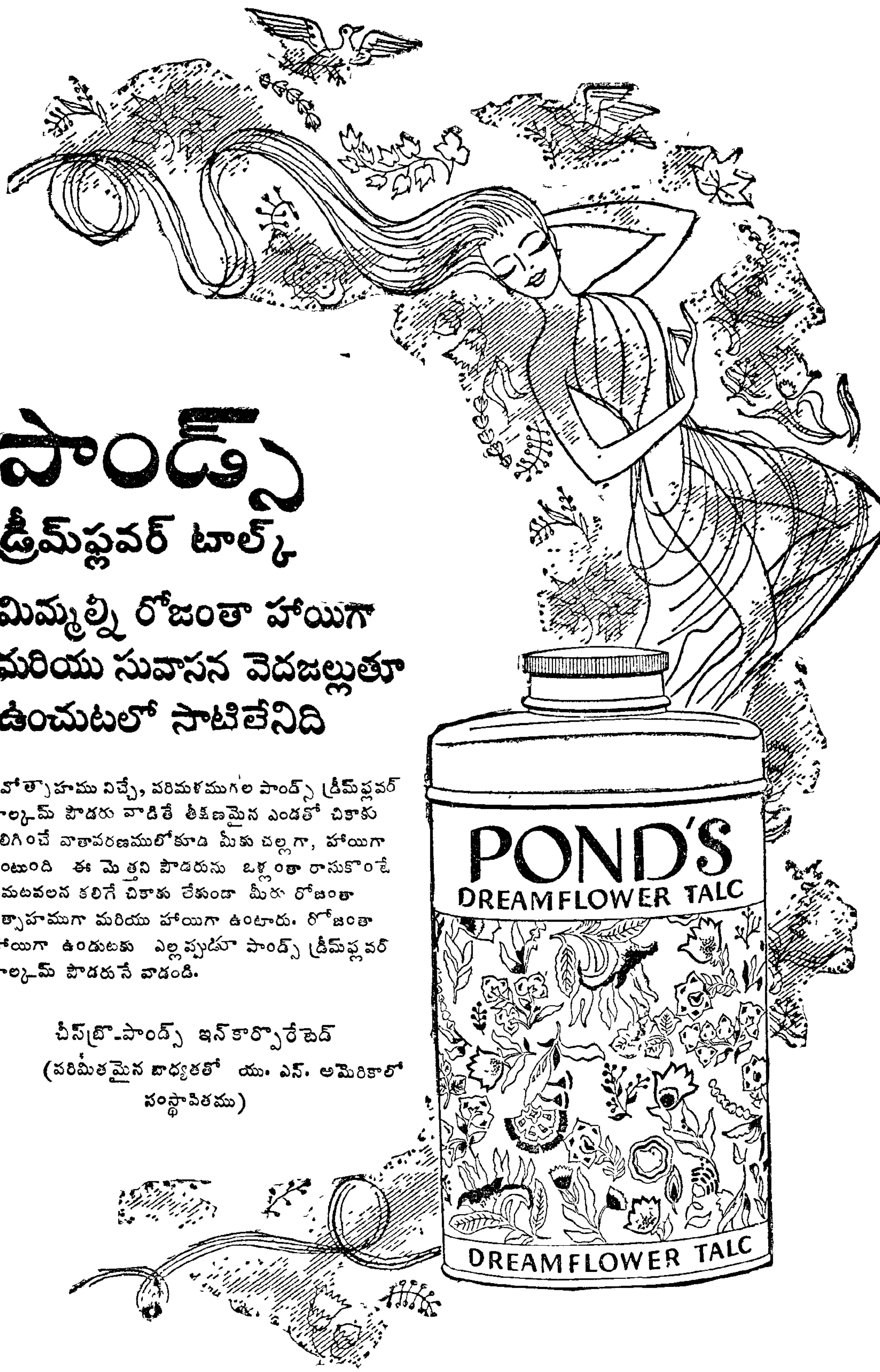
11 59

ANDHRA PATRIKA
ILLUSTRATED WEEKLY

ఆకలైన వేళ....

—ఫొటో: జి. రామమూర్తి.]

పాండ్స్

డ్రీమ్‌ఫ్లవర్ టాల్క్

మిమ్మల్ని రోజంతా హాయిగా మరియు సువాసన వెదజల్లుతూ ఉంచుటలో సాటిలేనిది

నవోత్సాహము నిచ్చే, పరిమళముగల పాండ్స్ డ్రీమ్‌ఫ్లవర్ టాల్కమ్ పౌడరు వాడితే తీక్షణమైన ఎండతో చికాకు కలిగించే వాతావరణములోకూడ మీకు చల్లగా, హాయిగా ఉంటుంది ఈ మెత్తని పౌడరును ఒళ్లంతా రాసుకొంటే చెమటవలన కలిగే చికాకు లేకుండా మీరు రోజంతా ఉత్సాహముగా మరియు హాయిగా ఉంటారు. రోజంతా హాయిగా ఉండుటకు ఎల్లప్పుడూ పాండ్స్ డ్రీమ్‌ఫ్లవర్ టాల్కమ్ పౌడరునే వాడండి.

చీస్‌బ్రో-పాండ్స్ ఇన్‌కార్పొరేటెడ్
(పరిమితమైన బాధ్యతతో యు. ఎస్. అమెరికాలో సంస్థాపితము)

ఉచితపుస్తకము: "*Lovelier with Pond's*" అనే సౌందర్యమును గురించిన ఇంగ్లీషు పుస్తకము కావాలని వ్రాయండి. దానిలో ముఖవర్చస్సు మరియు సౌందర్యరక్షణను గురించి ఎన్నో ఉపయోగకరమైన సలహాలు ఉన్నాయి. 52 నయాపైసల తపాలాబిళ్లలుపంపుతూ ఈఎడ్రసుకువ్రాయండి: పి. ఓ. బాక్సు 1612, డిపార్టుమెంట్ 26 టి బొంబాయి 1.

సంవత్సర చందా
రు. 13-0-0
విడిప్రతిక 25న.పై.

ఆంధ్రపత్రిక
సచిత్ర వారపత్రిక

సంపుటము 52
సంచిక 42
11-6-58

Founder : K. NAGESWARA RAO

విలంబి జ్యేష్ఠ బహుళ దశమి బుధవారం

విషయానుక్రమణిక

ముఖచిత్రం : నర్తకి రాగిణి

నీలినీడలు	— 6
న్యూఢిల్లీ లేఖ	— 11
హత్యకాని హత్య	— 13
దగాపడిన తమ్ముడు	— 17
తల్లులూ-తండ్రులూ	— 20
మహాభారతం	— 24
కూచిపూడి నాట్యం	— 28
నక్షత్రఫలితాలు	— 31
వనితాలోకం-స్నేహం	— 35
మన సమాజంలో భర్తృవిహీనలదుస్థితి	— 36
వనితావాణి	— 40
బాలసాహితి : సమయస్ఫూర్తి	— 44
రాజవైద్యం	— 45
సినిమా	— 50

గమనిక

స్థలాభావంచేత ఈవారం 'లోకంతీరు' ప్రచురించలేదు. వచ్చేవారం ప్రచురిస్తాము. —సం॥

ఆంధ్ర నాటక కళా పరిషత్తు

గుడివాడలో 20-వ వార్షిక మహాసభలు

"దేశోద్ధారక"
పరిషత్తు స్థాపకులలో ఒకరు;
ప్రప్రథమ అధ్యక్షులు

సాంస్కృతిక సంస్థల సక్రమ నిర్వహణకు ఉత్సాహం ఎంత అవసరమో, డబ్బుకూడా అంతే అవసరం. అన్ని హంగులూ ఉండి, ఉత్సాహంలేక డబ్బు నుపయోగించుకో లేకపోయిన వ్యక్తులున్నారు. సంస్థలకోసం భార్యల మెళ్లల్లో పుస్తెలు తాకట్టుపెట్టి, ఇహపరాలకు దూరమైన మహానుభావులు ఉన్నారు. ఉత్సాహం ఆంధ్రులకుంది; మంత్రుల వనోవికారాలకు ఉపయోగపడేగల సంపద ప్రభుత్వానికుంది ఈ ఉత్సాహానికి ఆ సంపద తోడ్పడితే, మన సాంస్కృతిక సంస్థలు ఎన్నో విజయాలు సాధించేవి. కాని,—

కేవలం వ్యక్తుల ఉత్సాహానికి తార్కాణంగా వెలసింది అఖిలాంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు. ఏంసాధించి కన్నుమూసింది పరిషత్తు? ఆగస్టు ఏడు, పందొమ్మిది వందల ఏభైఏడు నాడు జన్మించింది సాహిత్య అకాడమీ. రాజుగారి పెద్దకొడుకు పుట్టిన సంగతి లోకానికంతకీ చాటి చెప్పింది హైదరాబాదు; ప్రారంభోత్సవం వైభవోపేతంగా జరిగింది రాష్ట్రపతి స్వయానా పౌరోహిత్యం వహించారు. ప్రభుత్వం ఇచ్చిన పదివేలలో ప్రారంభోత్సవానికే ఆరిపోయాయి ఆరువేలు - ప్రారంభోత్సవపు తోరణాలకీ, సభ్యుల మొదటితరగతి రైల్వే ప్రయాణాలకీ, రాజధాని నగరంలో తిండికీ, నిద్రకీ, దినవెచ్చాలకీ. ఏం సాధించింది అకాడమీ? ఏం సాధిస్తుంది అకాడమీ?

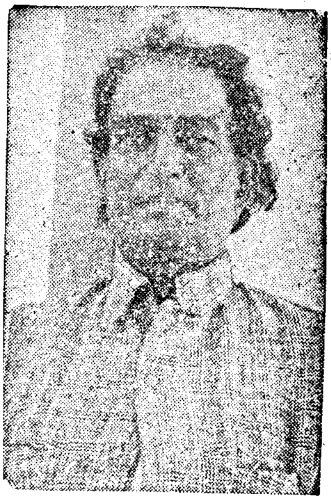
లేదు; డబ్బుకీ ఉత్సాహానికీ సంబంధం లేదు. ఈ రెండూ ఉంటేకాని, సాంస్కృతిక సంస్థలకీ, సాంస్కృతిక రంగంలో ఈ సంస్థలు సాధించదలచిన విజయాలకీ సంబంధం లేదు.

ఆంధ్ర నాటక కళాపరిషత్తు మహాసభలు జరిగినప్పుడల్లా కొందరు విమర్శకులు వృత్తిరీత్యా పెదవులు విరుస్తూంటారు. "ఏం

తురగా కృష్ణమోహన్‌రావు

చేసింది పరిషత్తు?" అంటారు "విజయవాడలో రాఘవ నాటక మందిరానికి శాంతారాం శంకుస్థాపన చేసి పదమూడు సంవత్సరాలైందే? ఏం చేసింది పరిషత్తు?" అంటారు ఏం చేస్తుంది పరిషత్తు? ప్రజలనుండి, కళాహృదయులైన వ్యక్తులనుండి వచ్చే విరాళాలు తప్పితే పరిషత్తుకి ఆస్తిపాసులు లేవు. కృషి చేయడానికి ఉత్సాహం ఉన్న కార్యకర్తలుండి, ఇంతో కొంతో కృషి చేసిన సంస్థలకు సహాయం చేయడం ప్రభుత్వాల ఆచారం కాదు; ప్రజా ప్రభుత్వాల సంగతి చెప్పనే అక్కర్లేదు.

1945 లో బళ్లారి రాఘవాచారి స్మారకార్థం ఒక నాటకశాల నిర్మించడానికి మదరాసు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం విజయవాడలో స్థలం ఉచితంగా పరిషత్తుకిచ్చింది. ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి గాంచిన కళాప్రపూర్ణుని పేరిట నిర్మింపబడే మందిరానికి ఆ కళాపిపాసి వి. శాంతారామ్ శంకుస్థాపన చేశాడు అంతే. ప్రభుత్వానికి మరి ఏయిబ్బందులొచ్చాయో మందిర నిర్మాణం జరగలేదు. మదరాసు విడి ఆంధ్ర ఏర్పడింది; ఆంధ్ర ఆంధ్ర ప్రదేశ్ గా పరిణమించింది. పరిణమించి 19 మాసాలైంది.

బళ్ళారి రాఘవ

—స్మారక మందిరం మాట?

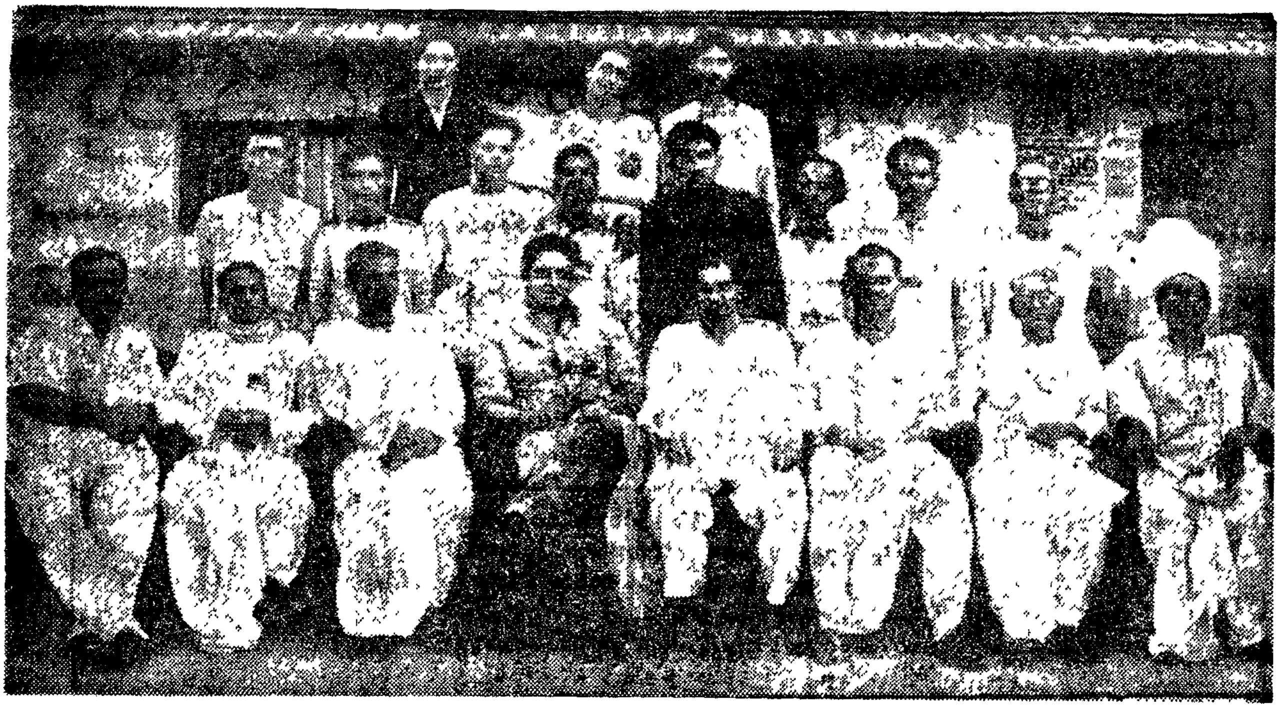
ఆంధ్రకు ప్రత్యేక రాష్ట్రమేర్పడి 56 మాసాలైంది. పరిషత్తు ప్రభుత్వంతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుపుతూనే ఉంది పరిషత్తు ప్రతినిధులు మంత్రులను దర్శిస్తూనే ఉన్నారు. కాని ఇంతవరకు ఫలితం కనబడలేదు.

'పరిషత్తు ఏం చేసింది?' అన్న ప్రశ్నకు సమాధానం కొంతవరకు 'పరిషత్తు ఏం చేయగలదు?' అన్న ప్రశ్నతో ఉంది. పరిషత్తు కార్యకర్తలవద్ద మితిలేని ఉత్సాహంతో తులతూగగల ధనం లేదు. ఈ ఉత్సాహమే లేకుంటే పరిషత్తు ప్రారంభమయ్యేదే కాదు.

ముప్ఫై సంవత్సరాల క్రిందటి సంగతి: 1927 నాటిమాట—

ఆ రోజుల్లో సురభి నాట్యమండలి ఆంధ్రదేశమంతటా నాటక ప్రదర్శనలిస్తూ తిరుగుతూండేది. ప్రతి ఊరిలో తాత్కాలికంగా ఒక నాటకశాల నిర్మించడం, రెండు మూడు నెలలు అక్కడ ప్రదర్శనలివ్వడం, తరువాత మరొక ఊరు తరలిపోవడం-ఇది ఈ నాట్యమండలి కార్యక్రమ విధానం. సురభి గోవిందరాయ నాట్యమండలికి ఆనాడు కార్యదర్శిగా ఉండేవారు కీర్తిశేషులు శ్రీ కొత్తపల్లి లక్ష్మయ్య. ఆ స్వర్గీయుని ఆత్మ ఈనాటికీ ఎక్కడ పరిషన్మహాసభలు జరిగినా అక్కడ విహారం చేస్తూంటుంది.

కళా తపస్వి శ్రీ లక్ష్మయ్య విద్యావంతుడు. విద్యావంతుడు కనుక తమ నాట్యమండలి ప్రదర్శనలు విద్యాధికుల, కళాకారుల

16-వ వార్షిక మహాసభ 1950 లో కాకినాడలో జరిగినప్పుడు శ్రీ పృథ్వీరాజ్ కపూర్ తో కార్యవర్గసభ్యులు. నాటక కర్త శ్రీ శ్రీ కొప్పరపు సుబ్బారావు, మాధవపెద్ది వెంకట్రామయ్యగార్లను, రంగయ్యప్పారావు, స్థానం నరసింహారావు, బందా కనకలింగేశ్వరరావు ప్రభృతులను చిత్రంలో చూడవచ్చు.

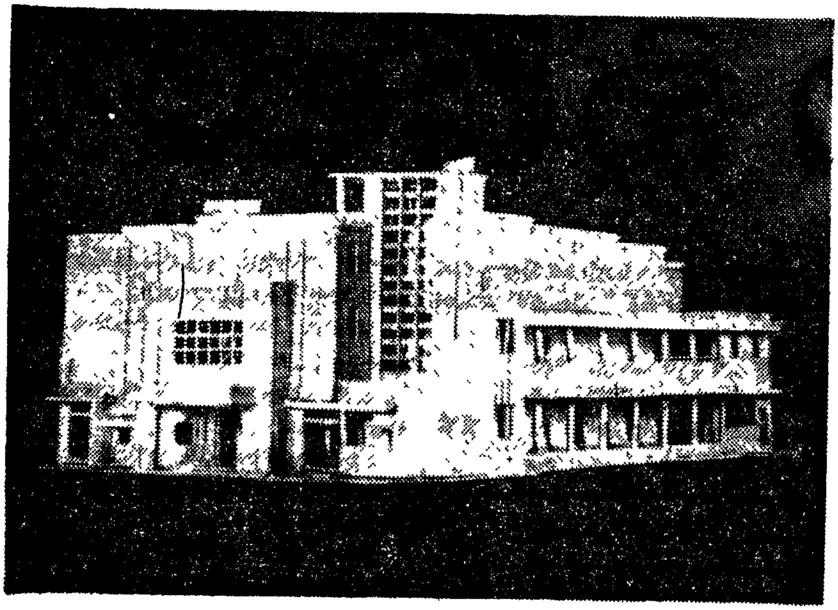
ఆంధ్రనాటకకళాపరిషత్తు

సహృదయ విమర్శల నందాలని, వారి విమర్శల పరిథిలో తమ ప్రదర్శన లుండాలని, ఆశించేవాడు. ఏవూరు వెళ్ళినా, అక్కడి కళాకారులను, ప్రముఖులను తమప్రదర్శనలు తిలకించాలని ఆహ్వానించేవాడు. అప్పట్లో నటశేఖరతంస శ్రీ స్థానం నరసింహారావు తెనాలిలో ఉండేవారు. శ్రీ లక్ష్మయ్య స్థానంవారిని కలుసుకోనడం, వారితో వివిధ నాటక సమాజాలకు ఒక కేంద్రసంస్థ నిర్మిస్తే బాగుంటుందని సూచించడం జరిగింది. అదే సమయానికి శ్రీ నీలంరాజు వెంకట శేషయ్య కూడా యాదృచ్ఛికంగా తెనాలి రావడము సంభవించింది. ఈ ముగ్గురు పరిషత్తువంటి కేంద్ర సంస్థయొక్క ఆవశ్యకతను గురించి చర్చించారు.

ఆనాటి ఆంధ్రుల కొక్కటే దినపత్రిక 'ఆంధ్రపత్రిక'. ఆంధ్రుల సాహిత్యానికీ, సంస్కృతికీ అది దర్పణం. పరిషత్తుకీ, పత్రికకీ ఒకవిధంగా సంబంధంకూడా వుంది. పత్రిక సంస్థాపకులు, ఆనాటి సంపాదకులు కాశీనాధుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారే పరిషత్తు స్థాపకులలో ఒకరు. వారే ప్రథమ సమావేశానికి అధ్యక్షత వహించారు. నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు, వేదం వెంకట్రాయ శాస్త్రిగారు, ఆచంట వెంకటసాంఖ్యాయన శర్మగారు, బనారసు గోవిందరావుగారు, బళ్లారి రాఘవాచార్యులు గారు, కొత్తపల్లి లక్ష్మయ్యగారు కలిసి పరిషత్తుస్థాపించారు 1929 లో.

పరిషత్తుకి శాశ్వతాధ్యక్షులు శ్రీ మొక్కా వెంకటరంగయ్యప్పారావు. శాశ్వతో పాధ్యక్షులు శ్రీయుతులు స్థానం నరసింహారావు, కాజ వెంకట్రామయ్య; ప్రధాన కార్యదర్శి శ్రీ పసల సూర్యచంద్రారావు; శ్రీయుతులు యర్రోజు మాధవాచార్యులు, త్రిపురనేని శివప్రసాదరావు, పోలవరపు సూర్యప్రకాశరావు, కొళ్ళపల్లి వెంకటసుబ్బారావు ప్రభృతులు ఉత్సాహపరులైన కార్యకర్తలు.

1929 కి 1958 కి మధ్యదూరం 29 సంవత్సరాలు. ఈ 29 సంవత్సరాలలో పరిషత్తు 19 సార్లు సమావేశమయింది. బందరులో, గుడివాడలో, బెజవాడలో, ఏలూరులో, తెనాలిలో, కాకినాడలో, హైదరాబాదులో, మరికొన్ని నగరాలలో జరిగాయి ఈ సమావేశాలు. విశ్వనాథ కవిరాజు, బనారసు గోవిందరావు, బళ్లారి రాఘవ, గోవిందరాజు సుబ్బారావు, పింగళి లక్ష్మీకాంతం, సి.ఆర్ రెడ్డి, బెజవాడ రామచంద్రారెడ్డి, గోపాలరెడ్డి, ఉయ్యూరు కుమారరాజా, రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, కె. వి. గోపాలస్వామి,

గుడివాడలో శ్రీ ఆర్. బి. రామకృష్ణంరాజు అధ్యక్షతన ఆంధ్రనాటక కళాపరిషత్తు 20-వ వార్షిక మహాసభలు జరుగుతున్న భవనం శరత్ టాకీస్.

డి. వి. సుబ్బారావు, స్థానం నరసింహారావు, మాధవపెద్ది వెంకట్రామయ్య ప్రభృతులు ఇదివరలో అధ్యక్షస్థానం అలంకరించారు. చల్లపల్లి రాజా, మోతే నారాయణరావు రాజమన్నార్, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, మర్రి చెన్నారెడ్డి, వి. శాంతారాం, హరీంద్రనాథ్ ఛటోపాధ్యాయ. పృథ్వీ రాజ్ ప్రభృతులు పరిషత్తు పూర్వ సమావేశాల్లో పాల్గొన్నారు.

పృథ్వీరాజ్ కపూర్ 1950 వ సంవత్సరం మే నెలలో కాకినాడలో జరిగిన పరిషత్తు సమావేశానికి హాజరయ్యారు. నటులు, నిర్మాతలు; రచయితలు, విమర్శకులు; కళాకారులు ఎందరో ఒక వేదికపై సంచరించడం పృథ్వీరాజుకి దిగ్భ్రాంతి కలిగించింది. ఇంతమంది కళాజీవులు ఈ విధంగా కలవడం భారతదేశంలో మరెక్కడా చూడలేదన్నాడతను. పరిషత్తు సభలకు చూడవచ్చే యాత్రికుల సంఖ్య తనకు విస్మయానందాలు కల్పిస్తున్నదన్నాడు.

నిజానికి ప్రతి పరిషత్సమావేశము ఒక తీర్థయాత్రాస్థలంగా పరిణమించింది 'నాటకీయు'లందరికీ ఆంధ్రదేశంలో. మీరు కమ్యూనిస్టులు కావచ్చు; లేదా కాంగ్రెసు గోత్రీకులే కావచ్చు. మీరు అభ్యుదయవాదులు కావచ్చు; లేదా ప్రాచీన సంస్కృతీరక్షణ కంకణధారులు కావచ్చు. మీరు నాటకీయులైతే మీకు పుణ్యక్షేత్రం పరిషన్మహాసభాక్షేత్రం. నటులకి, నాటకనిర్మాతలకి, నాటకరచయితలకి ధ్యేయం ఈనాడు పరిషత్తులో తమ ప్రతిభను ప్రదర్శించడం; బహుమతులందుకోవడం.

నాటకీయులకీ ఏడు పుణ్యక్షేత్రం గుడివాడ. ఆంధ్రనాటక కళాపరిషత్తు ఇరవయ్యవ సమావేశం. జూన్ 2,3,4.5 తేదిలలో జరుగుతోంది. ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత నాటక అకాడమీ అధ్యక్షులు శ్రీ ఆర్. బి. రామకృష్ణంరాజు సమావేశానికి అధ్యక్షత వహిస్తున్నారు. ఎనిమిది నాటకాలు—'శాంగజపం' (విజయ ఆర్ట్ థియేటర్సు పెదపాలపర్రు); 'జన్మహక్కు' (అభ్యుదయ కళాసమితి, కర్నూలు); 'దొంగవీరుడు' (రసన సమాఖ్య, విజయవాడ); 'పంజరం' (నటరాజ కళాసమితి, శ్రీకాకుళం); 'సమత' (విశ్వనాథ కళాసమితి, విశాఖపట్నం); 'తెరలో తెర' (కళావని, బాపట్ల); 'ఒకే కుటుంబం' (శ్రీ ఆంధ్ర ఆర్ట్ థియేటర్సు బందరు); 'అధికారి' (ఇండియన్ నేషనల్ థియేటరు, హైదరాబాదు) - ప్రదర్శింపబడతాయి. ఇవి కాక, పన్నెండు నాటికలు — 'స్వీకారము'; 'చావకూడదు'; 'రైలుదోపిడి'; 'మనస్తత్వాలు'; 'ఛలో ఢిల్లీ'; 'కరటాలు'; 'వెంకన్న కాపురం'; 'నిరవధి'; 'పత్తిపిల్లి'; 'ప్రత్యూష'; 'మాయామబ్బులు'; 'బడిపంతులు'—ప్రదర్శించబడుతాయి. శ్రీయుతులు ఎస్. వి. ఆర్. సాంబశివరావు; ధూళిపాళ్ల సీతారామశాస్త్రి; దుగ్గిరాల శేషగిరిరావు; ఎస్. వి. ఎల్. నరసింహాచార్యులు; పి. రామకృష్ణమూర్తి; పి. ఎస్. భాస్కరరావు; కోడాలి ఆదిశేషయ్య; గోనుకుంట రామయ్య దుర్యోధనపాత్ర అభినయానికి జరిగే పోటీలో పాల్గొంటారు.

శ్రీ యర్రోజు మాధవాచార్యులు (గుడివాడ), శ్రీ వడ్లమూడి సీతారామారావు (బాపట్ల) పరిషత్తు పోటీలను నాటికా నాటకములను పరిశీలించి నిర్ణయించారు.

ఇవి ఇరవయ్యవ మహాసభలకు సంబంధించిన విశేషాలు.

ప్రతీ మహాసభలోను పరిషత్తు నాటక, చలనచిత్ర రంగాలలో నటులుగా, దర్శక నిర్మాతలుగా, రచయితలుగా ప్రసిద్ధికెక్కిన వారిని సన్మానిస్తుంది.

'పరిషత్తు ఏం చేసింది? ఏం చేసింది పరిషత్తు?' అంటూ వ్యతిరేకార్థా పెదిమలు విరుస్తూ విమర్శకులు కొందరు. పరిషత్తు ఏం చేసిందో, ఏం చేసుందో, క్లుప్తంగా మనవి చేశాను. పరిషత్తు సాధించలేకపోయినది కూడా చాలా ఉన్నది. ఈ విషయం మనకు తెలుసు. పరిషత్తు కార్యకర్తలు కూడా అంగీకరిస్తారు, ఆ సంస్థ సాధించవలసినది చాలా ఉందని.

పరిషత్తు కార్యకర్తలకు మితిలేని ఉత్సాహం ఉంది; ఉత్సాహంతో తులతూగగల ధనం లేదు. ఆ ధనాన్ని ఇవ్వగలిగినది ప్రభుత్వం. ప్రభుత్వం తన ధనాన్ని నిద్రపోతూన్న సంస్థలపై గాక, సజీవంగా ఉన్న సంస్థలపై, అవి శాశ్వత నిద్రకే కన్నుమూయక మునుపే వెచ్చించడం అవసరం. పరిషత్తు కార్యకర్తల, ఆంధ్రదేశపు 'నాటకీయుల' ఉత్సాహానికి తగిన డబ్బు సమకూడితే, పరిషత్తు కార్యక్రమంలో ఈనాడు మనకు గోచరించే లోపాలలో చాలవరకు అదృశ్యమౌతాయి. ★

నీలి నీడలు

"ప్రొసీడ్ సార్!"

తపభంగమయింది.

కల్పనా ప్రపంచం కరిగిపోయింది.

చదువుతూన్న పుస్తకం టేబుల్ మీద పెట్టి తల పక్కకు తిప్పాను. పోస్ట్‌మాన్ రెండు కార్డులు, ఒక ఇన్‌లాండు లెటరు, ఒక రిజిష్టరు కవరు నా చేతికిచ్చి—నా మొహం వంక చూస్తూ నివ్వెరపోయాడు; నిశ్చేష్టితు డయాడు! అతన్ని చూసి నేను మరీ కొయ్య బారిపోయాను.

అంతలో—చెంపమీదుగా మెల్లగా జారిన కన్నీటిబొట్టొకటి చేతిలో ఉన్న కార్డు మీదపడి 'టప్పు' మంది.

అతని మొహంలో మబ్బులు తారాడి నాయి.

పెదిమలు కొద్దిగా చలించి సర్దుకున్నాయి.

మనిషి సానుభూతితో నిలువెల్లా నీరయి నాడు.

సిగ్గుతో చచ్చిపోయాను నేను.

మనసు ముకుళించుకుపోయింది.

హృదయ దౌర్బల్యానికి నన్ను నేనే నిందించుకున్నాను.

కొండముది హనుమంతరావు

నవలలోని విషాదఘటనకే—అది కేవలం కల్పన అని తెలిసీ—హృదయం బావురు మంటుంది. ఆపుకోలేని దుఃఖం ముంచుకు వస్తుంది. హాస్యమప్పుడూ అంతే! చదువుతున్న కొద్దీ నవ్వు అలలు అలలుగా ఉబికి వస్తుంది. నాగరికత కోసమయినా ఈ కావ్య రసాలకు అతీతంగా ఉండాలని ప్రయత్నిస్తాను. నేనెంత ప్రయత్నంచేస్తానో—అంతఎక్కువగా ఓడిపోతాను.

కొందరు మిత్రులు నరాలబలహీనత అన్నారు—తలఊపాను.

మరికొందరు 'నీది మెత్తనిహృదయం' అన్నారు—తలవంచాను.

కన్నీళ్ళుతుడుచుకుని, పోస్ట్‌మాన్ ముఖం లోకి చూశాను. రంగులు మారుస్తుంది. నా హృదయం తేలికపడింది.

ఆర్. ఎల్. రసీదుమీద సంతకంచేసి ఇచ్చాను. అతను వెళ్ళిపోయాడు. ఉత్తరాలు చూసుకున్నాను.

ఒకటీ ఒక స్నేహితుడినుంచి — గత వారంలో ప్రచురింపబడిన నా కథగురించి, పూర్తిగా పాడుచేశావని.

మరొకటి ఒక పాఠకుడినుంచి—అతనితో పరిచయం ఇదేమొదలు—బండబారిన అతనిహృదయాన్ని ఆకథ కదిలించివేసిం దట.

రిజిష్టరు కవరు చించాను—ఈ మధ్యలో రేడియోలో ప్రసారమయిన నాటకపు రెమ్యూనరేషన్‌గా పాతిక రూపాయల చెక్కు.

అంతలో—కళ్ళు ఇన్‌లాండు లెటరు అడ్రసుమీదికి పోయినయ్. ఆ అక్షరాలు వాటికి చిరపరిచితం.

మనసులో కోటిమల్లెలు హసించినయ్!

హృదయంలో తేనెవాకలు ప్రవహించి నయ్.

మనసు ఎనలేని ఆనందంతో పసిడి రెక్కలు విప్పుతుంది.

హృదయం పట్టలేని సంతోషంతో పట్టు కాలవా కప్పుతుంది.

ఎట్టఎదుట సంధ్య కళ్ళుకు కట్టింది.

సిగ్గుల పెళ్ళికూతురయింది.

సింగారం రాసిపోసినట్లుంది.

కుడి మోకాలు మీద గడ్డమానించి కూర్చుంది.

బుగ్గన వల్లని కొటుకబొట్టు మిలమిల లాడుతున్నది.

ముఖాన కల్యాణతిలకం కలకల లాడు తున్నది.

కపోలాలలోని గులాబీగుత్తులు గుబాళిస్తు న్నాయి.

పెదవుల్లోని కెంపులు తమలో తమ నీడల్ని చూసుకుంటున్నాయి.

కళ్ళలోని కాంతులు ఏవో గుసగుస మంటున్నాయి.

ఊహాలోకం పారిజాతంలా పరిమళిం చింది.

దివ్యానుభూతితో మనసు పరవశిం చింది...

"ఎక్కడనుంచి అన్నయ్యా ఉత్తరం?"—రాధ అడిగింది.

"సంధ్యనుంచి."

"వదినా అన్నయ్యా?!" ఆశ్చర్య పోయింది రాధ.

నాలిక కర్చుకున్నాను.

ఎంత చదువుకుంటున్నా, మేనత్త మేన మామల బిడ్డలయినా, వారం రోజుల్లో కాబోయే భర్తకు ఉత్తరం వ్రాయడం విడ్డూరం కాదూ?

"కాదు. కాదు. ఒక ఫ్రెండునుంచిలే!" మాటలు తడబడ్డాయి

అల్మారాలోని పుస్తకమేదో తీసుకొని రాధ వెళ్ళింది—చిన్నగా నవ్వుకుంటూ.

కవరు చించాను.

"భాస్కరం బావకు..."

నాల్గురోజులనుంచి ఉత్తరం రాయాలను కుంటున్నాను. మనసులో తీవ్రమయిన యుద్ధం సాగుతున్నది—రాద్దామా? వద్దా?—అని. రాయకపోవడం దౌర్బల్యం కాని అది నా మతానికే విరుద్ధం. అందుకని వ్రాయడానికే నిశ్చయించుకున్నాను. నీ దగ్గఱ దాయడమెందుకు? నిజం నిప్పువంటిది...

ఎలాగో ఇవ్వాళ మనసు రాయిచేసుకుని ఈ ఉత్తరం-మన జీవితాల్లో గొప్ప మలుపు సాధించే ఈ ఉత్తరం-ప్రారంభించేసరికి విశాల, విమల, సుందరి, సావిత్రి, సరోజిని, అందరూవచ్చి మ్యాట్నీకి పోదామని కూర్చు న్నారు. నేనెంత చెప్పినా వినేటట్లు లేరు. రేపు ఆదివారమేగా. కావాల్సినంత తీరిక. వివరంగా విపులంగా వ్రాసి ఎల్లుండి పోస్ట్ చేస్తాను. నీకు మంగళవారం చేరుతుంటది.

ఆవేశానికి, ఉద్రేకానికి లోనుగాకుండా వాటికీ, నీకూ చాలా దూరమనుకో. బుద్ధుడికీ నీకూ అట్టే భేదంలేదని అప్పుడప్పుడు మానాన్న అనటంకూడా కద్దు-సావకాశంగా ఆలోచించి వెంటనే జవాబు వ్రాస్తావని ఆశి స్తాను. తుదిఘడియల్లో సాహసించిన యీ అబలను క్షమించగలవనుకొంటాను - ఉదార హృదయంతో.

ఇట్లు,
[29-3-'58] సంధ్య

ఏమిటో ఉత్తరం అర్థం?

తల తిరిగిపోయింది; కల విరిగిపోయింది.

తటుకోలేక మనసు కూలబడిపోయింది.

అయోమయమై హృదయం తల్లడిల్లింది.

కుందనపు బొమ్మలా కూర్చున్న సంధ్యపై నీలినీడలు పరుచుకున్నాయి. సంధ్య చుటూ ఏవో దటమయిన తెరలు దించుకున్నాయి.

ఆ ఉత్తరంలోని ఒక్కొక్క అక్షరం నా మీదకు గురిపెట్టిన ఒక్కొక్క బాణం లాగా ఉన్నది. గురిపెటిన వ్యక్తి ఎవరు?-సంధ్యా? సంధ్యేకావచ్చు. కాని అందుకు వెనుక ఎవరిదో తగినంత ప్రోత్సాహం ఉండి ఉండాలి.

సంధ్య మరెవరినయినా ప్రేమించిందా? గుండె కలుక్కుమంది!

ఎన్నడూ ప్రేమించదు. ఎవరిని? నన్నా? ఇంకెవరినన్నా నా?

క్రిందటి సంవత్సరం ఒకసారి గుంటూరు వెళ్ళాను. సంధ్య చదువుకుంటున్నది.

"ఏమిటీ అంత దీక్షగా చదువు తున్నావ్?" అన్నాను.

"ఎలిక్ట్రిసిటీ."

తమాషాకు అందులో ఒక ప్రశ్న అడి గాను. సమాధానంలేదు.

"మరి ఇందాకటినుంచి ఏం చదివావు?"

"ఊరికే చదివేం ప్రయోజనం?"

"మరి—?"

"మనసుండొద్దూ?"

"ఏమయింది?"

"తమకు తెలియదూ?"

"నాకేం తెలుస్తుంది?"

"ఔనుపాపం! వస్తువేమయిందీ దొంగకేం తెలుస్తుంది?"

సంధ్య ఆనాడు నాటకమాడిందా?-

లేక-ఈనాడు ఆహృదయం మారిందా?

ఏమయినా విచిత్రమైనవాళ్లు ఆడవాళ్ళు. నాటకమాడింది అనుకుంటే నోటితో పొగుడుతూ నొసటితో వెక్కిరించిందన్న మాట. హృదయం మారిందీ అనుకుంటె—"క్షణక్షణముల్ జవరాండ్ర చిత్తముల్" అన్నసూక్తి నూటికి నూరుపాళ్ళు నిజమన్న మాట.

ఇదే అనేక కథానికల్లో చూపించాను. ఈ విషయంలోనే సంధ్యకూ, నాకూ తీవ్ర మయిన వాగ్వివాదాలు అనేకసారు జరిగి నయ్. మనసులు మార్చుకుండే విషయంలో అవసరం తప్పితే ఆడా-మగా భేదం లేదం టుంది సంధ్య. అవసరం ఎంత ఒత్తిడిచేసినా ఆడవాళ్ళలాగా మగవాళ్ళు మనసు మార్చు కోలేరు. ఆ విషయానికివస్తే-ఒత్తిడి లేక పోయినా ఆడవాళ్ళు మనసు (చీర మార్చి నట్లు) మార్చుకుంటారు. వాళ్లి దేహాలెంతసుకు మారమో, వాళ మనసులు అంతకు వేయి రెట్లు సున్నితమంటాను నేను. ఈచర్చ ఒక సారి శిఖరాగ్రాలకికూడా వెళ్లింది. నీవెంత అంటే నీవెంత?-దాకా వచ్చింది. చేతులు చేతులు కలవడానికి మాయదారి నాగరికత, సభ్యత అనేవి అడ్డునిలిచినయ్, రాతి గోడల్లా.

ఈ అభిప్రాయభేదమే ఇప్పుడు మనసు మార్చుకోవడానికి కారణమయిందా? చిగురు టాకు చలించడానికి ఎంతగాలి కావాలి?

అభిప్రాయభేదాలమాట వస్తే-ఇదే ఏం, ఇంకా చాలా ఉన్నాయి?

ఉన్నందువల్ల వివాహానికొటంకమేమీ లేదని అనుకునేగా నాన్నకు, మామయ్యకు 'సరే'నని సమాధానం ఇచ్చింది. మరింత లోనే ఏం లోకగతి మారింది?

రష్యా అమెరికాలు నిర్మించిన "బాల చంద్రు"లూ, ఇంగ్లాండు సృష్టించిన 'బాల భానుడూ'—వైజ్ఞానికరంగంలో చెప్పలే దగ్గ మార్పులు తెచ్చినట్లుగా వైవాహిక విష యాల్లోకూడా కొత్తవిలువలేమయినా నిర్ణ యించాయా?...

"అయ్యగారూ ఏసొచ్చావండీ—"

"ఏమిట్రా?"

"చుబలేఖలండీ. అదేటండిఅట్టగంటారు? తమరేగదా ఇతిరి."

ఔను. ఇంతలోనే మర్చిపోయానేమిటి? ఇందాకనేగా అన్నింటిమీదా అడ్రసులు

★ నీలినీడలు ★

వ్రాసి బిళ్ళలంటించి పోస్టుచేసిరమ్మని ఎల్లమంద కిచ్చింది.

అప్పుడే శుభలేఖలు కూడా పోసయినయ్. రేపిపాటికి దేశం నలుమూలలా రెక్కలు గట్టుకు వాలుతాయ్. ఈ మొగారేమో, ఇప్పుడు తాపీగా—గొప్ప మలుపుట; ఈ దారవృద యంట, 'ఊ' అనాలిట...హరి భగవాన్! ఏం అగ్నిపరీక్ష పెటావురా!

సంధ్య దూరంకావడమే - దేహాన్నుండి ప్రాణం వేరు చేయటం, విజ్ఞానశాస్త్రం శాఖోపశాఖలుగా విస్తరించింది. కాబట్టి ఎలాగో కృత్రిమప్రాణ ప్రతిష్ఠ అయినా చేయవచ్చు. కాని ఈ అవమాన భారం మోయడం ఎలా? ఈ శుభలేఖలందుకుని బంధుమిత్రులందరూ తమ తమ బంధుమిత్ర పరివారంగా వేం చేయరూ? వీళ్ళందరకూ 'రావద్ద'ని ఉత్తరాలు వ్రాస్తే...ముందు శుభలేఖలు చేరి, తర్వాత ఉత్తరాలు చేరినా - వాళ్ళు రాకపోవచ్చును, కాని - చెడిపోయిన పెళ్ళి అంటారు కారణాలు రకరకాలుగా ఊహిస్తారు. చిలవలు పలవలు పెంచుతారు. లేనిపోని కథలు కల్పిస్తారు - అంతదాకా ఎందుకు? ఇవ్వాళేగా వాటిని పోస్ట్ చేసింది. ఆ పోస్టుమాస్టరును బతిమిలాడో భంగపడో శుభలేఖలు ఊరుదాటకుండా చేస్తే - ఎలా ఆయన కసలు పరిస్థితి నచ్చచెప్పడం?

"ఎల్లమందా?" నాన్నగారికేక.

"అయ్యా!"

"రంగయ్యసెట్టి నేతిడబ్బాలు ఇవ్వాళ వస్తయ్ - అన్నాడు. వెళ్ళివద్దాము రా..."

"ఇయ్యాలే తెద్దామా అయ్యగారూ?"

"అహాఁ! ఇవాళ మాని, రేపు తెద్దాం."

"అంతే చెయ్యండి. నాన్నగారూ."

"వాడికెక్కిన పిచ్చి నీకూ ఎక్కిందేరా? ఎక్కడివక్కడ మానుతూ ఉంటే ఇంకా పనులెప్పుడవుతయ్? ఇవ్వాళ కోమటింట్లో సరుకులన్నీ పట్టించుకు రావాలి."

హే భగవాన్! - మధ్యలో భగవంతుడేం చేశాడు? - సంధ్యా! ఎంతపరీక్ష పెట్టావు?! నాన్నా సరకలన్నీ తెస్తే వృధాయేగదా! బూడిదలో పోసిన పన్నీరు కాదా? వద్దందామా - ఏమని చెప్పడం??

నాన్నగారూ, ఎల్లమందా అటు వెళ్లారు. భద్రయ్య ఇటువచ్చాడు.

"రామనాథంగారూ!"

"ఏం భద్రయ్యా! నెక్లేసు చేసుకు వచ్చావా?" అమ్మ ఇంటోనుంచే అడిగింది

"తెచ్చానండి. ఇదిగో చూడండి."

భద్రయ్య పెట్టె తెరిచాడు. నల్లని మొఖమల్ గుడ్డ బాక్ గ్రౌండుగా ఉందో ఏమో తళుక్కుమంది రాళ్ళ నెక్లేసు ఆ ఒక్క నెక్లేసు పదిహేనువందల రూపాయలు. అంత డబ్బుపెట్టి ఒక్క నెక్లేసు ససేమిరా వద్దన్నాను. అమ్మ వింటేగా? తన కోడలుకు ఆమాత్రం వస్తువు పెట్టుకోకపోవడం తన ప్రతిష్ఠకూ, తన మర్యాదకూ లోపమట. అదీగాక ఆ నెక్లేసు సంధ్య మెడకు అందమట. ఆ నెక్లేసుకు సంధ్య మెడ అందమట. ఇహ, ఇప్పుడీ నెక్లేసు ఏంచేస్తుందో అమ్మ! చెప్తేవింటేగా! ఎవరికి ప్రాప్తమున్నదో? ఏ కంఠాన్ని కౌగిలించుకుంటుందో? ఒకళ్ళ కని చేయిస్తే, ఇంకొకళ్ళకు దక్కుతున్నది. ఎంత వింత! సైన్సు ఎంత డెవలప్ అయినా ముందుక్షణం గురించి కించిత్ కూడా తెల్సుకోలేకపోతున్నాం గదా; ఆ నెక్లేసు అందచందాలకు, కొత్తదనానికి, పనితనానికి అమ్మమురిసిపోతున్నది గాని కలగబోతున్న విపరిణామం తెలియదు గదా! తెలిస్తే...ఏమౌతుంది.

"ఆ మిగిలిన బంగారంతో - భద్రయ్యా! - మంగళసూత్రమూ, మా రాధగోల చేస్తున్నది ఒక ఉంగరమూ చేసిపెట్టు."

అమ్మ ఇంకా ముందుకుపోతున్నది.

మంగళసూత్రం!!

నాన్నగారు నేతి డబ్బాలకోసం, సరకుల కోసం పోయినారు. రేపటినుంచే పిండివంటలు ప్రారంభించేస్తారుట. అమ్మ నెక్లేసు చేయించింది. మంగళసూత్రం చేయిస్తున్నది. ఇవన్నీ ఏం చేసేటట్టు?

అమ్మకూ, నాన్నగారికీ చెప్పేస్తే...ఏమని చెప్పేట్టు?!

సంధ్యమీద ఇంత అని చెప్పలేని కోపం

వచ్చింది. ఎదుటగా ఉంటే గొంతు నులిమే వాడినేమో! నా కోపం నాలో నమసి పోవాల్సిందే—

సంధ్యా! ఎంత పని చేశావు? ఎంత అన్యాయానికి ఒడిగట్టావు? నేనేం దుర్మార్గం చేశాను నీకు! నన్నెందుకిలా పరీక్షిస్తున్నావు? ఇలా వేధిస్తున్నావ్?-నాకు తెలియకుండానే కళ్ళు చెమ్మగిలినయ్.

మరీ ఇంత బలహీనుడినే?!

లేని ధైర్యం పుంజుకున్నాను. రాని కోపం పుంజుకున్నాయ్. పళ్లు పటపటమన్నయ్. కళ్లు ఎఱ్ఱబడ్డయ్. "సంధ్యా! ఈ అవమానానికి వెయ్యింతలుగా నిన్ను అవమానపఱచకపోతే నేను..."

ఛ,ఛ...సంధ్యేం తప్పు చేసింది? నేనే, చేయని తప్పుకు నిందిస్తే...పగబట్టితే... ఎలా? ఆడదాని మనస్సే అంత! ఒక్క సంధ్యను అని ఏం ప్రయోజనం? ఎక్కడ ఆడంబరమూ, ఆకర్షణా ఉంటే-బెల్లమున్నచోటే ఈగ వాలినట్టుగా-అక్కడికే స్త్రీ హృదయం ప్రవహిస్తుంది. అంతకు ముందు వాగ్దానాలూ, వలపులూ ఇట్టే ఆవిరి అయిపోతయ్!

...సంధ్యా, నేను పిక్చర్‌కు వెళ్ళాం. అక్కడ ఒకతను కలిశాడు. మనిషి అందంగాను, ఆడంబరంగానూ ఉన్నాడు. "ఇతడు నా క్లాసుమేటు, కృష్ణమోహన్-మంచి స్పోర్ట్స్‌మన్. ముఖ్యంగా సహృదయుడు, స్నేహపాత్రుడు..." అని ఏవేవో విశేషణాలతో పరిచయం చేసింది సంధ్య. అతను చిరునవ్వు నవ్వుతూ చేయి అందించాడు. కాని నాకిప్పుడు అనిపిస్తున్నది-ఆ చిరునవ్వు వెనుక ఏదో ఈర్ష్య దోబూచులాడినట్లు. నిజంగా నా అంత మూర్ఖుడు ఈ లోకంలో లేడు. "ఉదార హృదయుడు, విశాల హృదయుడు" అనే సంధ్య పొగడ్తలకు ఉబ్బిపోయి ఆదర్శవాదినైపోయాను. కాని ఆనాడే సంధ్యను మందలించి ఉంటే ఈనాడు ఇంతవరకూ వచ్చేది కాదేమో! నాకీ పరీక్ష దాపురించేదా?

సందేహం లేదు; సంధ్య మనసు ఆ కృష్ణమోహన్ మీదికే పోయి వుంటుంది. అందుకే నేను ఆడదాని మనసు నీరు వంటిది అన్నాను. నీరు పల్లానికే ప్రవహిస్తుంది. ఆ కృష్ణమోహన్ వట్టి కబుర్లరాయుడులాగా ఉన్నాడు. కాని సంధ్య ఆ కబుర్ల వలలో పడడమే నాకు వింతగా వుంది. ఆడవాళ్ళ తరపున వకాల్తా పుచ్చుకునే సంధ్య—ఈసారి కనిపిస్తే ఇక తల ఎత్తకుండా చీవాట్లు పెట్టాలి...అనుభవం లేని విషయాలగురించి వాదించవద్దని.

రాధ వేలు కొలత తీసుకుని భద్రయ్య వెళ్ళిపోయాడు. నా బాధలో నేనున్నాను.

సాయంత్రమయింది.

బరువెక్కిన గుండెలతో—మొహం కడుక్కుని రాకెట్ తీసుకుని క్లబ్బుకు నడిచాను.

ఎన్నడూ తప్పని ప్రతి సర్వీసూ ఈనాడు ఔట్! ఎటెంప్ట్ చేసిన ప్రతి బంతీ మిస్సయింది!

"చాలా పరధ్యానంగా ఉన్నావు భాస్కరం! మనసు బాగా లేదా? లేక ఒంట్లో బాగా లేదా?" పార్ట్నర్ అడిగాడు.

"రెండూనూ" అంటూ వచ్చి కుర్చీలో కూర్చున్నాను. నా స్థానంలోకి ఇంకొకరిని రమ్మంటూ.

కాసేపు కూర్చుని లేచి ఇంటికి వచ్చాను.

బజారుకు వెళ్ళి—సంధ్యకు, బంధువులకూ పెట్టాల్సిన బట్టలు తెచ్చినట్లున్నారు అమ్మ, నాన్న. సంధ్యకు తెచ్చిన పట్టుచీరలు వయిన వయినంగా చూపిస్తున్నది అమ్మ—ఇరుగుపొరుగు అమ్మలక్కలకు. ఎంత పిచ్చిది అమ్మ! అహా! అమ్మకెలా తెలుస్తుంది ఈ నాటకం?

గదిలోకి వెళ్ళి రాకెట్ వంకకు తగిలించాను.

ఇంటి గోడలకు, గడపలకు, తలుపులకు రంగులు వేస్తున్నారు. అంతా హడావిడిగా ఉంది. పొద్దుటివరకు ఈ వస్తువులన్నీ చూస్తూ ఏవేవో సుందర స్వప్నాలు కన్నాను.

కాని—ఇప్పుడు ఆ వాతావరణమే ఉక్కిరిబిక్కిరి చేస్తున్నది. ముళ్ళమీద నిలుచున్నట్లున్నది. గబగబా బయటకు నడిచాను.

బజారుకెళ్ళి కాఫీ త్రాగి...పిక్చర్‌కు బయల్దేరాను.

పిక్చర్ సాగుతున్నది. మనసులో ఆలోచనలు కందిరీగల్లాగా రేగుతున్నయ్. ఈ విషయం లోగడే తేల్చెయ్యకూడదూ?—తీరా లగ్నం దగ్గఱలో పడ్డ తర్వాత కాకపోతే. అసలు ఆనాడయినా తన్నేమయినా బలవంతం చేశారా? నీవు లేనిదే నా జీవితం ఎడారి అనిగానీ, [illegible]భూమి అనిగానీ మొరపెట్టుకున్నానా? ఆనాడే తన మనసు బయటపెట్టి ఉంటే-ఎంత సంతోషించేవాడిని!

ఇంతకీ ఇదంతా ఇద్దరి బ్రతుకులూ నవ్వులపాలూ, నాపరాళ్ళపాలూ కావడానికి వచ్చినట్టుంది.

ఛీ! వెధవ బ్రతుకు!-చిత్రహింస అని

నీలి నీడలు

పిస్తున్నది. ఇంతకంటే ఒకసారి చావడంగాని, చంపబడ్డంగాని ఎన్నోరెట్లు నయం!

ఇంటర్వెల్ అయిందికాబోలు హాల్లో లైట్లు వెలిగాయి. సినిమాదారి సినిమాది! నాదారి నాది. రూపాయిన్నర దండుగ. ఈ బాధ ఇంటి దగ్గరపడకూడదూ? నడుములు పీక్కుపోతూ ఈ నలుల కుర్చీలో ఎందుకు— అని సగంలోనే లేచివచ్చాను.

అన్నం తిన్నాననిపించి చెయ్యి కడుక్కుంటుంటే—

"మధ్యాహ్నం నుంచి అలా ఉన్నావేంరా?"- అమ్మ కనిపెట్టింది.

"ఎలా ఉన్నాను? నీకెప్పుడు అలాగే ఉంటాలే!" అంటూనే పడకగదిలో దూరాను.

ఆలోచనలకవకాశం లేకుండానే నిద్ర పట్టింది. పగలల్లా ఆలోచనలతోనే బుర్ర దిమ్మెక్కిపోయిందాయె!

తెల్లగా తెల్లవారిన తర్వాత మెలుకువ వచ్చింది.

రాత్రివచ్చిన కలలు ఒక్కటొక్కటే జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి. చిత్రం! అన్నీ తియ్యటి కలలూ, శుభశూచకమైన కలలూ. అందుకే కలలకు విలువ లేదంటాను—

కష్టాల వరదలోపడి కొట్టుకుపోతున్నప్పుడు, ఆనంద విహాయసంలో వలపుగీతాలు పాడుకుంటూ విహరిస్తున్నట్లూ...సంతోష సాగరంలో సుఖాల నావలపై వినోదంగా విహరించేటప్పుడేమో --కష్టాలనింగిలో రెక్కతెగిన పక్షిలా, దారంతెగిన గాలిపడగలా సుడిగాలిలో కొట్టుకున్నట్లు— కలలు వస్తయ్.

అసలు లేస్తుండగానే-గుండె కలుక్కుమంది. ఇవ్వాళే నా జీవనరాగంలో అపశ్రుతి పలుకుతుంది. నా బ్రతుకును వెలిగించిన దీపం ఇంకోచోటికి వెళ్ళుతుంది. తప్పదు. అంతవరకు తథ్యము. కాని దానికి కారణమేమిటి? హేతువెవరు? నాలోని లోపమా? లేక సంధ్యలోని బలహీనతా? మరొకరి ఆకర్షణా?

దానికోసమే నిన్నల్లా తల బద్దలు చేసుకున్నాను.

తల బద్దలయిందిగాని జవాబురాలేదు.

నిన్న చేసినపనే ఇవ్వాళ చేయడం నా పద్ధతికాదు. గుండె రాయిచేసుకుని, పడబోయే పిడుగుకోసం -- నా జీవితగమనాన్నే మార్చివేసే పిడుగుకోసం -- ఎదురుచూశాను. క్షణక్షణానికి గుండె బరువెక్కుతూ ఉన్నది. ఉండుండి ఏదో జ్ఞాపకం వచ్చి

(56- వ పేజీ చూడండి)

ఫ్రాన్సు రగడ; జమ్‌షెడ్‌పూరు రభస

శ్రీ కృష్ణ
[ఆంధ్రపత్రిక ప్రతినిధి]

ఫ్రాన్సులో సాగుతున్న రగడ, జమ్‌షెడ్‌పూరులో జరిగిన రభస ఇవి రెండే ఈ వారం రాజధాని దృష్టిని విశేషంగా ఆకర్షించాయి. ఈ రెండిటినీ మినహాయిస్తే మిగతా వ్యవహారమంతా ప్రశాంతంగా వుందనే చెప్పవచ్చు.

న్యూఢిల్లీ పురపాలక సంఘానికి బాలారిష్టాలు ప్రారంభమయ్యాయి. కార్పొరేషన్ సభ్యులు ఇప్పుడిప్పుడే నూతన వ్యవస్థకు అలవాటుపడడం నేర్చుకుంటున్నారు కార్పొరేషన్ డిప్యూటీ మేయర్ ఏదో ఒక ఫైల్ను తన ఇంటికి పంపించవలసిందని కోరితే, కార్పొరేషన్ కార్యాలయం అందుకు నిరాకరించింది. దానితో ఆయనకు చెడ్డ చిరాకు పుట్టుకొచ్చింది.

ప్రధాని నెహ్రూ కులూ లోయలో పదకొండు రోజులపాటు విశ్రాంతిగా గడిపి రాజధానికి తిరిగివచ్చారు. కేంద్ర మంత్రులలో చాలామంది ఢిల్లీలో లేరు. ఇదీ మొత్తంమీద పరిస్థితి!

ఇటీవల నియమించిన డిప్యూటీ మంత్రులకు కూడా న్యూఢిల్లీ వేడి బాగా నసాళం అంటినట్లున్నది. వారి ఆఫీసు గదులను, నివాస భవనాలనుకూడా ఏర్‌కండిషన్ చేస్తున్నారు. కేంద్రమంత్రులు తమ ఇండ్లను, ఆఫీసు గదులను బాగా నున్నగా చిత్రికపట్టి నిగనిగలాడేటు వార్నిష్ పూసిన టేకుపలకల చట్రంతో బిగించి అలంకరిస్తే గాని వూరుకోరు. ఇలా చేయకపోతే తమ మంత్రిత్వ హోదాలకు భంగమనీ, ఆఫీసు కార్యకలాపాలు కొనసాగించడం అసంభవమనీ వారి భావన; కేంద్రమంత్రిపదవికి ఈ ఏర్పాటు అవశ్యం వుండాలని వారి వాదన.

ఈ టేకు చట్రాలను అమర్చే పద్ధతి బ్రిటిష్‌వారి హయాంలో అమలులోకి వచ్చింది. రాజప్రతినిధిగా పనిచేసిన లార్డ్ లిన్లిత్‌గో తన కార్యవర్గ సభ్యుల సంఖ్యను పెంచక పూర్వం, దానిలో ఏడుగురు మాత్రమే వుండేవారు. ఆ ఏడుగురికీ టేకు చట్రాలు అమర్చిన ఆఫీసు గదులు వుండేవి. దేశం స్వతంత్రమైనతర్వాతకూడా మన పాలకులు లిన్లిత్‌గో వరవడినే అనుసరించారు. లార్ లిన్లిత్‌గో పెంచిన సంఖ్యకు మరికొందరినికూడా చేర్చారు. తత్ఫలితంగా ఇప్పుడు కేంద్ర మంత్రిమండలిలో సంపూర్ణమంత్రి హోదాగల సభ్యులు పదముగ్గురున్నారు. బ్రిటిష్‌వారి హయాములో టేకుచట్రాలు అమర్చిన ఆఫీసుగదులు ఏడుంటే సరిపోయేవి. మంత్రుల సంఖ్య పెరగడంతో పాలకులకు మహాగడ్డుసమస్యే వచ్చిపడ్డది. వున్న టేకుచట్రాలన్నిటినీ తొలగించి అయినా వెయ్యాలి; లేదా, మిగతా మంత్రుల గదులకు కూడా వాటిని అమర్చనైనా అమర్చాలి. చివరకు, మిగతా గదులకుకూడా అమర్చడానికే నిర్ణయించారు ఈవిధంగా మౌలానా ఆజాద్, రాజకుమారి అమృతకౌర్, గుల్జారిలాల్ నందా గదులకు టేకు చట్రాలు ఏర్పాటు చేయించారు.

ఆరోజులలో రవాణాశాఖమంత్రే రైల్వే శాఖలమీదకూడా ఆధ్వర్యం వహిస్తుండేవారు. జగ్జీవన్‌రామ్‌ను ప్రత్యేకించి రైల్వే శాఖమంత్రిగా నియమించేవరకూ ఈపద్ధతే అమలులో వుండేది. దానితో ఈ ఆఫీసు గదుల విషయంలో కొంతచిక్కు ఏర్పడింది. ఇతర మంత్రులందరికీ మార్గదర్శకంగావుండాలనే సదుద్దేశంతో లాల్‌బహదూర్‌శాస్త్రి రైల్వేశాఖ చీఫ్‌కమిషనర్‌కు కేటాయించిన దాన్నే తన ఆఫీసుగదిగా తీసుకున్నారు. దానితో రవాణా రైల్వేశాఖమంత్రి ఆక్రమించిన గది ఖాళీఅయింది. కార్మికమంత్రి తనగది తన హోదాకు, దర్జాకు సరిపడలేదని వెంటనే ఆఖాళీగదిని ఆక్రమించివేశాడు. రైల్వే, రవాణాశాఖను రెండుగా విడదీయడంతో కొత్తసమస్య వచ్చిపడ్డది. కొత్తగా మరొక ఆఫీసుగది కావలసివచ్చింది.

మంత్రి ఆఫీసుగది మామూలుగా తన సిబ్బంది పనిచేసే గదులకు మధ్యగానో, సమీపంలోనో వుంటుంది. అయితే, కార్మికమంత్రి గదిమాత్రమే అలా లేదు. ఆయన గదికి ఒకవేపు ఆర్థికశాఖ సిబ్బందీ, మరొకవైపు రవాణాశాఖ సిబ్బందీ పనిచే

★ న్యూఢిల్లీ లేఖ ★

స్తుంటారు. కేంద్ర కార్మికమంత్రే ప్లానింగు మంత్రికూడా కాబట్టి, ప్లానింగు కమిషన్ కార్యాలయంలో ఆయనకు వేరే గదివుంది.

ఇదంతా ఎందుకు చెబుతున్నానంటే, కేంద్రమంత్రుల పాదపరితనాన్ని గురించి విశదీకరించడానికే!

* * *

ఫ్రాన్సు, జెమ్‌షెడ్పూరు సంఘటనలవల్ల భారతదేశం ఒక చక్కటి గుణపాఠాన్ని నేర్చుకోవలసి వున్నది. ప్రభుత్వము అన్న తర్వాత చేతనైతే సామర్థ్యంతో పరిపాలనైనా సాగించాలి; చేతగాకపోతే తప్పుకోనైనా తప్పుకోవాలి. అంతేగాని అసమర్థతను మాత్రం ప్రదర్శించకూడదు. పరిపాలనలో ఏర్పడిన శుద్ధ అసామర్థ్యంవల్లనే ఫ్రాన్సు విపరీత పరిస్థితుల నెదుర్కొంటున్నది. అక్కడి పాలకులు దేశ క్షేమంకంటే పార్టీ క్షేమాన్నే ఎక్కువ శ్రద్ధగా కాపాడుకోవాలని చూస్తున్నారు: అందుచేత సైనిక నియంతృత్వాన్ని తెచ్చిపెట్టుకుంటున్నారు. నిక్కచ్చిగా నూటికి నూరుపాళ్లూ ప్రజాస్వామ్య నియమాలనే పాటిస్తామని ముక్కుపట్టుకు కూర్చున్నందువల్ల వచ్చే ప్రమాదాలకు కూడా ఫ్రాన్సుస్థితి ఒక నిదర్శనం.

ఫ్రాన్సుస్థితి ఈ విధంగావుంటే, ఒక స్థిర వైఖరిని అవలంబించడంవల్ల చేకూరే ప్రయోజనాలకు, జమ్‌షెడ్పూరు సంఘటనలు ఉత్తమ నిదర్శనాలు. దౌర్జన్య విధానాలు ఒక్క తమకే తెలుసుననుకుంటే కమ్యూనిస్టులు ఎంత పొరపాటుపడ్డారో ఈ సంఘటనలు స్పష్టపరుస్తున్నవి. శాస్త్రవేత్త న్యూటన్ మహాశయుడు ఏనాడో చెప్పాడు—ప్రతీ క్రియకూ సమానమైన శక్తితో పనిచేసే ప్రతిక్రియ వుండితీరుతుందని. ఒకరు రాళ్ళు రువ్వితే, ఎదటివారు తుపాకీగుండ్లనే కురిపిస్తారు! ఇదే క్రియ, ప్రతిక్రియలలోని రహస్యం.

* * *

'మానవదృక్పథం' అవసరమనే వాదనతో అడుగడుగునా ఆహుతి ఇచ్చి శాంతి సాధిద్దామంటే అది అయ్యేపనికాదని ఫ్రాన్సు జమ్‌షెడ్పూర్లలో జరిగిన సంఘటనలు వ్యక్తపరుస్తున్నవి. తపాలాశాఖ విషయంలోకూడా ప్రభుత్వం ఇదివరలోనే స్థిరవైఖరిని ప్రదర్శించి వున్నట్లయితే పరిస్థితులు ఈ నాడు ఎంతో మెరుగుగా వుండేవి. తపాలాశాఖవారి చేతకూడా ఇదివరలో సమ్మె చేయనిచ్చి, దాన్ని విఫలం చేసివుంటే బాగుండేది. తపాలాశాఖ పరిస్థితులు ఈ నాడు ఎంత అధ్వాన్నంగా తయారైనవో తెలిసిందే. ఈసారి వారు సమ్మెకే ఉపక్రమిస్తే తప్పక అతి పకడ్బందీగా సాగించితీరుతారు. ఆ సమ్మెను ప్రభుత్వం ఇదివరకంత సులభంగా ఎదుర్కోలేదుకూడా. అసలు దేశపరిపాలనాధికారాన్నే హస్తగతం చేసుకోవాలని ప్రయత్నిస్తున్న పార్టీని సంతృప్తిపరచడం ఏ ప్రభుత్వానికి శక్యమవుతుంది?

* * *

రేవు కార్మికుల సమస్యకూడా ఇంచుమించు ఇదేవిధంగా తయారైంది. వీరూ సమ్మెచేయాలని నిర్ణయించారు. మంత్రి హితవాక్యాలను పెడచెవిని పెట్టారు. అందుచేత సమ్మె జరిగితీరుతుంది. ప్రభుత్వం ఈ సవాలును ఎదుర్కోడానికి సిద్ధపడితీరాలి. ఓడలకు సరుకు ఎత్తడానికీ, దించడానికీ ప్రభుత్వం కార్మిక నాయకుల దయాదాక్షిణ్యాలపై ఆధారపడే పద్ధతి పోవాలి. బొంబాయి, కలకత్తా మొదలైన పెద్దరేవులలోనైనా యంత్ర సహాయ పద్ధతులను ఏర్పాటుచేయాలి. అవాంతర పరిస్థితి ఏర్పడితే ఎదుర్కోడానికి వీలుగా తగిన కార్మిక బలగాన్ని సమీకరించడానికి ఇప్పటినుంచే ప్రారంభించాలి. అత్యవసర పరిస్థితులలో వాడుకోడానికి వీలుగా "కార్మిక బలగం రిజర్వును" ఏర్పాటుచేసుకొనివుండాలి. అసమర్థ పరిపాలన చివరకు ఎక్కడికి దారి తీస్తుందో ఫ్రాన్సు రగడవల్ల బోధపడింది కాబట్టి ప్రభుత్వం ఇప్పటికైనా మేలుకోవాలి!

* * *

స్టేషన్లలోకి రైళ్ళువచ్చేటప్పుడు పాటించవలసిన విధి నియమాలను తు.చ. తప్పకుండా పాటించేట్లు చూడవలసిందని రైల్వే మండలాల జనరల్ మేనేజర్లకు తాఖీదులు వెళ్ళినట్లు తెలుస్తున్నది. నిత్యపరిపాలనా నిర్వహణలోనూ, క్రమశిక్షణ వ్యవహారాలలోనూ కార్మిక సమాఖ్యలు జోక్యం కలిగించుకుంటున్నవనీ, అందుచేత సమర్థత దెబ్బతింటున్నదనీకూడా ఈ తాఖీదులో వున్నట్టు వినికిడి. అయినదానికీ కానిదానికీ 'మానవదృక్పథం' అవసరమని ధర్మపన్నాలు చెబుతూ, కార్మిక నాయకులను అతిగా బుజగిస్తున్నందువల్లనే పరిస్థితి ఇలా తయారై వుంటుంది. రైల్వే ఆస్తిని దొంగిలిస్తున్న వారిని అప్పటికప్పుడు పట్టుకొనికూడా పార్టీ వత్తిడివల్ల విడుదల చేసిన సందర్భాలు లేకపోలేదు. 'మానవ దృక్పథం' అనే నెపంమీద భారత ప్రభుత్వానికి చెందిన అతి అమూల్యమైన ఆస్తి (రైల్వేలది) ఈ విధంగా ధ్వంసమైపోతున్నది. ఒకప్పుడు తపాలాశాఖ పేరు చెప్పుకొని భారతదేశం ఎంతో గర్వపడేది. ఈ నాడు దాని పరిస్థితి ఏ విధంగా వుందో, పత్రికలు చదివేవారికి బాగా తెలిసిన సంగతే. ★

హత్యకాని హత్య

హత్య అంటూ వొకటి జరుగుతే, అది ఏదోవిధంగా బయటపడక తప్పదు. అపరాధ పరిశోధకుల నైపుణ్యంవల్లకానీ, మానవాతీతమైన శక్తులు కొన్ని పనిచేసి, కేసుకు బలాన్ని చేకూర్చే సాక్ష్యం లభించటంవల్లకానీ, దాదాపు నూటికి తొంభై కేసులు బయటపడుతూనే వుంటాయి.

1943 లో లక్నోలో జరిగిన గౌరి హత్య కేసు చాలా విచిత్రమైనది. ఆ కేసులో, సంఘం దృష్టిలో మహోన్నత స్థానాన్ని అలంకరించి, వొక్క పెద్ద వుద్యోగం చేస్తున్న ఐ. సి. యస్. ఆఫీసర్ యిరుక్కున్నాడు. అది చాలా విచిత్రంగా జరిగింది. అందువలన ప్రజలు చాలా రోజుల వరకూ ఆ ఆఫీసర్ నిజంగా ఈ హత్య చేసి వుంటాడని నమ్మలేకపోయారు. కొందరు రకరకాలుగా చెప్పుకున్నారు. గౌరికీ అతనికీ ఏదో సంబంధం వుందనీ, యిద్దరిమధ్య చెడటంవలన ఈ హత్య జరిగిందనీ కొందరు అపోహపడ్డారు. నిజానికి అలాంటి అపోహలకు కారణం లేకపోలేదు. గౌరి, చాలా తక్కువస్థాయి కుటుంబంలో పుట్టి పెరిగింది. సహజంగా ఆమె చాలా అందంగా

తెలుసుకుని ప్రజలందరూ ఆశ్చర్యపోయారు. ఎంత ఆలోచించినా, భూషన్‌సింగుకూ, ఈ హత్యకూ గల సంబంధమేమిటో వారికి సరిగా అర్థంకాలేదు.

గౌరి, భూషన్‌సింగు యింట్లో దాసీగా పనిచేస్తోంది. చాలా నమ్మకంగానే వుంటోంది. నిండు యౌవనంలో వున్న ఆమె, ఎంతటి ప్రవరాఖ్యుడినైనా ఆకర్షింపగల సౌందర్యం కలిగివుంది. అందమైన ముఖం-పొట్టిగా, నాజూగ్గావున్న ముక్కు-లేత గులాబీ రేకులను వెక్కిరించే పెదవులు-స్నిగ్ధమూ, కోమలమూ అయిన చెక్కిళ్ళు-చూడటానికి తీగ సంపెంగ మాదిరిగా విలాసంగా నాజూగ్గా వుంటుంది. ఆమె నవ్వుతుంటే గులాబీపువ్వు రేకులు విచ్చుకున్నట్టు-మయూరం పచ్చగడ్డిమీద పింఛం విప్పుకున్నట్టు-రమణీయంగా వుంటుంది. ఇంతటి సౌందర్యాన్ని, గౌరి బజారుపాలుచేస్తూ, యౌవనాన్ని ఆయుధంగా వుపయోగించి డబ్బు సంపాదించటానికి పూనుకుంది. అందుకే, భూషన్‌సింగు, ఆమెపట్ల ద్వేషం పూనాడు.

దాదాపు వొక నెల రోజులు, గౌరి

కూడా వుంటుంది. చివరికి ఆమె సౌందర్యమే ఆమె పతనానికి దారి తీసింది.

ఏది ఎలావున్నా, వొకానొక పెద్ద ఆఫీసర్, వొకదాసీపిల్లను హత్యచేయవలసిన అవసరమేమిటో ఎవరికీ బోధపడలేదు. పోలీసువారు ఈ విషయం గురించి తీవ్రంగా ఆలోచించి, కేసుకు సంబంధించిన సాక్ష్యాల సేకరించి, చివరికి ఆ ఆఫీసర్ (భూషన్‌సింగ్) హంతకుడని తేల్చారు. ఈ విషయం

★ హత్యకాని హత్య ★

హత్యనుగురించి పరిశోధనలు జరిపాక, భూవన్‌సింగు హంతకుడని తేల్చి, అతనిని అరెస్టు చేశారు. అతనితో పాటు, ఈ కేసుకు సంబంధం వుందని అనుమానింపబడుతున్న యింకొక నలుగురు వ్యక్తులనుకూడా అరెస్టు చేశారు.

*　　*　　*

భూవన్ సింగు, మిశ్రా పక్క పక్క యిండ్లలో కాపురంచేస్తూ లక్నోలో వుంటున్నారు. ఇద్దరూ ఐ. సి. యస్. ఆఫీసర్లు అయినా, రెండు యిళ్ళ మధ్య రాకపోకలు లేవు. ఈ యింటిమీది కాకి ఆ యింటిమీద వాలదు. ఆడవాళ్ల మధ్యకూడా బాగా మన స్పర్థలు వున్నాయి. ఒకానొకవిషయంమీద యిద్దరి ఆఫీసర్లకూ వివాదం ఏర్పడి, అప్పటి నుంచీ, వొకరితో వొకరు మాట్లాడుకోవడం మానుకున్నారు. ద్వేషాలు పెరిగి, వొకరిపై వొకరు పగ సాధించుకోవడానికి అవకాశం కోసం ఎదురుచూస్తున్నారు.

భూవన్ సింగు వుంటున్న బంగళాకు దగ్గరలోనే వొక గుడిసెలో గౌరి వుంటున్నది. రోజూ నాలుగు యిళ్లల్లోనూ అన్ని పనులు చేస్తూ, ఆ జీతంతో కాలక్షేపం చేస్తోంది. దానితో తృప్తిపడక, తళుకు బెళుకులు చూసి మోసపోయే యువకులను తన వలలో వేసుకుని, తన యౌవనాన్ని రూపాయలలోనికి మార్చి లెక్క చూసుకుంటోంది. మొదట్లో ఈ విషయం భూవన్ సింగు దృష్టిలోనికి వచ్చినా, అతను లెక్క చేయలేదు. తనకెందుకని వూరుకున్నాడు. కాని, రాను రాను ఈ వ్యాధి విపరీత పరిణామాలకు దారి తీసి, ప్రజలలోనికి ప్రాకిపోయి, తన ప్రతిష్ఠకు భంగం వాటిల్లిపోతున్నదని గుర్తించాక, అతను మౌనంగా వూరుకోలేకపోయాడు. గౌరిని పిలిచి గట్టిగా మందలించాడు. సరిగా ప్రవర్తించకపోతే, అక్కడ నుంచి గుడిసె పీకించి లేచిపొమ్మని హెచ్చరిక చేశాడు. కాని, గౌరి అతని మాటలు వినలేదు. పైగా ఆమె కోసం వచ్చి పోయే వ్యక్తులతో ఆ ప్రాంతంలో సందడి ఎక్కువయింది. ఈ విషయం గౌరవ మర్యాదలతో బ్రతికే భూవన్ సింగుకు భరింపరానిదయింది.

ఇది యిలా వుండగా, వొకరోజు రాత్రి గౌరి వుళ్ళో కనపడకుండా మాయమయింది. అందుకు భూవన్ సింగు కారకుడని అనుకోవటానికి అవకాశం లేకపోలేదు. అతని యింట్లో చాలా రోజులుగా పనిచేస్తూ వున్న మనిషి హఠాత్తుగా మాయ మెలా అవుతుంది? భూవన్‌సింగు ఆమెను హత్య చేసి, ఎవరికీ తెలియకుండా శవాన్ని వూరి బయటికి పంపించివుంటాడా? లేదా, గౌరికీ వారికీ పొత్తు కుదరక ఆ ప్రాంతంనుంచి లేచి పొమ్మన్నారా?— ఇలాంటి ప్రశ్నలు ఎన్నో వుత్పన్నమయినయి. అందుకు వచ్చిన సమాధానాలు మాత్రం అంత తృప్తికరంగా లేవు. ఏమయినా గౌరిని గురించిన వదంతులు మాత్రం ప్రజలలో బాగా ప్రాకిపోయినాయి. గౌరిని బాగా ఎరిగున్న కొందరు వ్యక్తులు, భూవన్‌సింగే, ఈ హత్య స్వయంగా దగరవుండి జరిపించి వుంటాడని వూహాగానం చేశారు కొందరు. ఈ విషయాన్ని బహిరంగంగా వ్యక్తం చేశారు, దానితో నలుగురూ నాలుగు రకాలుగా చెప్పుకున్నారు.

మెల్లమెల్లగా ఈ హత్యాకాండను గురించిన వివరాలు ప్రభుత్వం దృష్టిలోనికి పోయినాయి. వెంటనే, భూవన్‌సింగును, వుద్యోగంలోనుంచి తాత్కాలికంగా "సస్పెండు" చేశారు. ఈ అవమానంతో అతను బాగా కృంగిపోయాడు. తనకూ, ఈ హత్యకూ అసలు సంబంధంలేదని వాదించాడు. కానీ అతని మాటలు ఎవ్వరూ నమ్మలేదు.

పోలీసువారు గౌరిని గురించి దర్యాప్తు జరుపుతున్నారని తెలియగానే, ప్రజల ప్రచారంలోవున్న వదంతులు వారికి తెలియచేశారు. ఈ వదంతులను ఆధారంగా తీసుకుని, కేసుకు సంబంధించిన అన్ని వివరాలనూ సేకరించటానికి వారు వుపక్రమించారు. చివరికి భూవన్‌సింగునూ, అతని బావమరిది భవానీసింగునూ యింకా మరి ముగ్గురినీ అరెస్టుచేశారు.

ఒక ఐ. సి. యస్. ఆఫీసర్‌ను, వొకానొక హత్యకేసులో నేరస్థుడుగా పట్టుకోవటం, చరిత్రలో మొదటిసారి కావచ్చును. కానీ, న్యాయానికి మనుష్యుల అంతస్థులతో నిమిత్తంలేదు. ధనికుడు కానీ బీదవాడు కానీ, అందరికీ వొకటే న్యాయం. అందరూ చట్టబద్ధులే! అందువలన భూవన్ సింగువంటి పెద్ద ఆఫీసర్, గౌరవంగా బ్రతికిన వ్యక్తి, వొక సామాన్య దాసీమనిషి హత్యకేసులో నేరస్థుడుగా కోర్టు ఎదుట నిలబడ్డాడంటే ఆశ్చర్య పడనవుసరంలేదు. ధర్మం స్వయం శక్తివంతమయినది.

లక్నో సెషన్సు జడ్జిముందు, ఈ హత్యకేసు విచారణకు వచ్చింది. ఆనాడు కోర్టు హాలు జనంతో కిటకిటలాడింది. ఒకానొక పెద్ద ఆఫీసర్, హత్యకేసులో నిందితునిగా వారు చూడటం యిదే మొదటిసారి.

కోర్టు హాలంతా కాసేపటిలో నిశ్శబ్దం ఆవరించింది. అందరూ, ఏమి జరుగుతుందోనని ఆదుర్దాగా ఎదురు చూస్తున్నారు. ఇంతలోనే, న్యాయాధిపతి వచ్చి న్యాయపీఠాన్ని అలంకరించాడు. న్యాయవేత్తలు, న్యాయవాదులుకూడా తమ తమ స్థానాలలో కూర్చున్నారు. విచారణ ప్రారంభమయింది. భూవన్‌సింగుపై మోపబడిన నేరాలను కోర్టువారు చదివారు. అతను గౌరిని హత్యచేయడమేకాక, సాక్ష్యాలు దొరకకుండా నివారించడానికి గట్టి ప్రయత్నంచేశాడని అతనిపై నేరం ఆరోపింపబడింది. ఈ విషయం విని అందరూ నిర్ఘాంతపోయారు.

నేరస్థులెవరూ, తమపై తేబడిన అభియోగం నిజమని వొప్పుకోలేదు.

న్యాయాధిపతి, ఈ హత్యకేసులో, వొక పెద్ద అధికారిపై అభియోగం తేబడినదనే సంశయం, సంకోచం లేకుండా, నిష్పాక్షి

కంగా వ్యవహరించమని, న్యాయవేత్తలకూ సాక్షులకూ సలహా యిచ్చారు. ప్రాసిక్యూషన్ వారి కథనం ప్రారంభించారు.

1948, మే నెలలో వొకరోజున (26 వ గౌరీ, భూవన్‌సింగు యింట్లో వంటలు చేసే సింహాద్రితో రాత్రి 7-30 గంటల వేళ సరసాలాడుతున్నది. సరిగా అదే సమయానికి భూవన్‌సింగు ఆఫీసునుంచి తిరిగివచ్చి, వంటింటోనుంచి కిలకిలమని నవ్వులు విని గబగబా తలుపులు తీసుకుని లోపలకు జొరబడాడు. అక్కడ అతను చూసిన దృశ్యం అతన్ని కోపాగ్నిలో ముంచి, అతనిని వొక పశువుగా తయారు చేసింది. అతను ఆవేశంలో గౌరిని జుట్టుపట్టుకుని హాలులోనికి ఈడ్చుకు వచ్చి, యిష్టం వచ్చినట్లు బాదాడు. అంతటితో వూరుకోక, వొక కర్ర తీసుకుని తలపై గట్టిగా మోది, తనగదిలోకి వెళ్ళాడు. గౌరి పెద పెద్ద పెట్టున గోలపెడుతూ అక్కడే కూలబడి పోయింది.

తర్వాత, భూవన్‌సింగు భోజనం చేసి రాత్రి పదిగంటలవేళ గౌరినివచ్చి చూశాడు. అప్పటికి గౌరి మరణించింది. భూవన్‌సింగుకు ఏమీ చేయటానికి తోచలేదు. వెంటనే, భార్యతో ఈవిషయం చెప్పాడు. ఇద్దరూ కాసేపు ఆలోచించి, చివరకు శవాన్ని, పదిమైళ్ళ దూరంలో వున్న భూవన్‌సింగు బావమఱది యింటికి చేరవేయడానికి నిశ్చయించారు. వెంటనే శవాన్ని వొక పెట్టెలో పెట్టి భూవన్‌సింగు, తన నౌకర్ని తోడుతీసుకుని కారులో ప్రయాణమయాడు

కారు పోతూ వుండగా, దోవలో, వొక టైరుకు 'పంచరు'పడి, కారు ఆగి పోవలసి వచ్చింది. వెంటనే, భూవన్‌సింగు, అతని నౌకరు, దోవన పోతున్న వొక బండిని ఆపారు. అందులో సింగు ముందు వెళ్ళిపోయాడు. అతనువెళ్ళి, విషయమంతా బావమఱదితో చర్చించి శవాన్ని కారులోనుంచి తీసుకురావడానికి ఏర్పాట్లుచేశాడు శవాన్ని తీసుకువచ్చాక, భవానిసింగు (బావమఱది) తన నౌకరను యిద్దర్ని పంపి శవాన్ని అడివిలో పారవేయడానికి ఏర్పాట్లు చేశాడు. దాని ప్రకారం శవం అడివిలో ముక్కలు ముక్కలుగా ఖండించబడి, శవం యొక్క నామ రూపాలు లేకుండా పోయింది.

భవానీసింగ్ యింటికి పోలీసువారు, 28వ తేదీన వెళ్ళారు. అప్పటికి హత్య జరిగి రెండు రోజులయింది. గౌరి కనపడటం లేదనే వార్తను ఆధారంగా తీసుకుని పోలీసు వారు దర్యాప్తు ప్రారంభించారు. భవానీసింగు యింటి పక్కనున్న వాళ్ళను, బండి వాళ్ళను పరీక్షించి, కేసుకు సంబంధించిన అన్ని వివరాలనూ సమకూర్చుకున్నారు. భవానీసింగ్ యింట్లో పని చేస్తున్న వాసంతి, కొన్ని ముఖ్యమైన వివరాలను పోలీసువారికి తెలియ చేసింది. ఆమె, చచ్చిపోయిన గౌరికి దగ్గరబంధువు. అందుకే ఆసక్తితో అన్ని విషయాలూ చెప్పింది.

భవానీసింగ్ నౌకర్లను బెదిరించగా వాళ్ళు నేరం వొప్పుకున్నారు. వారు చూపిన చోటికి వెళ్ళి, అక్కడ దొరికిన ఎముకలు తీసుకున్నారు. తర్వాత వాళ్ళను, భవానీసింగ్‌ను అరెసుచేశారు. వాళ్ళను లక్నో తీసుకువచ్చారు. భవానీసింగ్‌ను బెదిరించారు కాని, అతను నేరం వొప్పుకోలేదు.

కోరులో సాక్షుల విచారణ కూడా పూర్తి అయింది. భూవన్‌సింగ్ మౌనంగా అంతా విని వూరుకున్నాడు. అదంతా నిజమనలేదు! బూటకమని వాదించనూ లేదు!! నిండుకుండలాగా వూరుకున్నాడు.

తర్వాత న్యాయాధిపతి, భూవన్‌సింగ్ వైపుకు తిరిగి, "నీవు చెప్పవలసింది ఏమన్నా వుందా!" అని ప్రశ్నించాడు.

"చాలావుంది" అన్నాడు సింగ్. ఒక నిముషమాగి "ఈ కేసుకూ, నాకూ ఎటి సంబంధమూ లేదు. గౌరి అసలు అదృశ్యమై వుండవచ్చును. అంతేకానీ, నేను ఆమెను హత్య చేశాననటం అవివేకం! ఏవో ప్రజలలో చెలరేగిన పుకారను ఆధారంగా తీసుకుని, వొక గౌరవకుటుంబీకుడననే భావం కూడా లేకుండా, నన్ను నిర్దాక్షిణ్యంగా అరెసుచేసి, నా గౌరవ మర్యాదలను మంటకలిపారు. గౌరి మా యింట్లో పనిచేస్తున్నది. ఆమె ప్రవర్తన నాకేమీ నచ్చలేదు. నాలాంటి గౌరవ కుటుంబికుల నివశించే ప్రాంతంలో, యిలాంటి నీచమైన వ్యక్తి, తన యిష్టం వచ్చినటు సంచరిస్తుంటే నేను వూరుకోలేక పోయాను. ఆమె నొకసారి మందలించాను. కానీ ఆమె తన పద్ధతులను మార్చుకోలేదు. 26వ తేదీన, నేను యింటికి వచ్చేటప్పటికి మా నౌకరుతో ఈ గౌరిని చూశాను. నాకు కోపం వచ్చి కేకలేసి, రెండు దెబ్బలు కొట్టాను. తర్వాత ఆ రాత్రి, నేనూ, నా భార్య బాగుగా ఆలోచించి, మా బావమఱది యింట్లో పని చేస్తున్న వాసంతికి ఈమెను అప్పచెపితే బాగుండునని నిర్ణయించుకున్నాము. ఆ రాత్రి కారులో గౌరిని అక్కడ దిగబెటి వచ్చాము. తర్వాత గౌరి ఏమయిందీ మాకు తెలియదు."

ఇంతవరకూ సింగ్ చెప్పిన కథకూ, ప్రాసిక్యూషన్ కథకు పెద్ద వ్యత్యాసమేమీ లేదు. పోతే, గౌరిని సింగు మెల్లిగా కొట్టానంటున్నాడు. అదొక్కటే తేడా!

సింగ్ యింకా చెపుతునే వున్నాడు. "మేము మా బావమఱది గారింటికి వెళ్తుంటే దారిలో కారుకు 'పంచరు' పడింది. అప్పుడు నేను, నా భార్య, గౌరిని వెంటపెట్టుకుని మిగతా రెండు మైళ్ళు నడచి వాళ్ళ యిల్లు చేరుకున్నాము. ఆ రాత్రి అక్కడవుండి, తెల్లవారిన తర్వాత కారు తెప్పించుకుని, నా నౌకరుతో సహా నేను మళ్ళీ లక్నో తిరిగి వచ్చాను. నా భార్యను వాళ్ళ అన్నగారింట్లో వదిలిపెట్టి తర్వాత రమ్మని చెప్పాను...తర్వాత కొద్దిరోజులకి, గౌరి మాయమయిందట. ఆమె ఏమయిందో మాకెవరికీ అంతుపట్టలేదు."

భూవన్‌సింగ్ చెప్పిన ఈకథ ప్రకారం అసలు గౌరి మరణించలేదని, ఆమెను వాసంతికి అప్పచెప్పటంవరకే అతనికి తెలుసునని వ్యక్తం అవుతున్నది అంతేకాదు! భవానీసింగ్ యింటికి వెళేనాటికి గౌరి ఇంకా సజీవంగా వున్నదట! ఈకథలో అసలు బండివాడి ప్రసక్తి రానేరాదు. అలాగే, భవానీసింగ్ నౌకర్లకు ఈకథతో సంబంధం లేదు. ఈవిషయంలో, ప్రాసిక్యూషన్ కథకూ, భూవన్‌సింగ్ కథకూ తీవ్రవ్యత్యాసం కనిపిస్తోంది.

భూవన్‌సింగ్ వుంటున్న ఇంటికి సమీపంలో వుంటున్న మిశ్రా, సాక్ష్యమిస్తూ: మే నెల 26వ తేదీ రాత్రి, శ్రీ భూవన్

★ హత్యకాని హత్య ★

సింగ్ కారులో బయలుదేరటం తానుచూశానని చెప్పాడు. ఈ విషయం నిజం కావచ్చును, లేదా, అతనికి సింగుఅంటే వున్న ద్వేషంవల్ల ఈవిధంగా చెప్పవచ్చును. ఏమయినా ప్రాసిక్యూషన్‌వారి కథనం బలవత్తరంగా వుంది.

సాక్ష్యాలు పూర్తయాక, భూషణ్‌సింగు తరఫు లాయరు వాదిస్తూ "ఒకహత్య జరిగిందని ఒప్పుకునేముందు, హంతకుడని అనుమానింపబడుతున్న వ్యక్తి అసలు ఈహత్య ఎందుకుచేశాడు, చేయటంలో అతని వుద్దేశం యేమిటి అని మనం ఆలోచించాలి. అంతే కానీ, ఎవరో చెప్పిన కట్టుకథలను ఆధారంగా తీసుకుని ఒక గౌరవ కుటుంబీకుని హంతకుడుగా నిర్ణయించటం అన్యాయం. అసలు శ్రీ భూషణ్‌సింగ్, ఈ దాసి మనిషిని హత్య చేయవలసిన అవుసరమేముంటుంది? గట్టిగా మందలించి, ఆమెను ఆ ప్రాంతం నుంచి వెళ్ళగొట్టవచ్చునుకదా!...అలాంటప్పుడు సింగ్ ఆరాత్రి గౌరిని దెబ్బలు కొట్టాడంటే, అది పూర్తిగా పితృవాత్సల్యంతో కూడుకున్న ఉద్రేకం మాత్రమే. అంతేకాని, ఆమెను హత్యచేద్దామని అతను తలంచలేదు. పైగా తను కొట్టిన చిన్నదెబ్బలతో ఆమె మరణిస్తుందని అతను వూహించనూలేదు...నిజానికి ఒకరు మాత్రం వూహించగలరా!...గనుక, గౌరికి అంతకు పూర్వమే ఏదో వ్యాధి సంక్రమించివుండి, ఆవ్యాధివలన ఆమె మరణించివుండవచ్చును కనుక శ్రీ భూషణ్‌సింగ్ నిర్దోషి...అంతే కాదు. ప్రాసిక్యూషన్ కథ పూర్తిగా తప్పుదోవ పట్టిస్తున్నది. వారు చూపించే ఎముకలు గౌరివేనని రుజువుచేయడం కష్టం" అంటూ పూర్తిచేశాడు.

తర్వాత పంచాయతీదారులు తమ అభిప్రాయం తెలియచేయడానికిగాను, ఒకగదిలోనికి వెళ్ళి సమావేశమయారు. అక్కడ కేసు వివరాలు తమలో తాము చర్చించుకున్నారు. ఈలోపల జనంలో సంచలనం బయలుదేరింది. భూషణ్‌సింగ్‌కు మరణశిక్ష విధిస్తారని కొందరూ, అసలు అతను నిర్దోషి అని కొందరూ అనుకుంటున్నారు.

ఒక గంట తర్వాత పంచాయితీదారులు తమగదిలోనుండి బయటకువచ్చి తమ స్థానాలలో కూర్చున్నారు. నేరస్థులపై తేబడిన అభియోగం రుజువు కాలేదని వారు ఏకగ్రీవంగా చెప్పారు. అంతేకాదు! నేరస్థులు ఈ హత్యచేసి సాక్ష్యం దొరకకుండా చేయటానికి ప్రయత్నించారనటం హాస్యాస్పదం అన్నారు.

మర్నాడు న్యాయాధిపతి, ఈ కేసులో యిచ్చిన తీర్పు దీనికి విరుద్ధంగా వుంది. ఆయన తనతీర్పులో "ప్రాసిక్యూషన్ కథనం ప్రకారం, సింగ్ ఆ రాత్రి గౌరిని కొట్టాడని రుజువవుతున్నది. కానీ సింగ్ చాలా నెమ్మదిగా కొట్టానంటున్నాడు. ఆమెకేదో వ్యాధి వుండటంవలన మరణించిందంటున్నాడు. ఇది అబద్ధం! సింగ్ ఆరోజు చాలా వుద్రేకంలో ఆమెను పట్టుకుని బాదాడు. ఇందులో సందేహంలేదు...... పోతే గ్రామస్థులు కొందరు ఆ రాత్రి భూషణ్‌సింగ్ కారులో వెళ్తుంటే చూశామంటున్నారు. వారు చెప్పిన దానినిపట్టి గౌరి ఆ రాత్రి భూషణ్ సింగ్‌తో ఆ కారులో ప్రయాణం చేయలేదని తెలుస్తున్నది. ఇది భూషణ్‌సింగ్ తన వాఙ్మూలంలో చెప్పినదానికి పూర్తిగా విరుద్ధం! కనుక సింగ్ ఆ రాత్రి ఒక పెటిలో గౌరి శవాన్ని తీసుకువెళ్ళి వుండవచ్చును. వాసంతి చెప్పిన సాక్ష్యం ప్రకారం శవం ఆ రోజు రాత్రి భవానీసింగ్ యింటికి తీసుకువచ్చినట్లు రుజువవుతున్నది. కనుక భూషణ్ సింగ్ ఈ కేసులో నేరస్థుడు. అతనికి ఆరు సంవత్సరాల కఠినశిక్ష విధిస్తున్నాను" అన్నారు.

అంతవరకూ, నిశ్శబ్దంగా వింటున్న ప్రేక్షకులు యిది విని ఆశ్చర్యపడి, కొద్దిగా గోల చేయటంవలన న్యాయాధిపతి చివరి మాటలు వినపడకుండా పోయినాయి. పంచాయితీ దారులు యిచ్చిన అభిప్రాయానికి, న్యాయాధిపతి విరుద్ధంగా తీర్పు చెపుతాడని వారెన్నడూ వూహించలేదు. అందుకే వారిలో సంచలనం చెలరేగింది.

భూషణ్‌సింగ్ తర్వాత కొద్ది రోజులకు జోధ్ న్యాయపీఠంలో తన తరఫున 'అపీలు' దాఖలు చేయించాడు. అతను నాలుగు నెలలు కఠినశిక్ష అనుభవించాక, జామీను మీద విడుదల చేశారు. న్యాయపీఠంలో భూషణ్‌సింగ్ తరఫున ప్రఖ్యాత న్యాయవాది ఇలా వాదించాడు: "ప్రాసిక్యూషన్ కథనం ప్రకారం 26వ తేదీరాత్రి భూషణ్ సింగ్, గౌరిని హత్యచేసి, శవాన్ని కారులో భవానీసింగ్ యింటికి తీసుకు వెళ్ళాడు. దారిలో కారు పంచరు పడినప్పుడు, దానిని వారు అక్కడ వదిలేసి వెళ్ళారు. ఒక్కరు కూడా కారు దగ్గర లేకుండా వెళ్ళారని, ఆ దారిన పోతున్న గ్రామస్థులు, యిచ్చిన సాక్ష్యంవల్ల ఋజువవుతున్నది. అలాంటప్పుడు బాగా చదువుకున్న ఈ ఆఫీసర్ నిజంగా హంతకుడయితే, శవాన్ని కారులో వదిలివేసి వెళ్ళటానికి సాహసిస్తాడా!... అలాగే, అతని బావమరిది భవానీసింగ్ హత్య సంగతి సరిగ్గా తెలుసుకోకుండా, తన నౌకర్లను పంపించి శవాన్ని నాశనం చేయిస్తాడా! అలా చేయించటం వలన తనకు వ్యతిరేకంగా వుపయోగపడగల సాక్ష్యాన్ని నిర్మించుకుంటాడా! బాగా చదువుకున్నవాడు, తెలివైనవాడు అయిన భవానీసింగ్ తాను ఈకేసులో యిరుక్కుంటే రాగల పరిణామాలు ముందుగా గ్రహించలేనంతటి తెలివితక్కువవాడా!... కనుక, భూషణ్‌సింగుకు కానీ, భవానీసింగ్‌కు కానీ ఈ హత్యలో సంబంధం వుందనటం పచ్చిఅబద్ధం! ఇదంతా పోలీసువారు అల్లిన కట్టుకథ. భూషణ్‌సింగే నిజంగా హంతకు

(43-వ పేజీ చూడండి)

33

[గతవారం తరువాయి]

ఓటగొడవ అయిపోయింది. పుల్లయ్య కొద్ది రోజుల సౌఖ్యం అంతమైంది. బంగారయ్య వోడిపోయినా "తనలాంటోళ్ళంటే కనికరంకదా సాయం చెయ్యడం" అని రెండు పూటలు అతగాడి గుమ్మం విడిచిపెట్టలేదు. ఓట్లకోసం డబ్బు పుచ్చుకొన్నవాళ్ళే మోసం చేసారని కుతకుత వుడికిపోతున్న బంగారయ్య అవసరం తీరిపోవటంచేత అసలు పుల్లయ్యని మనిషిలా చూడకుండా గెంటించాడు! చాలా కష్టం అనిపించినా, రోజులు బాగులేవనుకొని యింటికి వచ్చేశాడు.

ఈమధ్య దొరికిన డబ్బు వడ్డీలతో అప్పు తీరగా తిండికి సరిపోయింది. ఏ కొద్దో మిగిలితే దానితో పిల్లకు రెండు గౌనులు, మల్లుకు రెండు చెడ్డీలు, కమీజులు కుట్టించింది. ఇలా పనివుంటే యేదో మిగిల్చి ఒక రాట్నం చెయ్యించుకుందా మనుకుంది. ఆ రాట్నంమీద డబ్బుచేసి ఒక గేదెను కొంటే న్యాయమైన పాలవర్తకం చేసుకొని బ్రతకలేమా అనుకుంది. ఆమె ఆశలన్నీ అడియాశలయ్యాయ్!

పుల్లయ్యకు బుటపట్టుకొని బజారుకు మళ్లీ కూలికి వెళ్లడానికి సిగ్గువేసింది. తను ఈ మధ్య కొద్దిరోజులు తిండి యెరగటంవల్ల కాస్త ఒళ్ళుచేసాడు. తనలాంటివాడు బజారులో కూలిపనేమిటనిపించింది. రెండు రోజులు పనికోసం వూరంతా గాలించాడు. ఒకపూట సేఠునుంచి మూటలు మోస్తే అర్ధరూపాయి కూలి దొరికింది. అంతే! మళ్లీ తనపరిస్థితి మామూలుకు వస్తోంది. ఈ మధ్య కొంత విచారం, మరచిపోయినవాడికి మళ్లీ విచారం, ఆందోళన ఆవరించి గుల్లచేస్తోంది!

ఒకపూట బజారుకు తెగించి వెళ్లాడు; మళ్లీ వచ్చాడని కుర్రకుంకలు అంతా యేకమయ్యారు. హేళన కాదు-వెనకనుంచివచ్చి పిచ్చాడని అరుస్తూ పంచెలాగుతూ, జుత్తు లాగుతూ అల్లరి చేయసాగారు. నానా రకాల తిట్లూ మొదలుపెట్టారు. ఇదంతా భరించలేకపోయాడు పుల్లయ్య.

మళ్లీ పస్తుండవలసిన రోజులు వచ్చాయి! పిల్లలు కిరకిర చుట్టుకుంటున్నారు. ఒక రాత్రి బయటే గడపలో పడుకున్నాడు. అంతా నిశ్శబ్దంగా వుంది. మల్లు, ప్రక్కన ఆకలికి యేడ్చి యేడ్చి పడుకున్నాడు. రైలుపట్టాల మీద నుంచి కరకరలాడుతూ కదలిపోయింది. ఒక్కసారి ఒళ్ళు జలదరించింది. తను ఇలా చచ్చిపోతానేమోనన్న భయంవేసింది. "నా బతుకు ఇంత దరిద్రానికి వచ్చిందా? నా అయ్య అలాంటి పౌరుషమైన బ్రతుకు బ్రతికి చక్రవర్తిలాగ నలుగురో ఘనత తెచ్చుకొని చచ్చిపోయాడు. నా పెళ్ళాం మంచైనా నాకు కడుపునిండా గంజి పొయ్యలేదు. ఈ లోకంలో కడుపుముందా? న్యాయం ముందా? కడుపునిండకపోతే ఏంచేసినా అది న్యాయమే!—నా సెంగుకు బూచోడి ఇల్లేదో కనుక్కొని... ఆకొబ్బరిచెట్టుక్రింద త్రవ్వి బంగారం తీసుకోకూడదనుకుని యెదురుగా వున్న చెట్టువేపు చూసాడు. బూచోడు ఆవేళ కుక్క తీసుకున్నదగ్గరనుంచీ రావటమే మానివేశాడు. చెట్టుకొమ్మలు గాలికి కదులుతూ చిన్న శబ్దం చేస్తున్నాయి. అలా పరిపరివిధాల తలచుకొని నిద్దరపోయాడు. వడిరేయి చలివేసింది. ఇంట్లోకి వెళ్ళి పడుకున్నాడు.

ఆరాత్రి గుడ్డి వెంకన్న చనిపోయినట్లు కలగన్నాడు. తెలివి వచ్చాక వూరు జ్ఞాపకం వచ్చి మరి నిద్దరపట్టలేదు. భజనమందిరం దగ్గర వెంకన్న కోర్కెలు, యేడుపూ కళ్ళకు కట్టి అప్పుడే తనవూరు వెళ్దామన్న కోరిక కలిగింది.

తెల్లవారింది. ఉదయమంతా తిరిగినా పని యెక్కడా దొరకలేదు! బూచోడు ఆ మూడంతస్థుల మేడ యెదరగా పాడుపడివున్న ఇంటి అరుగుమీద కనిపించాడు. ఆ మేడ పెరటివేపు కొబ్బరిచెట్టు వున్నదేమో చూసాడు. లేదు. ఏ ఇంటి పెరటైనా కొబ్బరిచెట్టు వుంటుందేమోనని తిరిగితే

★ దగాపడిన తమ్ముడు ★

యెన్నో ఇళ్ళు అలాంటివి కనిపించాయి. ఇంతలో యెన్నో అనుమానాలు కలిగాయ్. బూచోడిది అపూర్వకాదేమోననుకున్నాడు. మధ్యాహ్నం ఇంటికొచ్చేసరికి నీలి గంజి పోసింది; త్రాగాడు. ఆకలితో అంతా త్రాగాక జ్ఞాపకంవచ్చింది. పెళ్ళాం ఆ పూటకు కూడా వస్తుంటుందనే ఆలోచన కడుపులో గంజిపడినా త్రిప్పివేసింది!

కాళ్ళు పీకట్టున్నాయని మధ్యాహ్నం పడుకొని సాయంత్రంసరికి లేచాడు. చీకటి పడ్తుండగా కొడుకుతో సహా వీధిలోనికి వెళ్ళాడు. రోడ్డునిండుగా జనం కిటకిటలాడి పోతున్నారు. ఏదో ఒక పనిమీద వచ్చినవాళ్ళు ఆ షాపుల్లో యేవో కొంటునే వున్నారు. అవన్నీ చూస్తుంటే, కళ్ళుతిరిగి పోతున్నాయి. తన మల్లుకు ఆడుకోడానికి రబ్బరు బంతి కొంటే...అదిగో ఆదెవరో పిల్లోడు రోడ్డుమీదే బంతికొట్టున్నాడు - చూసిన కొడుకు "అయ్యా అయ్యా." అంటూ అటువేపే చెయ్యిచూపిస్తున్నాడు. ఇంకోపిల్ల నోటిలో బాకాస్పెటి వూదుకొంటూ వెలూంది...మల్లుకి అదికావాలి... అదిగో ఆ చిన్నపాపచేతిలో రబ్బరు కుక్కపిల బొమ్మ - మల్లుకు ఇదీ అవసరమే!

"నిత్యంతి పుటుక పుట్టావు కానీ - నీ రోజులు బాగాలేవు నాయనా!" అనుకున్నాడు. అలా కొంతదూరం వెళ్ళేసరికి రోడ్డుప్రక్కన దీపం వెలుగులో జోతీష్యుడు చేతులు చూస్తున్నాడు. కాని డబ్బులు లేవే, ఏం చెప్తాడో! నా దినా లెప్పుడు బాగుపడ్తాయో చెప్తాడు!

"అయ్యా! యెంత తీసుకుంటావు" అన్నాను.

"మోదకొండమ్మ పేరుసెప్పి నీకు కలిగింది నాయనా!" అన్నాడు కోయజోతిష్యుడు. కానీ అయినా దగరలేని పుల్లయ్య విసుక్కొని ముందుకు వెళ్ళిపోయి కాళ్ళు పీకటడంవల్ల ఒక యెత్తైన కాలువగట్టుమీద కూర్చుండిపోయాడు. కడుపు ఆకలితో దహించుకపోతోంది. తనకే ఇలావుంటే, తనకొడుక్కెలావుంటుంది? లేచి నిల్చొడానికే శక్తి లేదనిపించింది అలా దారితెన్నూ తెలియని పాంథునిలా కూర్చుండిపోయాడు. పెద్దపులిలా ఆకలి మ్రింగేస్తోంది. రానురాను జనం పల్చబడిపోయారు. చుట్టుపట్లవున్న కొట్లు కొన్ని మూసివేస్తున్నారు. ఉండి వుండి గాలి వీచి తారు రోడ్డును తుడుస్తూ పోతోంది...మల్లు అలా అయ్యతొడమీద తలపెట్టి నీరసంతో వుంటం వల్ల యే ప్రశ్నలు, వెయ్యటంలేదు. అలా కొడుకు తల నిమురుతూ మీద చెయ్యి వుంచాడు. ఎక్కడలేని జాలీ, అభిమానాలు కటలు తెంచుకొని ప్రవహిస్తున్నాయి. నరాలన్నీ విచారభారంతో పొంగిపోయాయి! ఆ నిముషంలోనే ఆ కొడుకు పుట్టినప్పటి స్వరూపం కళ్లకు కట్టింది...నావూర్లో ఇలాంటోడు పుట్టలేదు... అంత గొప్పోడూ యిలాగై బస్తీలో కుళ్లు కాలవలదగ్గర ఆకలితో కరిగిపోతున్నాడు!"...ఇంకా అనుకున్నకొద్దీ తన ఆకలి మరచేపోయి కొడుకు ఆకలిబాధను తను అనుభవిస్తున్నాడు....ఆ ఎదురుగా వున్న రొట్టెలదుకాణం మూసేస్తున్నాడు. వెళ్లి ఒకరొట్టె తెచ్చుకుంటా ననుకున్నాడు- గప్పున లేవబోయాడు కానీ-దొంగతనమా? తను దొరికిపోతాడా? తనను పోలీసుల కప్పజెప్పరా!......

మరి ఇంటికెందుకు వెళ్లాలనుకున్నాడు.. కాని తనూ కొడుకూ అలా ఆకలితో కుంచులోవుంటే యేమౌతుంది? రాత్రి పూట యెవరైనా దొంగనుకుంటే! తను ఇంటికి వెళ్లకపోతే నీలి యెన్ని విధాలగా అనుకుంటుందో!

చివరకు లేచాడు. కొడుకూ లేచి మెల్లగా అడుగులు వేస్తున్నాడు...దగ్గర త్రోవన ఇంటికి పోదామని పిర్లకోవెర రోడ్డువెంబడి నడుస్తున్నారు...ఆ రోడ్డులో జనసంచారంలేదు. వీళ్లిద్దరే కనిపిస్తున్నారు. నాలుగడుగులు వేసాక, నీరసం అనిపించింది. అదిగో మునిసిపల్ దీపంకింద ఒక గుడ్డిమనిషి గుడ్డపరిచి అడుక్కుంటోంది.

అంత దూరంనుంచే చూశాడు. గుడ్డిదిలా వుంది....మాసిపోయిన చింకిబట్టలు.... కుష్ఠించిన శరీరంలోని ఎముకలు ఆ చిరుగులలోనుంచి కనుపిస్తున్నాయి! ముతక వేసుకొని ఆ రోడ్డువార కూర్చొని యెవరూ నడవకపోయినా అదేపనిగా దీనాతిదీనమైన స్వరంతో ..."అమ్మా...బాబూ...కష్టపడి పని చేసుకోలేని పాపిష్ఠి జన్మండి తండ్రీ.. యే జన్మంలో యేం పాపం చేసుకున్నానో నా కష్టంమీద కడుపు నింపుకోలేకపోతున్నాను. మీరే తల్లితండ్రని చెయ్యి చాస్తున్నాను....బాబయ్యా....ఈ గుడ్డిదాన్ని చూసి కనికరించండి తండ్రీ!..."

పుల్లయ్య ఆమెను చూసాక "అయ్యో! యెంతపాపం చేసి పుట్టిందో" అనుకున్నాడు. అలాంటోలకీ బ్రతుకుమీద ఆశేనా? అనిపించింది. ఆ దగ్గరగానే కొంతసేపు కూర్చుండిపోయాడు. ఆమె ఇంకా అలా అరుస్తూనేవుంది. కుడి చేతితో బట్ట తడుముతూనే వుంది... ఒక చివర అణా వుంది...అది ఆమె చేతికి తగలలేదు—పుల్లయ్యకు ఆ వెలుగులో కనిపిస్తోంది...అదిగో...ఈమె పూర్తిగా గుడ్డిదే...అడుక్కోడానికి గుడ్డిది కాలేను. అక్కడకు కొంత దూరంలో సినీమా హాలు వుంది. ఆట విడిచిపెట్టాక చాలామంది ఈ త్రోవనే పోతారు. వాళ్ళకోసమని ఆమె అలా అరుస్తునేవుంది...ఆట ఇంకా విడిచి పెట్టలేదు — పుల్లయ్య కూర్చున్నంతసేపూ ఒకరిద్దరూ ఆత్రోవనే వెళిపోయారు.

మళ్ళీ తనూమరే...ఆమె ఓక్షణంవూరుకుంది. పుల్లయ్యలో ఈకొద్ది క్షణాల్లోనూ యేవేవో ఆలోచనలు— అదిగో అణా రూపాయా? అనుకున్నాడు. ఆమె మళ్ళీ గొంతెత్తింది...ఆస్వరం హెచ్చుతున్నకొద్దీ పుల్లయ్యలో ఆదో అలాంటి ఆవేశం వస్తోంది—ఆకలి ఆవేశం కల్పిస్తోంది. అంతా క్షణికమైనదిలా అనిపించి, ఆ అణా తీసుకుంటే...వడ్డీతో నాకు కలిగిన్నాడు ఇచ్చేస్తా ననుకున్నాడు—మరుక్షణంలోనే "నాకొడుకు ముందరా? ఇది వరకే ఒకసారి పడ్డాను—నేను దొంగనైతే నా కొడుకు దొంగకాడా?"

మళ్ళీ తటపటాయించాడు—ఏదో మేళ తాళాలు వినిపించాయ్. దివిటీలు పట్టుకొని ఆరోడ్డుమీద నుంచే ఏదో గుంపువస్తున్నది. జాలరులు—చేతిలో పెద్ద తాళపు జతలు మ్రోగుతున్నాయ్—వెనుక అలంకరించుకున్న తోడపెద్దు నడుస్తోంది. వాళ్ళ గొంతుకలు విని పుల్లయ్యకు ప్రాణం వచ్చినట్లయింది. తను వూళ్లో పాడుకున్నట్లనిపించింది. తనూ, కొడుకూ అంతకంటే బాగా ఆడగలరు...కానీ...

ఇంత సందడికీ కొడుకు ఉత్సాహం

చూపించలేదు. దానిని బట్టి ఆ చిన్ని ప్రాణం ఆకలితో యెంత నకనకలాడిపోతోందో అర్థం చేసుకున్నాడు. ఈ ఆవేశాలు తరవాత మరింత నీరసం చేస్తున్నాయ్!

అదిగో...మిఠాయి బండి...ఈ వూళ్లో కాలుపెట్టిన రాత్రి కనిపించిందిదే వేళ!... ఈ వాడు ఇలా వస్తోంది. గంట మోగుతోంది. మల్లు తలెత్తాడు చూస్తున్నాడు. అదిగో ఇటు వేపే వస్తోంది...వా? ఎదురుగుండా "తీపి తీపి మిఠాయ్! గరమ్ గరమ్ పకోడీ!!" అని అరుస్తున్నాడు...ఆ అరుపు యెంత తియ్యగా వుంది! ఎంత గరమ్‌గా వుంది!

ఇదిగిదుగో యెదురుగా వచ్చేసింది...మల్లు ఉత్సాహంగా లేచినిల్చొని "అయ్యా... అయ్యా" అని చెయ్యి త్రిప్పుతో అలా దించకుండా చూపిస్తున్నాడు. బండి ముందుకు పోతుంటే ఆ చెయ్యి అటు వేపే తిరుగుతోంది...పుల్లయ్యకు ఎక్కడలేని దుఃఖం వచ్చేసింది..."నా మల్లుకు ఆకలి... నాకు ఆకలి...నా కొడుకు ఆకలితో చచ్చిపోతే ఇవన్నీ నన్ను రచ్చిస్తాయా?... "ఎల్లు అయ్యా...పరిగెత్తి అవు. కొందాం" అని కొడుకును రెండో వేపు పంపించి ఇటూ అటూ చూసి మెల్లగా అందుకున్నాడు—అదా!! చేతిలో అదా!!!... పరుగు పరుగున వెళ్లి...కొన్నాడు ఒక పకోడీ పొట్లాం. విప్పాడు. కొడుకు పరుగు పరుగున వచ్చి మేస్తున్నాడు...తన పళ్లూ నలుగుతూనే నములుతున్నాయ్... పొట్లాం ఖాళీ అయిపోయింది. కొడుకు ముఖం తేటుకున్నట్లుంది. అదిగో మామ్మలు వచ్చి...నా అయ్యా...దగ్గరగా తీసుకొని ముద్దులాడుతుంటే అంతదూరంనుంచి ఆ దీనరాలి గొంతుక వినిపిస్తోంది...రామరామ... స్వరస్థాయి హెచ్చుగా...చెవులు బద్దలౌతున్నట్లుగా...ఒళ్లంతా తిప్పివేస్తోంది.. తను వినలేక పోతున్నాడు! 'అయ్యో' నానేం చేసినాను?..అదిగో ఆ అడుక్కున్న పేదరాలి దగ్గరగా...దొంగతనం! అయ్యో. దొంగతనమే!...నానునీతిగా వచ్చిపోతాను. గానీ దొంగతనం చెయ్యవలసొచ్చానే! దొంగనా? నాను దొంగనా...?" కళ్లల్లో నీళ్ళు తిరిగిపోయాయి! కడుపంతా తెమలేస్తోంది. చూపుడు వేళ్ళు నోటిలో పెట్టి ఆ నిర్జన ప్రదేశంలో కక్కుతుంటే కొడుకు తండ్రి ననుసరించాడు.

"అయ్యా అయ్యా—రాగలేదు..." అంటూ కక్కుతున్నాడు కొడుకు. కొద్ది నిముషాల క్రితం అంత ఆప్యాయంగా తిన్న కొడుకు ఇలా అంటూ కక్కటానికి ప్రయత్నిస్తుంటే పుల్లయ్య శోకం భరించలేక పోయాడు. శక్తిలేకపోయినా కొడుకును యెత్తుకున్నాడు. తొడుక్కున్న చింకి బనియను మరింత చిరిగి పోవటం కొడుకు చూశాడు. "అయ్యా చిరిగిపోనాది..." అంటూ క్రిందికి దిగిపోయాడు. మల్లు ముందు మెల్లగా నడుస్తున్నాడు. వెనుక మౌనంగా బరువుగా పుల్లయ్య వస్తున్నాడు.

"అయ్యా బనీను చిరిగిపోనాది... మంచిది యేసుకో!"

"లేదు," అన్నాడు ముక్తసరిగా!

"అయ్యా! నాను పెద్దయితే నీకన్నీ యిస్తాను..."

ఆ చిన్ని తండ్రి మాటలకు ఆనందం ఒక వేపు దుఃఖం యింకో వేపు పెనవేసుకొ వచ్చినా "నాయనా! నిన్నెలాగ పెద్దోణ్ణి సాకాపు?" అన్నాడు.

మల్లు సంతోషంగా అభినయంతో "అవునా సు—రెండు చేతులతో బువ్వ బుక్కుడు బుక్కుడు బుక్కేస్తాను."

అయ్యకళ్లల్లోనుంచి కన్నీటి బిందువులు రాలాయి!

[ఇంకా ఉంది]★

తల్లులూ–తండ్రులూ

రుద్రాభట్ల నరసింగరావు

మాటలు. [illegible] మాటను వింటున్న మంచి తెలిసి [illegible] చిన్న [illegible] దినంలో పూల మొక్క లు చెప్పుకుంటూ అత్తయ్య [illegible] చిన్నగానవ్వి వెళ్ళిపోయింది. ఇంతలో నే వినవచ్చిందనుకుంటూ ఇందిర పెరటిలోనికి వెళ్ళింది.

ఆ రెండు ఉయ్యా...

'నానిని ఒడికి ముద్దాయిచేసింది ఇందిర. చలాకా త్రిప్తగా అందిస్తూ 'ఇక వయ చెయ్యండి' అన్నది.

నాని కదలక 'నా మామూలు ఏదీ?' అన్నట్టు చూశాడు.

'రోజూ కావాలేం!' అని తెచ్చికోలు కోపంతో పలికి పిప్పరమెంట్లు తెచ్చి అతని చేతిలో పెట్టింది. అరచేతులలో నాని మొగాన్ని తీసుకుని తనివితీరా ముద్దుపెట్టుకుంది.

తల్లి ముద్దులో తియ్యదనం అతను గ్రహించకపోయినా చప్పున ఒక పిప్పరమెంటు నోట్లో వేసుకుని ఆ లోపాన్ని భర్తీచేసుకున్నాడు నాని. ఎగురుతూ పారిపోయాడు.

అది శ్రావణమాసం. ఉదయం ఆకాశం నిండా కాలినగుడ్డలలాగ కారుమబ్బులు అలుముకుని ఉన్నాయి. తెల్లారకట్టనుంచి విపరీతమైన జోరుతో, శబ్దంతో వీస్తోంది గాలి – పసిపిల్ల ఆర్తనాదంలాగ. ఇందిర బాల్కనీలో నిలబడి దూరమవుతున్న కొడుకుని పరికిస్తోంది. ఆమె ముంగురులు ముఖపద్మంమీద తుమ్మెదలలాగ ఎడతెగక కదలాడుతున్నాయి. ఆనందంతో ఆ అమృతకళ్ళు, చిరునవ్వుతో పెదవులూ తళుక్కుమంటున్నాయి.

హఠాత్తుగా వినవచ్చింది ఏడుపు. అది పక్కయింట్లోనుంచే. ఏడుస్తున్నది తన వదినగారే. ఉలికిపడింది ఇందిర. హాలులోనికి వచ్చింది గబగబ మేడదిగి. అప్పుడే అక్కడికి ఆమె వదినగారి భర్త పరుగెత్తుకుని వస్తూ 'నారాయణరావు! నారాయణ్రావ్!' అని అరిచాడు.

డాక్టరు నారాయణరావు ఆసుపత్రికి తయారవుతున్నాడు. చప్పున బయటికివచ్చి 'ఏమిటి బావా?' అన్నాడు నెక్టై కట్టుకోబోతూ.

'చప్పుద్రావోయ్. నిర్మల- ని..ర్మ..ల–' అని దుఃఖంచేత మాట్లాడలేకపోయాడు విశ్వనాథం.

'ఆఁ, నిర్మల–?' ఆదుర్దాగా ప్రశ్నించాడు నారాయణరావు.

'అబ్బబ్బ. రావోయ్. చూద్దువుగాని' అంటూ అతను వెనుదిరిగి పోయాడు.

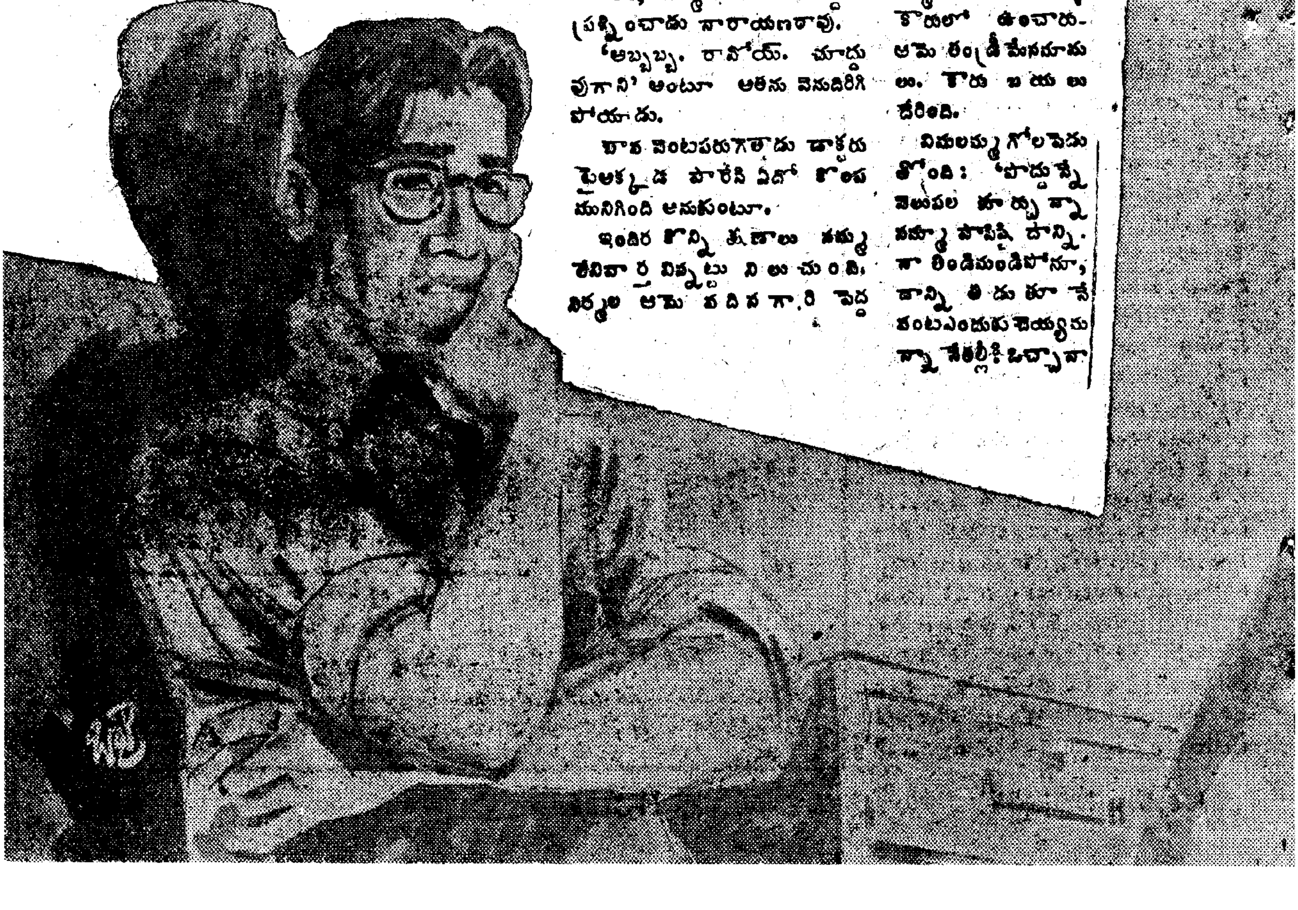
బావ వెంటపరుగెత్తాడు డాక్టరు టైఅక్కడ పారేసి ఏదో కొంప మునిగింది అనుకుంటూ.

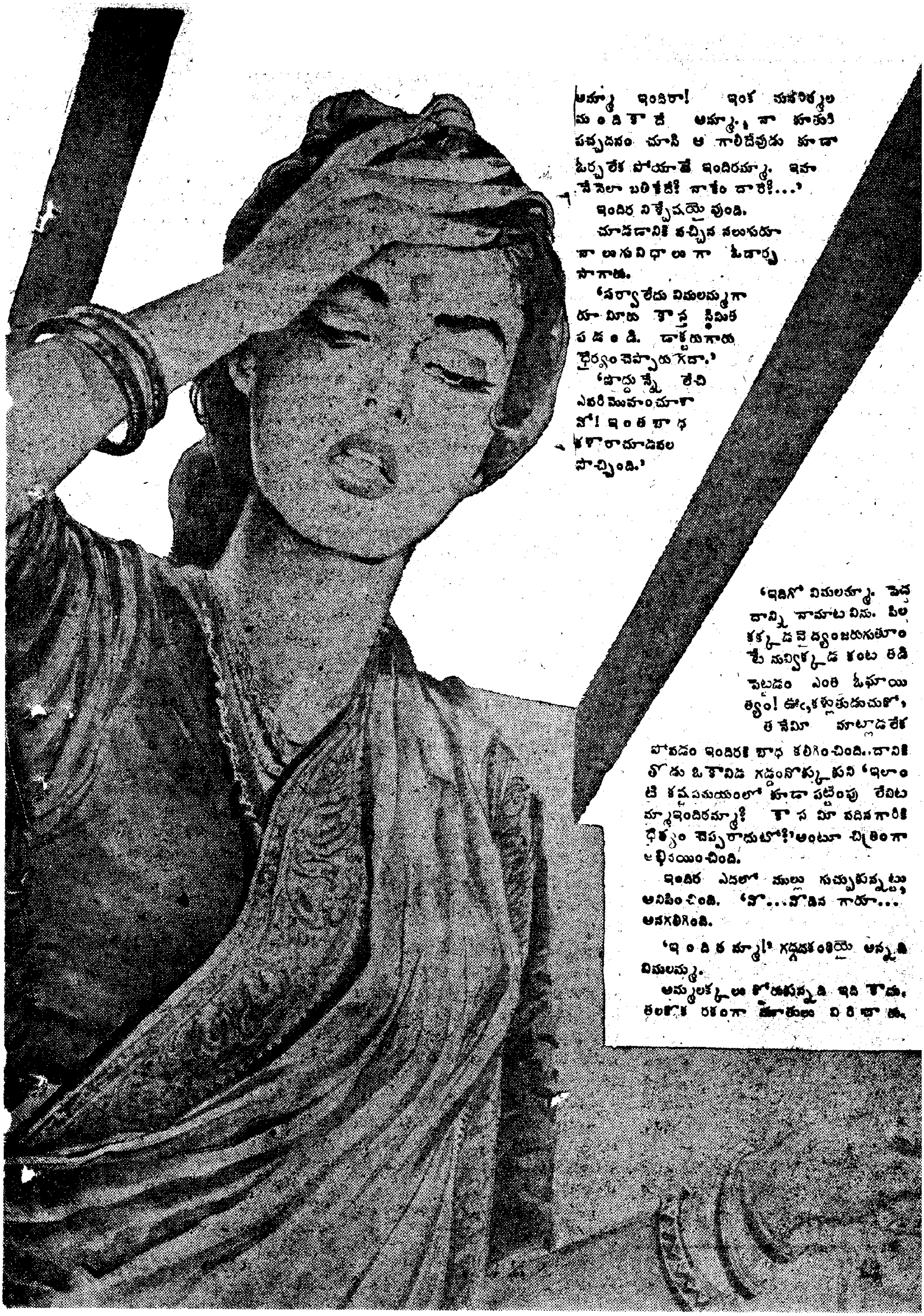
ఇందిర కొన్ని క్షణాలు నమ్మలేనివార్త విన్నట్టు నిలుచుంది. నిర్మల ఆమె వదినగారి పెద్ద

మధ్యనున్న తలుపు తెరవబోయింది. ఒక ఏడాది కిందట వదినగారితో పోట్లాడి తనే ఆ తలుపు మూసేసింది. అది తుప్పుపట్టిబిగుసుకుపోయింది. లాగడానికి చాలా చిక్కుపెట్టింది. ఆఖరికి ఇందిరే లాగింది. డాక్టరుగారి భార్య పెదవదినగారింట్లో కాలుపెట్టింది.

అక్కడ కంటబడిన దృశ్యంతో ఆమెకి విద్యుద్ఘాతం తగిలినట్టయింది. స్తంభాన్ని గట్టిగా పట్టుకుంది. రబ్బరుగుడ్డమీద మాంసపు ముద్దలాగ వున్న నిర్మలని మోసుకువెళ్ళి కారులో ఉంచారు- ఆమె తండ్రీ మేనమామలూ. కారు బయలుదేరింది.

విమలమ్మ గోలపెడుతోంది: 'పొద్దున్నే వెలుపల కూర్చున్నావమ్మా పాపిష్టి దాన్ని. నా తిండిమండిపోనూ, దాన్ని తిడుతూనే వంటఎందుకు చెయ్యమన్నా నేతల్లీ! ఒచ్చావా

'అమ్మా ఇందిరా! ఇంక మనకెక్కల మందికాదే అమ్మా, నా కూతురి పచ్చదనం చూసి ఆ గాలిదేవుడు కూడా ఓర్వలేక పోయాడే ఇందిరమ్మా. ఇక నేనెలా బతికేదే! నాకేం దారే!...'

ఇందిర నిశ్చేష్టయై వుంది.

చూడడానికి వచ్చిన నలుగురూ నాలుగు విధాలుగా ఓదార్చ సాగారు.

'పర్వాలేదు విమలమ్మగారూ మీరు కాస్త స్థిమిత పడండి. డాక్టరుగారు ధైర్యం చెప్పారు గదా.'

'పొద్దున్నే లేచి ఎవరి మొహం చూశానో! ఇంత బాధ కళ్లారాచూడవలసొచ్చింది.'

'ఇదిగో విమలమ్మా. పెద్ద దాన్ని నామాట విను. పిల్లకక్కడ వైద్యం జరుగుతూంటే నువ్విక్కడ కంట తడి పెట్టడం ఎంత ఓఘాయిత్యం! ఊఁ, కళ్లు తుడుచుకో,'

తనేమీ మాట్లాడలేకపోవడం ఇందిరకి బాధ కలిగించింది. దానికి తోడు ఒకావిడ గడ్డంనొక్కుకుని 'ఇలాంటి కష్టసమయంలో కూడా పట్టింపు లేవిటమ్మా ఇందిరమ్మా? కాస మీ వదినగారికి ధైర్యం చెప్పరాదుటో?' అంటూ చిత్రంగా అభినయించింది.

ఇందిర ఎదలో ముల్లు గుచ్చుకున్నట్టు అనిపించింది. 'వొ...వొదిన గారూ...' అనగలిగింది.

'ఇందిరమ్మా!' గద్గదకంఠియై అన్నది విమలమ్మ.

అమ్మలక్కలు కోరుకున్నది ఇది కాదు. తలోక రకంగా మూతులు విరిచారు.

★ తల్లులూ - తండ్రులూ ★

మెల్లగా జారుతున్నారు.

ఇందిర వదినగారి దగ్గర మౌనంగా చతికిల బడింది. విమలమ్మ సహజంగా గుండెదిటవు కలది. అదిగాక ఇంతసేపటికి ఆమెకి నిజమైన ఊరట లభిస్తోంది—నిశ్శబ్దంగా బాధ పడుతున్న ఇందిర నుంచి.

విమలమ్మ జరిగిన సంగతి చెప్పసాగింది.

'నోట్లో నీళ్ళున్నట్టు అంటూనే వున్నాను ఇందిరా—"పొయ్యిమీద పెట్టకే కుంపటిమీద పెట్టూ" అని. "వేగిరం అయిపోతుందమ్మా" అంటూ పొయ్యిమీదే పెట్టింది. వెర్రిపిల్ల పరికిణీతో దించింది పాల గిన్నె. పోనీ మామగారిద్దూ చెప్పు! ఈ దరిద్రగొట్టుదానికి కాఫీ ఎక్కడ ఆలస్యం అయిపోతుందో అని వూ తొందరపడింది. పరికిణీ అంటుకుపోతున్నా కనుక్కో లేదు. నవ్వారుకుదువు గదా—అది కూడా మాలిన వంటింటికి అన్నీ కిటికీలే. భగ్గుమంట లొస్తూంటే ఎగురుతూ కేకలేసింది. మీ అన్నగారు పరుగెత్తుకువెళ్ళి బట్టలు ఊడ దీయబోతే ఆ కత్తృత్వపు బట్టలు ఓ పట్టాన ఊడొచ్చాయి గానే తల్లీ. ఇవాళ అన్నీ తా కన్నతల్లి మీదే పగ సాధించాయే ఇందిరా...' అంటూ వుంటే ఇందిర ఇక ఆపుకోలేక పోయింది ఏడుపుని.

మధ్యాహ్నం విమలమ్మా మరదలూ కలసి ఆసుపత్రికి వెళ్ళారు. నిర్మల పెదిమలు బిగబట్టి మంచానికి అంటుకుపోయి వుంది. ఆ దృశ్యం ఇద్దరి కళ్ళలోనూ వెయ్యి సూదుల లాగ గుచ్చుకుంది.

తల్లిని చూడగానే బావురుమంటూ 'మండిపోతోందే అమ్మా వొళ్ళంతా' అన్నది నిర్మల.

'ఏం చెయ్యమన్నావ్ తల్లీ? ఎంతపాపం చేసుకున్నానో ఈ దౌర్భాగ్యురాలి కడుపున పుట్టడానికి! ఏ తల్లిని కనపెట్టానో ఇంత బాధా ఈ కళ్ళతో చూడడానికి!' కూతురి తల నిమురుతూ అన్నది విమలమ్మ.

'పంతం పట్టి ఇన్నాళ్ళూ మీ యింటికి రావడం మానేసేను.' అని ఇందిర వైపు చూస్తూ 'మరేమీ అనుకోకత్తయ్యా' అన్నది.

'ఎందుకు నిర్మలా ఇప్పుడు అవన్నీ?'

'కాదత్తా వ్యవధి తక్కువ. మళ్ళా నిన్ను క్షమించమని అడగలేను.'

'ఛ! తప్పమ్మా. మీ మావయ్య ఉండగా నీకేంభయం? మూడు రోజులలో కుదిర్చెయ్యరూ?'

నిర్మల ఆషాఢ మాసపు వెన్నెలలాగ నవ్వింది.

రోజూ నిర్మల తల్లి అత్తా వస్తూ పోతున్నా తండ్రిమాత్రం నిర్మలని చూడడానికి రాలేదు. విశ్వనాథం రాత్రింబగళ్ళు పడక గదిలో తలుపులు బిగించుకు పడుక్కుంటున్నాడు.

ఎనిమిది సుదీర్ఘ దినాలు గడిచాయి.

ఆ వేళ నిర్మల తండ్రికి కబురుచేసింది. రాత్రిమంచి కుంభవృష్టి కురియసాగింది. నానితో సహా అంతా వచ్చి ఆమె మంచం చుట్టూ మూగారు.

గదిలో విద్యుద్దీపం ఇటూ అటూ ఊగుతోంది.

కిటికీ రెక్కలు బద్దలయేలాగ కొట్టుకుంటున్నాయ్.

మెరుపు తీగ జోరుగాలిమీద కళ్ళెర్ర జేస్తోంది-'ఏం నాశనం చెయ్యదలచుకున్నావ్ ఇంకా?' అంటున్నట్టు. ప్రకృతి అంతా ఆపని పిల్ల అవస్థకి కంటికి కడివెడుగా ఏడుస్తున్నట్టుగా వుంది.

పిల్లలందరినీ పేరుతో పిలిచింది నిర్మల. అతిప్రయత్నంతో చేతులు జోడించి తల్లిదండ్రుల వైపూ మామయ్య వైపూ మంచు బిందువులతో నిండిన కలువరేకులలాగ వున్న కళ్ళని తిప్పసాగింది. రాళ్ళే ఆకళ్ళని చూడ గలిగితే ఆ ఆసుపత్రియీ పాటికి కరిగి పోయివుండేది.

దగ్గరలోనే 'ఢాం' మని పిడుగుపడింది.

చేతులు జారవిడిచింది నిర్మల ఉలికిపడి. అంతే. ఆ పిల్లకి ఇక ఉలికిపాటుతోనూ భయంతోనూ శాశ్వతంగా అవసరం తీరి పోయింది.

ప్రకృతి శక్తుల ధ్వనులు తలవంచాయి ఆ గదిలోని ఏడుపుల ముందు.

నిర్మల ఇలా ఎనిమిది రోజులు నరకబాధ పడి స్వర్గం చేరుకుంది. తల్లిదండ్రుల మాట అలా వుంచుదాం. ఆమె మృతి ఇందిర కష్టాలకి నాందివంటి దయింది.

* * *

ఏదోలాగ చొక్కా వేసుకుని పుస్తకాలు పట్టుకుని తల్లి గదిదగ్గరకి వచ్చి 'అమ్మా బడికి వెళ్తున్నా' అన్నాడు నాని. 'ఊఁ వెళ్లు' అని మాత్రం అన్నది ఇందిర పరాకుగా ఉండి. నిర్మల పోయినదగ్గర నుంచే అమ్మ ఇలా వుందని నానికి తెలుసు. కాని ఎందుకు అన్న ప్రశ్నకి అతని పదేళ్ల పసి బుర్రకి జవాబు దొరకదు.

చిన్నబోయిన ముఖంతో తండ్రిగదిని దాటబోతూ వుంటే 'నానీ!' అని పిలిచాడు నారాయణరావు. మెల్లగా తండ్రిని సమీపించాడు నాని.

'తల దువ్వుకోకుండా బడికి పోవొచ్చా బాబూ. ఇలారా.' అంటూ ఓపికగా కొడుకు తల దువ్వాడు నారాయణరావు. అది అవగానే వెళ్ళిపోబోతున్న నానిని ఆపి పిప్పరమెంట్ల డబ్బాయూత తెరచి అతని ముందుంచాడు— 'నీకు కావలసినన్ని తీసుకో' అన్నట్టుగా.

కాని నాని తల అడ్డంగా ఊపుతూ 'ఒద్దు నాన్నా' అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

నారాయణరావు నిట్టూర్చాడు. ఎప్పుడూ ఇల్లుతీసి పందిర వేస్తూంటే నానిలో ఉత్సాహమంతా ఈమధ్య ఎందుకు చల్లారి పోయింది? అని ఎంతో బాధపడి స్నానానికి లేచాడు.

అప్పుడే వదినగారింటికి వెడుతున్న ఇందిర కనిపించింది అతనికి. స్నానం చేస్తున్నంతసేపూ ఆమెగురించే ఆలోచనలు.

నిర్మల పోయిందని ఇందిరకి ఇంత దుఃఖమా? కాదు. పేగుసంబంధం ఉన్న తనకే లేనిబాధ ఇందిరకి ఉంటుందా? పోనీ, నిర్మల దారుణమరణం ఆమెమనస్సుని కలచివేసిందా? కావచ్చు.

ఒకరాత్రి తను గట్టిగా అడిగితే 'ఏదో భయంగా ఉందండీ' అని మాత్రం పలికింది కన్నీళ్ళొత్తుకుంటూ.

తనకామాటలు అర్థంకాలేదు.

'భయమేమిటి ఇందిరా నీకు.' అన్నాడు తను. ఆమె బదులు పలకలేదు ఆ ప్రశ్నని రెట్టించి అడిగాడు.

చిట్టచివరకి కళ్ళొత్తుకుంటూ 'భయమో, విచారమో ఏమిటో నే చెప్పలేను. వొదిన గారికి తీరని అన్యాయం చేశాను...' అంటూ వుంటే తను అడ్డుపడి ఆ సంభాషణని తుంచేశాడు.

'లేనిపోని భయాలేవీ పెట్టుకోక ఆరోగ్యం చూసుకో. వట్టిమనిషివి కూడా కాదు. పళ్ళరసం అది తీసుకుంటూ వేళ

పటువ శుభ్రమైన తిండితిను.' అని సలహా యిచ్చాడు తను......

ఫలహారాదికాలన్నీ ముగించుకుని సిన్నిసురా కట్ తీసుకున్నాడు. ఇంతలో ఇందిర తిరిగివచ్చింది.

ఆటకి బయలుదేరుతూ 'వానిని బొత్తిగా అశ్రద్ధచేసేస్తున్నావ్. నువ్వు అస్తమానం వాళ్ళింటికి వెళ్ళడం మనసు పాడుచేసుకోవటం నీవొంటికీ, వాడికీకూడా మంచిది కాదనిచెప్తే చెవినిపెటవేం ఇందిరా! ఆలోచించుకో', అని తన శాన్యతని దులిపేసుకుని నారాయణరావు వెళ్ళిపోయాడు.

భర్త చూపుకున్న శ్రద్ధ ఇందిరకి బాగానే వుంది. కాని తన సొంత అక్కయ్య అంత కష్టంలోవుంటే అతను తనకేమీ పట్టనటు ప్రవర్తించడం ఆమెకి బాధకలిగించింది. ఇంతలో ఆమెకి వదినగారి తీరు స్ఫురించింది. అంత వింతమనిషిని ఇందిర జన్మలో చూడలేదు. కూటికి కరవైనస్థితిలో పన్నెండేళ్లు అల్లారుముద్దుగా పెంచిన కన్నకూతురి దుర్మరణానంతరం ఆమె ఒక్క కన్నీటిచుక్కని రాల్చలేదు ఎప్పుడూ నవ్వుతూ ఇంటిపనులలో మునిగివుంటుంది ఆవిడ. ఆమె రాతిని అనుకుంది ఇందిర. దేవతకావచ్చునేమో అని ఆమెకి తోచలేదు.

రోజులు ఎద్దుబండిచక్రంలాగ దొర్లుతున్నాయి.

ఇందిరకి నానాటికి పరధ్యానం ఎక్కువవుతోంది. అయినా ఆమె పెత్తనంతో నిమిత్తం లేకుండా ఇంటిపనులని దాసదాసీలు ఏదోరీతిగా జరిపించేస్తున్నారు. ఆమె మనస్సులో ఏదో అశాంతి; ఏవో ఆలోచనలు. క్రమంగా ఇంటినే మరచిపోతోంది ఇందిర.

ఇలాగే ఆమె ఇటు కొడుకుకీ, అటు భర్తకీకూడా దూరం అవుతోంది. మునపటిలాగ వానిని చేరదీయడానికి ఆమెకి భయంగావుంది. అతని చిన్నబోయిన మొగం ఇందిర చాలసార్లు చూసింది. కాని తానేమీ చెయ్యలేనని భావించుకుంది. ఇంట్లోవున్న కాన్పేవూ ఖత్రివాడిలాగ నాకర్లమీదచిరాకు పడుతున్న భర్తని చూస్తూ ఊరుకోవటం ఆమె కష్టంగానేవుంది. కాని మరోలాగ చెయ్యలేకపోతోంది. ఇంత ఎందుకు! కొన్నాళ్ళకిందటివరకూ తన సర్వస్వం అనుకున్న ఆయింటిలో ఉండడానికే భయంగా వుంది ఇందిరకి ఇప్పుడు.

వినాయకచవితి వచ్చింది. ఆరోజే నిర్మల పుటినరోజు.

ఇందిర వదినగారింట్లోనికి వెళ్లేసరికి విశ్వనాథం కుర్చీలో కూర్చుని చనిపోయేముందు తీయించిన నిర్మల ఫోటో పట్టుకు ఏదో తెగ మాట్లాడుతున్నాడు. విమలమ్మ విసుగుని సూచిస్తూ నిలబడివుంది.

"ఆఁ చూడమ్మా యిందిరా. నా వేషాలన్నీ కట్టిపెట్టుకున్నాను. ఎందుకనుకున్నావ్. గుడ్డిలోకం నన్ను లోభి అంటుంది. కాని నేను డబ్బు దాచినది లోభితనంవల్ల కాదు సుమా. అదే నిజమైతే అంతడబ్బూ దాని దహన క్రియుకీ దానాదులకీ ఖర్చు పెట్టేస్తానా చెప్పు—"

విమలమ్మ కోపంగాచూస్తూ 'అబ్బ ఎంధుకండీ ఇప్పుడవన్నీ నూ?' అన్నది.

కాని విశ్వనాథం వినిపించుకోలేదు. '—అయినే మరెందుకు దాచావని అడుగుతావుకదూ. ఆఁ అదీ అలాగ అడుగు. నిర్మల ఎంత తెలివైనదో నీకు తెలుసా? ఉండు. అది రాసినపేపరు చూపిస్తున్నాను. ఇంగ్లీషు డెభ్భయ్ నాలుగు. సైన్సు ఎనభైపైన, తెలుగు ...' అంటూ కావడిపెట్టె తాళంకోసం వెతకసాగాడు.

'అబ్బబ్బ నన్ను కాల్చుకు తింటున్నారు చాలదుటండీ' అని విసుగుకుంది విమలమ్మ.

'పోనీండన్నగారూ. అవన్నీ మరో అప్పుడు చూస్తానులెండి' అన్నది ఇందిర.

విశ్వనాథం 'సరేలే ఇంతకీ చెప్పొచ్చేదేమిటంటే ఆడబ్బంతా దాచినది నిర్మల చదువుకోసం. నా చిట్టితల్లి అన్నంతచదువూ చెప్పిద్దామని ఆశపడాను. ఏ ఎమ్మే డిగ్రీయో రావడానికి ఉంచిన డబ్బు మంచిగంధపు చెక్కల పాలయింది. నీకక్కడ ఏంలోటు జరిగిందని వెళ్ళిపోయావు నిర్మలా?..." అంటూ ఫోటోమీద కన్నీళ్లని విడిచాడు.

విమలమ్మ కోపం పటలేకనే కాబోలు దృరున లేచి వెళ్ళిపోయింది.

"ఊరుకోండన్నగారూ. మనమెంత బాధపడినా ప్రయోజనంలేదు. అన్నీ తెలిసిన మీరే ఇలాగయిపోతే ఇహ వొదినగారికి ధైర్యం చెప్పేదెవరు?' అన్నదేకాని ఇందిర వొళ్లు మండిపోయింది. వదినగారు! ఛీ ఆవిడ ఆడపులిగాని మనిషా? రాళ్ళని కరగించే ఆయన వేడికన్నీళ్లేగనక ఆవిడ చలని గుండెలో పడటం తటస్థిస్తే అవి ఘనీభవించి ఊరుకుంటాయేమో!

ఆ రాత్రి ఇందిరకి నిద్ర పట్టడంలేదు. కోటలో పన్నెండుగంటలు కొట్టారు. బయట చినుకులు పడుతున్నాయి. మూడు రోజుల నుండి చెదురు మదురుగా జల్లులు పడుతూనే వున్నాయి. ఎందుకో ఒకసారి కొడుకుని చూడాలనిపించింది ఇందిరకి. అతని గదిలోనికి వెళ్ళింది. వాని మంచంమీద ముడుచుకు పడుకున్నాడు. తోడుగా వంటలక్క కింద పడుకుంది.

ఇందిర బాధపడింది. వానిని ఇకమీద తను అశ్రద్ధ చెయ్యకూడదనుకుంది. ఎత్తుకుని తన గదిలోనికి తీసుకు వెడదామనుకుంది. వొళ్లు వెచ్చగా తగిలి భయపడింది. నుదుటిమీద చెయ్యివేసి చూసింది. మరగిపోతూవుంది. తల తడిగావుంది. వానలో తడిసి వాడు తడితలతో [illegible]డుకోవడం ఆమాతృహృదయాన్ని ఎంత క్షోభ పెట్టిందో ఆ సర్వాంతర్యామికే తెలియాలి. అమ్మ చచ్చిపోయిందనుకున్నాడా వానికి వాడు తన మీద పగసాధించే విధానం ఇదా? పాయంత్రం నూరమ్మగారు చినబాబు ఒక్క మెతుకు ముట్టలేదనిచెపితే తను వినిపించుకోలేదు. తన పరాకు మండిపోనూ!

కొడుకుని తన గదిలో పడుకోబెట్టుకుంది ఇందిర. వాడ సమానం మంచినీళ్ళడుగుతున్నాడు. మరిగిన నీళ్ళు ఇవ్వడానికి సౌ వెలిగించింది తల్లి.

మేడమీద పేకాట మంచి సరదాగా సాగుతోంది. ఇందిర కొంతసేపు సంకోయించి ఇక సంకోయిస్తే లాభం లేదనుకుని వెళ్ళి తలుపు చాటునుంచి భర్తని పిలిచింది.

ఎంతో పట్టుగా ఉంది ఆట. ఊర్వశిని వదలిన పురూరవుడిలాగ బయటికి వచ్చాడు. అది కొడుకు జ్వరం విషయం కాకపోతే అటువంటి సమయంలో పిలిచినందుకు ఇందిరమీద మండిపడేవాడే. అక్కడికీ కాస్త విసుగుకోకుండా ఉండలేకపోయాడు. 'కాస్త వొళ్లు వేడిగా ఉన్నంత మాత్రానికే ఇంత గాభరాపడిపోవాలా? మీ ఆడవాళ్ళతో తంటాయే ఇది.' అంటూ వానిని గబగబ పరీక్షించి మందుయిచ్చి మేడ ఎక్కాడు నారాయణరావు.

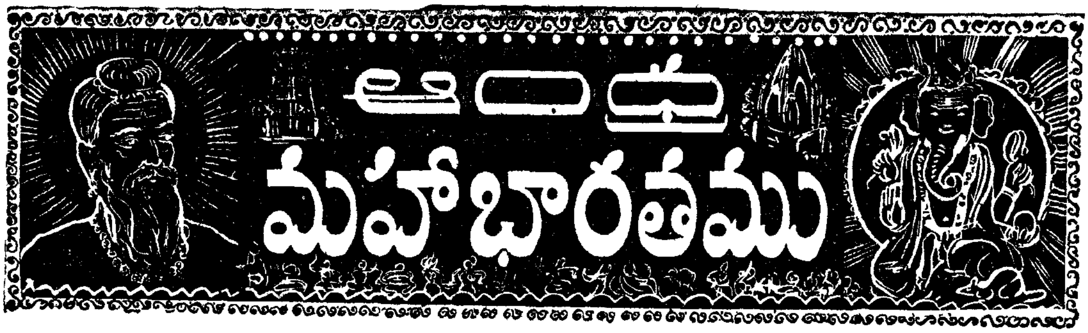
ఆడి ఆడి రెండు గంటలకి మిత్రుల నందరినీ సాగనంపి ఇందిరగదిలోనికి వచ్చాడు అతను. మరోసారి కొడుకుని చూసి ఫర్వాలేదనుకుంటూ పోయి పడుక్కున్నాడు.

ఇందిరకికూడా కునుకుపాట్లు వస్తున్నాయి. కాని ఆమె కొడుకుమంచాన్ని వదలలేకపోతోంది. వాడికి క్రమంగా ఆయాసం ఎక్కువౌతోంది. ఆమెకి అనుమానం ప్రబలుతోంది.

మూడయింది. వాని ఏదో చెప్పలేని బాధతో చుట్టుకుపోతున్నాడు. ఇందిర భర్తని లేపుదాం అనుకుంది. కాని ఇప్పుడే నిద్రపోయిన అతడిని లేపడానికి సాహసించలేకపోతోంది.

నిముష నిముషానికీ వాని అమ్మ ఆందోళనని అధికం చేస్తున్నాడు. 'అమ్మా మనిం

(39-వ పేజీ చూడండి)

[ఉద్యోగపర్వము సంధి]

వ. ఎవ్వ రెంత సెప్పినను గైకొనక కడంగి దుర్యోధనుండు దనకుం గలవారల నెల్లను గురుక్షేత్రంబునకు నడవుం డని చెప్పం బనిచె భీష్ముని సేనాముఖంబు సేసికొని యెత్తి విడియుంగలవాఁ డిది ధార్తరాష్ట్రుల నిశ్చయం బేమను నా యోపినంత సామవాదంబు లాడితి నారదాదిమహామునులను సుయోధనునకు బుద్ధులు సెప్పునట్లు సేసితి నేమి సెప్పినను నెంతటం బోకున్నం గినుక దెచ్చికొని జంకించియు భంగించియు ధిక్కరించియుఁ దృణీకరించియుం జూచితిఁ గార్యంబు భగ్నంబగుట గొల్లక వెండియు శాంతవచనంబులు వలికితి నతం డశక్తదుర్జనత సేయం జూచిన నమానుషంబులగు వానిం గొన్ని వెడమాయలం బన్ని పెక్కు పోకలం బోయితి నెన్నిభంగుల సంధియ కావలయు నని వారలం గలయంతయుం బొరలితి నప్పాపాత్ముం డెట్లునుం జిక్కంబడక తనచలంబుతోన పొట్టుపొరలయ్యెఁ గయ్యంబు వొడుచుంగాని యవశ్యంబును రాజ్యంబు పాలిచ్చువాఁడు గాఁడు కౌరవులయెడ దండంబు దక్క నొండుపాయంబు లేదు మీకుం బోలినతెఱంగు సేయుం డనిన ధర్మతనయుండు దమ్ములం గనుంగొని యి ట్లనియె.

క. కురుసభఁ బుట్టినచందము, హరి యంతయుఁ జెప్పె నింక ననుమానము లే
దరిమర్దనమున కయ్యెడు, వెరవుం జేవయును మెఱయ వెడలుఁడు గడఁకన్.

వ. అని పలికి యజాతశత్రుండు కరుణాయత్తచిత్తుండై యచ్యుతు నాలోకించి.

క. కురువంశము ద్రుంచుటకుం, జొరఁ జాలక నామనంబు సుడివడియెడు నే
వెరవును దొరకొనదు గదే, సరసీరుహనాభ పొందు నంపాదింపన్.

వ. నామనంబును దమ్ములతలంపును నీ వెఱుంగుదు ధార్తరాష్ట్రులచందంబును భీష్మద్రోణవిదురాదుల చిత్తంబులును నెఱింగి వచ్చితి మాకు ధర్మచ్యుతి లేకుండునట్టి కార్యంబు నిశ్చయింపు మనిన నారాయణుం డి ట్లనియె.

ఉ. యుద్ధమ కాక కార్యమును నొండొక టెద్దియుఁ గల్గ నేర్చు నే
బుద్ధులు సెప్ప వాక్యముల పోల వినం డన నేల యట్టిచో
బద్ధునిఁ జేయఁ జూచె ననుఁ బట్టి సుయోధనుఁ డింక నయ్యసం
బద్ధునితోడి సంధికి నుపాయము నామదిఁ దోఁప దమ్మెయిన్.

వ. అవి చెప్పి విదురుం డేకాంతంబున నాడినమాటలును భీష్మద్రోణబాహ్లికాదులగు పెద్దలకు ధార్తరాష్ట్రులదెసం బుట్టిన మనఃక్షోభంబును గుంతి గౌరవులు వినం బలికిన పలుకులుం బ్రకటించి ధర్మపుత్రుపైఁ బాపంబు లే కునికిఁ దెలిపి సమరం బవశ్య కర్తవ్యంబుగా నిశ్చయించె నట్టియెడఁ దమ్ము లన్న మొగంబునం జూడ్కి నిలిపి యూరకుండి రతండు వారలం గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె.

ఉ. కౌరవకోటిచేత మనకష్టపుఁ బాటు దలంపు వచ్చినం
గ్రూరవిచేష్టితంబునకు గొంతి యొడంబడె బంధువర్గముం
ఘోరముగా వధించుటకుఁ గోల్కొన కున్నది బుద్ధి మీరు ని
ర్ధారణ సేయుఁడా హితము ధర్మము నయ్యెడువృత్త మెట్టిదో.

వ. అనిన విని యర్జునుం డతని కిట్లనియె.

చ. హితమును ధర్మముం దగవు నిట్టిది నా మనమేమి నేర్తు మ
చ్యుతుఁడు సమస్తధర్మపరిశోధకుఁ డావిదురుండుఁ బాండుభూ
పతి సతియుం దగం బలుకుపల్కుల నందియ మెల్లఁ బాసె ని
ట్లితఁడు రణంబు సేయుఁ డన నింక విచారము లెల్ల నేటికిన్.

ఆ. అనిన నట్ల కాక యఖిలధర్మజ్ఞాన, ఘనుఁడు మనకు నేఁడుగడయుఁ దాన
శౌరి నిశ్చయింప సంశయం బేటికి, సంఘటింపుఁ డుగ్ర సమరవిధము.

వ అని యుధిష్ఠిరుండు దమ్ములతో నెట్టకేలకుం దెగువ సెప్పి.

క. బాహాగర్వము వివిధ, వ్యూహావిధిజ్ఞతయుఁ గలిగి యొకరుం డే న
క్షౌహిణులు నడపి భీష్మో, త్సాహంబున కోర్చు చాపధరుఁ డెవ్వఁ డొకో.

వ. అట్టివానికి వాహినీ నాయకత్వం బిచ్చి యభిషేకంబు సేయవలయు.

తే. అనిన సహదేవుఁ డిట్లను నధిప పుత్ర, పౌత్ర సోదరవంతుండు బాహువీర్య
ఘనుఁడు మన కాశ్రయం బయి మనిచె మత్స్య, దేశపతి గాఁడె సేనాపతిత్వమునకు.

వ అనవుడు నకులుండు,

చ. బలఁగముఁ బెంపుఁ దేజమును బాహుబలంబును నగ్గలంబు పె
క్కు లెఱుఁగుఁ గార్యఖడ్గములకుం దగు త్రోవలు ద్రోణులందు భీ
ష్ములదెసఁ గోపముం గలఁ డమోఘపరాక్రమశాలి నీ బలం
బుల కధినాథుఁ గా ద్రుపదభూపతిఁ బట్టముఁ గట్టు టెట్లొకో.

వ, అనుటయుం దదనంతరంబ ధనంజయుండు.

ధృష్టద్యుమ్నాదులకు సేనానాయకత్వంబు నిర్ణయించుట

సీ. అగ్నికుండమున ద్రోణాచార్యునకు నాశ మొనరించుదానికై యుద్భవించె
రథరథ్యములు ధనుర్బాణంబులును దనుత్రాణఖడ్గములు నుద్దామలీలఁ
దనతోన జన్మించె దహనశిఖామూర్తి భుజవీర్యవిక్రమస్ఫూర్తిశాలి
సైన్యనాథుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డగు నని తలఁచెద నాతఁడు దక్క నొరులు
తే. భీష్ముతోఁ గోర్వ రుగ్రంపుబిరుదు ధైర్య, ధనఘనుండు శిఖండి భీష్మునకు మృత్యు
వై జనించినవాఁడు మహాబలుండు, దండనాయకుఁ జేయ నతండు దగును.

వ. అనవుడు ధర్మనందనుండు గోవిందుం జూపి యితండు సకలచరాచరతారతమ్య సంవేది విశేషించి మనకు నీ
మాటయ విజయమూలంబు గావున నిమ్మహాత్ముండు నిరూపించినవాఁడు వరూథినీముఖ్యుండు.

క. అనుటయు దామోదరుఁ డి, ట్లను ధృష్టద్యుమ్నుఁ డర్హుఁ డగు నభిషేకం
బొనరింపుము పేరోలగ, మున నక్షౌహిణుల కెల్ల ముఖ్యుఁడు గాఁగన్.

క. సురగంధర్వ ఖచర కిం, పురుషాది సమస్త దివ్యభూతంబుల బం
ధురభూరివ్యూహంబుల, విరచనముల నెఱుఁగు నతఁడు వీరోత్తముఁడున్.

క. నీయొద్ది రాజు లందఱు, ధీయుక్తులు విక్రమప్రదీప్తుల మైనన్
వే యేటికి ధృష్టద్యు, మ్నా యత్తము సేయు సైన్య మంతయు నధిపా.

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డక్షౌహిణులకుం బ్రత్యేక నాయకుల నీవ నిర్దేశింపు మనుటయు నతండు.

తే. సేన దమకును గలవారు లేనివారు, ననక తగువారిఁ జెప్పెద నఖిలసమర
పండితుల నేరి వారి నీబలము లేడు, నడపఁ జాలించి యభిషేచనం బొనర్చు.

వ. అనిన నట్ల చేయుదు వా రెవ్వ రెవ్వరు నిరూపింపు మని యడిగిన గుంతీనందనునకు దేవకీనందనుం డిట్లనియె.

సీ. పటుపరాక్రమనిధి పాంచాలపతియు నమానుష తేజుండు మత్స్యవిభుఁడు
శత్రుభీకరమూర్తి సాత్యకియును జరాసంధాగ్రతనయుండు శౌర్యఘనుఁడు
సహదేవుఁడును ధైర్యశాలి యాదవశిరోమణి చేకితానుండు మహితవిభవ
ఖని యగుశిశుపాలతనయుండు దోర్దర్పధుర్యుండు ధృష్టకేతుండు సమర
తే. లంపటుండు శిఖండియు లావు పెరవుఁ, గలరు నీయెడ ననురక్తి గలరు సాలఁ
బెంపు గల రుక్కుముట్టిన తెంపు గలరు, కోరి పతులుగఁ జేయు మక్షౌహిణులకు.

వ. అని దండనాథుల నిశ్చయించి వెండియు,

క. కురుసైన్యము నిస్సారం, బరయఁగ మనబలము లెల్ల నతిదృఢములు నీ
వరవాయి గొనక నడపుము, ధరణీశ్వర సేనమొగము దైవము నీకున్.

క. నీయనుజులు దిఖిజులకుఁ న,జేయులు ధృతరాష్ట్రసుతులఁ జెఱచుట వ్రేఁగే
తోయజనాశము గజలీ, లాయత్తము గాదె యెత్తు మాహవమునకున్.

వ. అని నిర్ణయించి నారాయణుండు నిజనివాసంబునకుం జనియె ధర్మతనయుండు దమ్ములుం బ్రియంబంది యా రాత్రి సుఖనిద్రసేసిరి రేపకడయ పాండవాగ్రజుం డనుజతనుజదనుజాంతక సామంతమంత్రిపురోహిత సహితంబుగాఁ బేరోలగంబున నుండి సమస్త పరివారంబును వినఁ గార్యంబు నిశ్చయంబుఁ దెలియం బలికి తగు వారలతో సముచిత సంభాషణంబులు సేసి మహనీయమహిమ వెలయం బుండరీకాక్షుండు పనిచినట్ల పాంచాలనాథ ప్రముఖుల నక్షౌహిణులకు నధిపతులుగా వేరు వేర యభిషేకించి శ్వేతజాతుం డగుటంజేసి శ్వేతుం డనం బ్రఖ్యాతుండగు ధృష్టద్యుమ్నునకు నుత్కృష్ట ప్రకారంబున నభిషేకం బొనర్చి సర్వసేనాధిపత్యంబునకుం బట్టంబు గట్టి యయ్యెనమండను దక్కటిదొరలను గనుంగొని మధుర వాక్యంబుల నగ్గించి కౌరవులతోడికయ్యంబునకుం గురుక్షేత్రంబునకు విడియం బోద మని చెప్పి వారి నెల్ల ధనంజయునకుం జూపి.

ఉ. ఎప్పుడు నెయ్యుడం బాదివి యిందఱకుం దగ నీవు కంటికిన్
జెప్పయుఁ బోలె మా టయి నెఱిం బను లారసి యొజ్జచాడ్పునం
జెప్పుచు వీరిబుద్ధి గొని చేయుము కార్యము నీకు రక్ష దా
నిప్పరమేశ్వరుండు గలఁ డిచ్చు శుభం బని చూపెఁ గృష్ణునిన్.

వ ఇట్లు గాంభీర్యమాధుర్యధుర్యుం డైన యుధిష్ఠిరుండు వరిష్ఠప్రభువుల చిత్తంబు లారాధించి సర్వజన సమ్మతంబుగా సమరోత్సాహంబు సేసి మహోల్లాసంబునం బ్రస్థానభేరి సఱవం బంచిన

సీ. బీటెండ తాఁకున బీఁటలు వాఱిన పచ్చిగోడలమాడ్కిఁ బగిలె దిశలు
కాఁగినయెసరులకరణిఁ బొరింబొరి శరనిధు లుప్పొంగి పొరలఁ బడియెఁ
గలముపైఁ గీలించి గాలి కత్తినచాఁప వోలె మిన్నంతయు బూరటిల్లెఁ
గులపర్వతావళి కులిశభయంబున బెదరి వాపోవు న ట్లెదురు సెలఁగె

తే. ధాత్రి కుమ్మరిసారెవిధమునఁ దిరిగె, జిత్రరూపుల భంగి నిశ్చేష్టితంబు
లయ్యె సర్వభూతములుఁ బ్రయాణభేరి, భూరినిష్ఠురఘోరభాంకార మడరి.

పాండవులు గౌరవులతోడి యుద్ధంబునకు వెడలుట

వ. ఇట్లు ప్రస్థానభేరి సెలంగిన సకల సైన్యంబులు దండనాథ సహితంబుగా సన్నద్ధంబు లయ్యె మఱునాఁడు.

ఉ. భూరివిభూతిఁ బెండ్లికిని బోవు తెఱంగునఁ బాండునందనుల్
దారును బుత్రులుఁ హరియుఁ దమ్ముఁడు నుజ్జ్వలచారులీల శృం
గారము సేసి సమ్మదవికాస మెలర్పఁగ వీరసంభ్రమో
దారసముద్ధతిం జనిరి ద్రౌపది యున్నెడ కందఱుం దగన్.

వ. ఇట్లు సని యమ్మహాదేవి నామంత్రణంబు సేసి తత్ప్రభృతిపుణ్యస్త్రీకర కలితలలితాక్షతంబులు గైకొని విప్రాశీర్వాదంబు లాదరించుచు భద్రపాఠకశ్లోకంబు లాకర్ణించుచు శోభనపదార్థంబులు గనుంగొనుచు నాంగికమంగల్యసూచకంబులు సేకొనుచు వెడలునప్పుడు.

క. తగుశంఖకాహళాదిక, మగు మంగళతూర్యసంచయముగంభీరం
బుగ ఘోషిసి జయముఁ దెలుపుచు, జగతీశ్వరుముందల నాకసము దీటుకొనన్.

క. మనుమనిజయప్రయాణం, బనుమోదింపంగ వాసుధాంశుఁడు సనుదెం
చినకరణి గొడుగు కుంతీ, తనయాగ్రజుమోల నతిసిత ప్రభ నొప్పెన్.

వ. అట్టియెడ నమ్మహీవల్లభుండు.

క. ఉచితగతిఁ జేరి వంది, ప్రచయము గీర్తింప నెక్కె రథమం దొనరన్
ఖచియించినవజ్రంబుల, రుచులను బాలు పారు నీవిరులు బెరయంగన్.

వ. తదనంతరంబ.

సీ. వక్షస్స్థలంబున వనమాల గ్రాలంగ వెలిమావుగడలవాగెలు ధరించి
నొగలపై హరి యొప్ప నగచర కేతువు మెఱయంగ నరదంబు మెఱుఁగు లసర
దివ్యకిరీటంబు దీప్తులు భూనభోంతర మెల్లఁ గలయంగఁ బరఁగుచుండ
గాండీవతూణయుగ్మములు పూర్వాపరభాగంబులకు నవాభరణములుగఁ

తే. దెలిమొగంబుతో నల్లనేతెంచి యొక్క, పార్శ్వమునఁ బొడసూపి భూపతికి మ్రొక్కి
దేవదత్తంబు పూరించె దేవదేవు, పాంచజన్యంబు మున్నుగా ఫల్గునుండు.

శా. భీముండుం గవలుం గుమారులును సంప్రీతిన్ గదాద్యాయుధో
ద్దామస్ఫీత రుచుల్ వెలుంగ రథసంతానంబు రమ్యోజ్జ్వల
శ్రీ మీఱం దగ వచ్చి శంఖములు గర్జిల్లంగఁ బూరించుచున్
భూమీశుం గని యగ్రభాగమున గొల్వుం బెంపునుం జేయుచున్.

క. నిలిచిరి దక్కటిదొరలును, బలుమానుసులును మహోగ్రభంగి నవరణల్
చెలు వొంద నధిపుచుట్టుల, నలంకరించిరి విభూషణాంశుచ్ఛటలన్.

వ. అప్పుడు పాండవాగ్రజున కభిముఖంబుగాఁ జనుదెంచి.

క. సాష్టాంగ మెఱఁగి సమరా, వష్టంభం బొప్ప దివ్యవాహనలీలో
త్కృష్టగతిన్ ముంగలి యై, ధృష్టద్యుమ్నుండు వొలిచెఁ దేజోమహిమన్.

వ. ఇవ్విధంబునం జారుభీషణంబుగా సన్నద్ధుండై యుధిష్ఠిరుండు గదలి శుభసూచకంబులు గైకొనుచు నడచె నట్టి సమయంబున నెల్లవారిపరిచారకులును శకటాదిసకలసాధనంబులును బటగృహంబులును మొదలుగా వలయుసమస్తవస్తువు లొడఁగూర్చి వెడలినదండు వడి పై సముద్రంబు గాఁ బొవుచందం బయ్యె నిట్లరిగి ధర్మపుత్రుండు కురుక్షేత్రంబు దఱియం జొచ్చి ఋష్యాశ్రమంబులకు దేవతాయతనంబులకు నలజడి గాకుండం బరిహారంబు సేయుచుం జని తృణకాష్ఠ జలసమృద్ధం బై తగియెడు సమస్థలంబున హిరణ్వతి యనుపుణ్యనదిపొంత విడిదలగా నిరూపించి యచ్చో నిలిచెఁ దదనంతరంబ.

తే. విడియుటకు సూచకంబుగ విష్ణుఁ డొత్తెఁ, బాంచజన్యంబు ధర్మజ పార్థులాది
గాఁగఁ దమతమవీరశంఖంబు లెల్ల, దొరలు నొత్తిరి దివి మ్రోఁతఁ దూఁటుగట్ట.

వ. తదనంతరంబ యొక్క రమ్యప్రదేశంబున రాజమందిరంబును నుచిత స్థానంబుల సమస్తజననివాసంబులు నై రమణీయబంధురంబును సింధురాశ్వశాలామాలికామనోహరంబునుం గా వీ డెల్ల విడిసె వీటిచుట్టునుం దిరిగి ధృష్టద్యుమ్నుండు సురక్షితంబు చేసె వచ్చె రాజును దొరలును నమ్ములను సకలపరివారంబును దగిన తెఱంగున నుండిరి నానావస్తుబహుళ సంభారంబుల మహోదారం బగుచుఁ బాండవస్కంధావారంబు మహనీయాకారంబున నొప్పె నంత నక్కడ.

క. చారులచే నంతయు విని, కౌరవపతి విననియట్ల కర్ణాదులతోఁ
బేరోలగమున విగత వి, కారుం డై యిట్టు లనియె గర్వ మెలర్పన్.

క. తనవచ్చిన కార్యము మన, మనుకూలతఁ జేయ కున్న హరి యలుకమెయిన్
జని యప్పాండుతనూజులు, మనములఁ గినుకూనునట్టిమాటలు సెప్పన్.

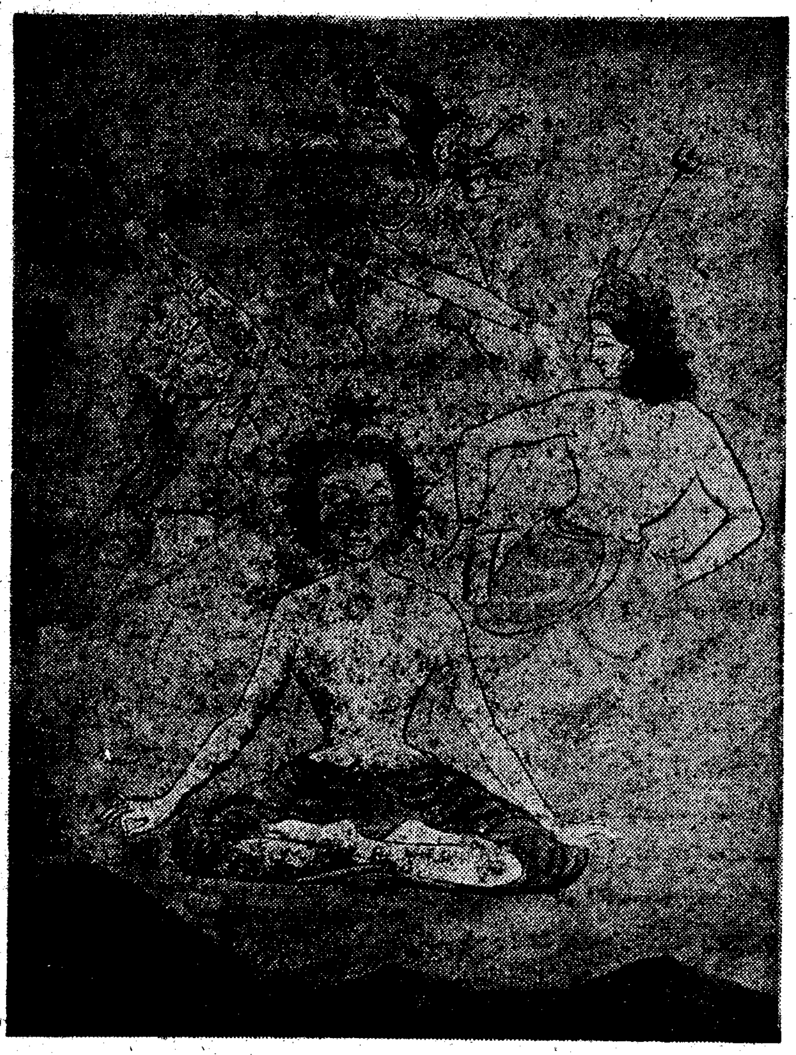
చ. మును మనచేత భంగపడి ముచ్చిరి యుండుటఁ జేసి పాండునం
దనులును నెత్తి వత్తు రుచితంబుగ సంగర మెట్లుఁ గల్గుఁ జే
ర్చిన బహుసైన్యముల్ బయలఁ జేరఁ దగన్ విడియింత మెల్లి దం
డని పురిఁ జాటఁ బంచి దొర లందఱకున్ బడి సేయఁ జేర్తెఱన్.

కూచిపూ

శాస్త్రీయ

కూచిపూడినాట్యం శాస్త్రసమ్మత
పరిషత్తు మన నాట్యకళకు తీవ్ర అ
వలసిన బాధ్యత తెలుగుదేశంలోని
సందేహం లేదు. కేంద్ర పరిషత్తు
వరకు బాధ్యత వున్నదన్న విషయ
నాట్యశాస్త్ర ప్రతిపత్తినీ, సత్సంప్రదా

—తుమ్మలప

భ ర త ము ని

[శ్రీ శ్రీ అడవి బాపిరాజుగారి వర్ణచిత్రానికి రేఖాప్రతి]

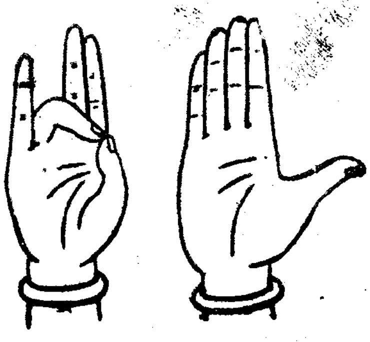
శాస్త్రీయనాట్యం దైవకర్తృత్వం కలిగింది. దైవశ్రేణికి చెందినవారు కూడా ఈ నాట్యంలో పాల్గొన్నారని ప్రతీతి. తొలి సారి ఈ నాట్యాన్ని ఆదిదేవుడు భరత మునికి నేర్పినట్టు, నాట్యోక్తి తెలుపు తూంది. తండు తాండవలక్షణాలను, పార్వతి లాస్యమును ఆయనకు తెలిపారు. ఆటు తరువాత భరతముని, ఆయన నూరుగురు పుత్రులు, శిష్యులు, ఈ శాస్త్రీయ నాట్యానికి భారతదేశంలో వ్యాప్తి కలిగించారు. శాస్త్రీయ నాట్యం సామాజికులకు కేవలం ఒకవినోదంగా మాత్రమే వుండలేదు; నాట్యం మతసంబంధమైన పూజావిధానంతో సన్నిహితమైన సంబంధం కలిగి వుంది. అందువల్లనే నాట్యం హిందూమత విధానంనుంచి ప్రేరణపొంది రూపులు దిద్దుకొన్నది.

దేశీయులు వారి ఆధ్యాత్మిక భావ
వ్యక్తం చేయటానికి, స్వధర్మమును
త్రించటానికి నాట్యాన్ని ఒకసాధన
పరిగణించారు. అన్నికళలు వాటి-ప
స్థితిలో ముక్తిమార్గాన్ని సూచించట
విభిన్నమార్గాంతరాలుగా నిర్దేశిత మై
అందువల్లనే అభినయదర్పణకర్త నంది
రుడు, నాట్యదైవమును ఇలా ధ్యానించా

ఆంగికం భువనం యస్యవాచికమ్
సర్వవాఙ్మయమ్,
ఆహార్యం చన్ద్రతారాది తం వంద
సాత్త్వికమ్ శివమ్.

ఏకళాసాధన అయినా, సృష్టిఅయి

కొన్ని హ

పతాక హస్తం త్రిపతాక హస్తం మయూరహస్తం అర్ధచంద్రహస్తం

తినాట్యం
మైనదే

'దని నిర్ణయించి కేంద్ర సంగీతనాట్యకళా
చేసింది. ఈ నిర్ణయాన్ని ప్రతిఘటించ
ిమాను అందరిమీదా వున్నదనడంలో
నిర్ణయంలో రాష్ట్ర ఆకాడమీకి ఎంత
తలాలి. ఋషిప్రోక్తమైన కూచిపూడి
నూ ఈ వ్యాసం నిరూపిస్తున్నది.

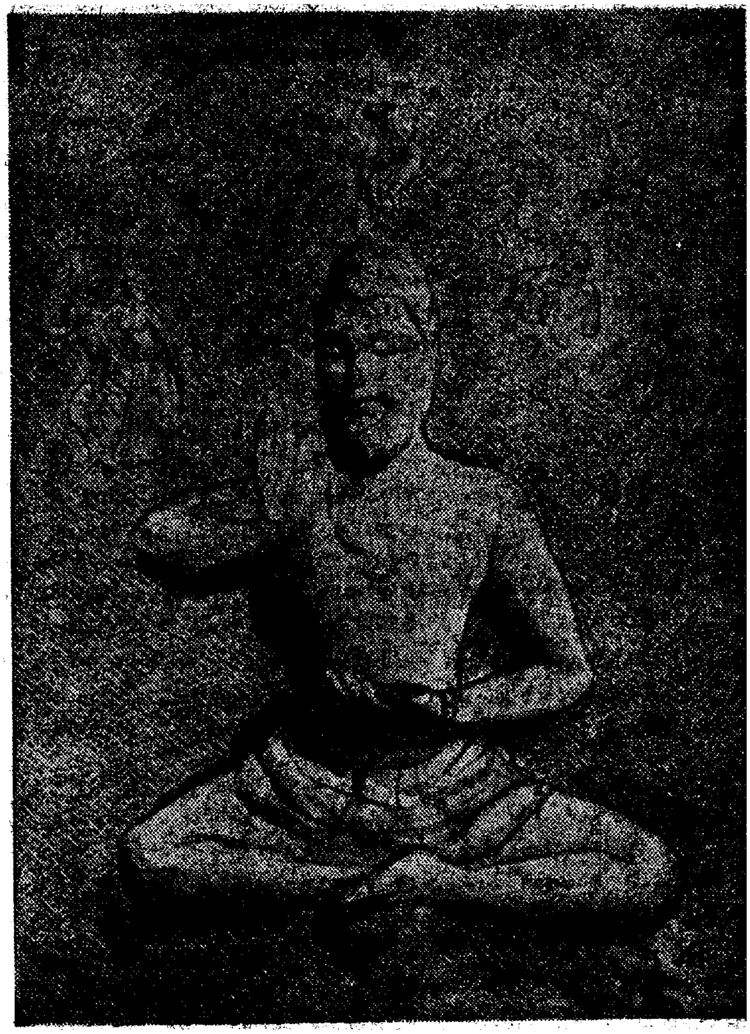
సీతారామారావు

లక్ష్యసిద్ధిని పొందినప్పుడు అది యోగంగా భాసిస్తుంది. అంటే మానవత్వాన్ని దివ్యత్వంతో అనుసంధానం చేస్తుంది.

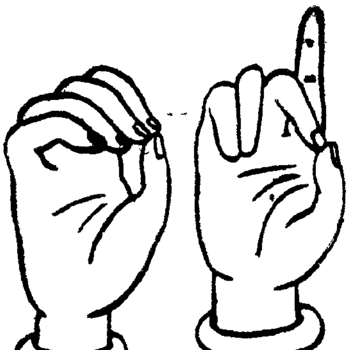
ఏది శాస్త్రీయనాట్యం!

ఇలాంటి మహోదారగుణసంపన్నమైన శాస్త్రీయ నాట్యాన్ని దేవాంశసంభూతులైన ప్రభువుల, ధనికుల, ఉత్తములను నకు చెందిన విద్వజ్జనుల సమక్షంలోనికి తీసుకొని వచ్చిన ఆదిపురుషుడు భరతముని. అంతేకాదు. ఈ నాట్యాన్ని ఎప్పుడెప్పుడు, ఎక్కడ ప్రదర్శించవలసి నదికూడా భరతముని తననాట్యశాస్త్రంలో

ముద్రలు

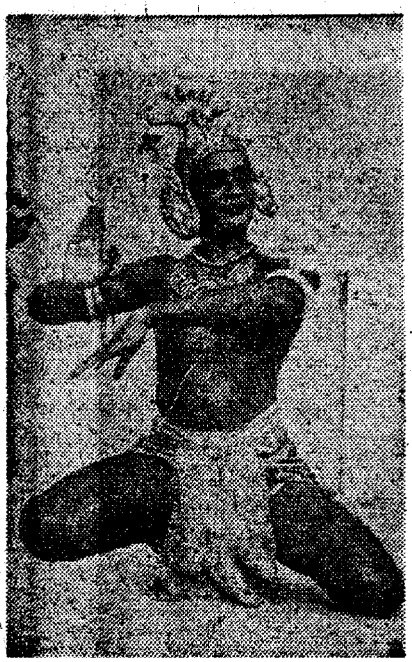

సిద్ధేంద్రయోగి
కూచిపూడి భాగవతుల ఆరాధ్యదైవము
[రామలింగేశ్వర ఆలయంమీది శిల్పానికి ప్రతి]

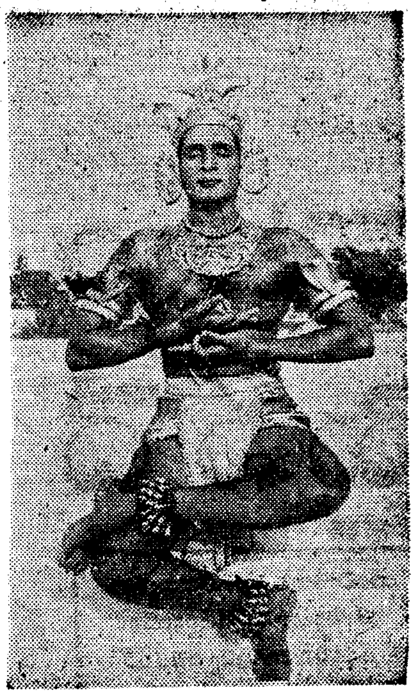
ముష్టిహస్తం శిఖరహస్తం ముకుళహస్తం సూచీహస్తం

పేర్కొన్నాడు. భరతం అంటే భావ రాగతాళయుక్తమైనదని రూఢి అయిన అర్థం. భరతమునికి కర్తృత్వం ఆపాదించిన నాట్యశాస్త్రం శాస్త్రీయ నాట్యానికి మొదటి లక్షణగ్రంథం-భరతముని, ఆయన శిష్యులు చేసిన నాట్యప్రయోగాలు లక్ష్య ప్రమాణాలు. భరతముని కాలంనాటిగాని, ఆటు తరువాత పదిశతాబ్దుల కాలానివిగాని ఆచరణలోవున్న ప్రాచీన శాస్త్రీయనాట్య ప్రయోగాలనుగురించి తెలిపే నిదర్శనములు-శిల్పరూపంలోనైనా - ఏ దురదృష్టహేతువల్లనో-మనకు లభించటం లేదు. భరతముని అనంతరం దేశంలో అప్పుడప్పుడు వెలువడిన అలంకారిక, సంగీత నాట్య లక్షణ గ్రంథాలు శాస్త్రీయనాట్య సాంప్రదాయ 'పెంపులకు

సదాశివుని 'తాలసంస్ఫోదిత'

కూచిపూడి నాట్యంలో సిదహస్తుడు శ్రీ వేణుగోపాల్ అభినయం: కుడిహస్తం ఆశీస్సును, వామహస్తం అభయాన్ని సూచిస్తున్నవి.

"జ్ఞానముద్ర"

శ్రీ వేణుగోపాల్ మరొక భంగిమం

కూచిపూడి నాట్యం శాస్త్రీయమైనదే

ప్రోత్సాహం కలిగించినవి. భరతముని తెలిపిన నాట్యసూత్రాలను అనుసరించీ, తరువాతి కాలంనాటి శాస్త్రిలక్షణ గ్రంథాలను అనుసరించి ప్రవర్తిల్లిన నాట్యం సంప్రదాయసిద్ధమైనదని ప్రసిద్ధవహించింది. శాస్త్రీయ నాట్యానికి ఇది లక్ష్య ప్రమాణం. లోకవృత్తానుసారంగా ప్రజలలో స్థానం ఏర్పరుచుకున్న లౌకిక నాట్య సంప్రదాయం 'లోకధర్మి' అనే నామంతో మార్గపద్ధతికి భిన్నంగా ఏర్పడింది. అనేక శతాబ్దులనుంచి ఈ రెండు నాట్య సంప్రదాయాలు మార్గపద్ధతి, దేశిపద్ధతి, నాట్యధర్మి, లోకధర్మి, సోమేశ్వరమతము, హనుమాన్ మతము అనే భిన్న నామాలతో ప్రజలలో స్థానం ఏర్పరచుకుని వృద్ధిపొందినవి. పరిణామ శీలాత్మకమైన నాట్యకళకూడా ప్రజల ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయ జీవితాలతోపాటు అనేకమార్పులు పొందుతూవచ్చింది. దేశంలోని భిన్న ప్రాంతాలలో కొన్ని శతాబ్దులక్రితం ఏర్పడిన నాట్యసంప్రదాయాలలో కూచిపూడి, భరతనాట్యం, కథాకలి, కథక్, మణిపురి అనే నాలుగు నాట్యపద్ధతులు మిక్కిలి ప్రధానమైనవి. ఆయా సంప్రదాయములలో జరిగిన అనల్పకృషి ఫలితంగా, ఇవి అశేషప్రజాదరం పొంది, భారతీయ నాట్యములలో ప్రకృష్ట స్థానం వహించినవి. ఈ భిన్న నాట్య సంప్రదాయాలలో కొన్ని అంశాలలో ఒకేపోలిక లక్షణము కనపడుతుంది. నాలుగు నాట్య పద్ధతులు పురాణ ఐతిహ్యములనే సాధారణంగా కథావస్తువుగా స్వీకరిస్తున్నవి.

భరతముని నాట్యాభినయ విభాగంలో చెప్పిన అంగహారములు, కరణలు, రేచికలు ముద్రలు, తాళప్రకరణంలోని చతురశ్ర. తిశ్ర, మిశ్ర, ఖండ, సంకీర్ణ జాతితాళములు 35 లోను కొన్నిటిని అన్ని సంప్రదాయాలలో ఒకే పద్ధతిగాను, కొన్ని మార్పులతోను అనుసరిస్తున్నారు. భరతశాస్త్రోక్తమైన మార్గపద్ధతి మాత్రమే శాస్త్రీయనాట్యము కాగలదు.

కూచిపూడి నాట్యోదయం

దేశచరిత్రలో తొలిసారిగా కూచిపూడి భాగవతుల ప్రసక్తి క్రీస్తుశకం 1502 లో మాచుపల్లి కైఫీయతులో వచ్చింది. అది విజయనగర మహాసామ్రాజ్యమును సదాశివ రాయలు పరిపాలిస్తున్న కాలం. అప్పటికే భరతశాస్త్రవిద్యాపారంగతులైన, వీరు అశేష ప్రజ్ఞావంతులై, రాజసభా గౌరవం పొంది నాట్యకళకు గౌరవోద్దిష్టస్థానం కలిగించారు. ఆంధ్రభోజుడని ప్రసిద్ధిగాంచిన శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు మధురకవితా విలసితుడు. ఆయనకు సంగీత నాట్యకళలలో

మత్స్యావతారముద్ర

శ్రీ వెంపటి సత్యం

కలిగిన అభిమానానికి బలీయమైన నిదర్శనం ఆకాలంలో నిర్మించిన నాట్య మంటపం. నాట్యమంటప పరిపూర్ణ స్వరూపం చిత్తరువుల రూపంలోగాని, శిల్పంలోగాని మనకు లభించకపోయినప్పటికీ, విదేశీయ చరిత్రకారుడు పెయస్ వర్ణనవల్ల మంటప నిర్మాణము, శిక్షణపద్ధతి రంగస్థలముపై చిత్తరువులలో నిల్పిన విధానము, నాట్య మంటప వెనుకభాగంలో సైనికుల వ్యాయామంకోసం నిర్మించిన ప్రత్యేక మందిరవర్ణన మొదలైన వాటివల్ల కొంతవరకు స్పష్టపడుతున్నది. ఈ కాలంలో అంతఃపుర స్త్రీలు కూడా నాట్యకళలో శిక్షణ పొందేవారు. ప్రభువు అనుమతిపైన ఆయన సమక్షంలో వారు తమ నాట్యకళానైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శించేవారు.

కూచిపూడి నాట్యోదయాన్ని గురించి ఇప్పటికీ స్థానికులు ఒక విశ్వాసం కలిగివున్నారు. వీరు సిద్ధేంద్రయోగిని తమ కళాదైవముగా పూజించి ఆరాధిస్తారు. ఈ సంప్రదాయసిద్ధమైన సిద్ధాంతాన్ని అనుసరించి ఋషిప్రోక్తమైనది కూచిపూడి నాట్యం. నృత్యగానాభినయ కళలలో ప్రతిభాశాలి అయిన తపస్వి సిద్ధేంద్రయోగి పారిజాతాపహరణం అనే యక్షగాన నాటకం వ్రాశాడు. ఆయన తీర్థయాత్రనుంచి తిరిగి వస్తున్నాడు; కుచేలపురి బ్రాహ్మణ అగ్రహారకంతం చేరాడు. అపరాహ్ణ సమయంలో ఆయనకు

(46-వ పేజీ చూడండి)

నక్షత్ర ఫలితాలు

(11-6-58 మొదలు 17-6-58 వరకు)

గ్రహ స్థితి

శు	కు కే	ర బు	
	15 తేదీని గవి మిథున ములో ప్రవేశించును 17 తేదీని మిథున ములో బుధుడు ప్రవే శించును మీన మేష వృషభ, మిథునము లలో చంద్రుడు.		
	శ	రా	గు

* అశ్విని [చూ, చే, చో, లా] *

ఈ వారము మీకు యోగప్రదము అధి కారుల సహాయము, మీ పలుకుబడికి బుద్ధి బలము తోడుచేసి ఇదివరకు కలుగుకున్న ఆటంకములను గడిచి కార్యసిద్ధిని పొందు తారు బంధుసహాయము కూడా కలుగుతుంది. ఆర్థికస్థితి మెరుగుగా వుంటుంది 11 తొందర లేని కార్యక్రమము ఒక రూపమునకు వస్తుంది 12. 13 చాంచల్యము, 14, 15, 16 ధనలాభము. మిత్రలాభము, కార్యాను కూలము. కవులు నూతనరచనలు ప్రారం భిస్తారు. 17 అనిశ్చితస్థితి గణిత శాస్త్రజ్ఞు లకు, కళాకారులకు, నటీనటులకు యోగ కాలము

* భరణి [లీ, లూ, లే, లో] *

మీకు ఈ వారము ధనయోగము భాగ్య వృద్ధి అవుతుంది పండిత గోష్ఠివల్ల నూతన గ్రంథపఠనమువల్ల విజ్ఞానాభివృద్ధి చేసు కుంటారు. పిల్లల అభివృద్ధి కొరకు యేర్పాటు చేసిన పథకాలు ఫలముఖానికవ సవి. దావాలలో జయము కలుగుతుంది ఉద్యో గస్థులకు హోదా పెరుగుతుంది. విద్యార్థులకు పరీక్షలలో జయము 11 ధనలాభము. 14 15, 16 పండితగోష్ఠి, విజ్ఞానాభివృద్ధి రాజాది యోగము, కార్యసిద్ధి. ఉపాధ్యాయులకూ, పండితులకు, న్యాయవాదులకు మేలు కాలము. 17 ఆందోళన.

* కృత్తిక [అ, ఈ, ఉ, ఏ] *

ఈ వారము ధనాదాయము వృద్ధి అవు తుంది. కవులతోనూ, గాయకులతోను వినో దముగా గడుపుతారు మీ మాట నేర్పరి తనంవల్ల కార్యసాధన పొందుతారు నీటి మీద ప్రయాణము చేయవలసి వస్తుంది ఉద్యోగస్థులకు అనుకూలము, విద్యార్థులకు పరీక్షలలో జయము. వెండినగల వ్యాపారస్థు లకు ప్రయాణమువల్ల లాభము. బియ్యము, నూలు, బట్టల వర్తకులకు మేలు కాలము. కవులకు, గాయకులకు, నటీనటులకు యోగకాలము 14, 15, 16 ప్రయాణము, కార్యసిద్ధి, బంధు సమాగమము, మృదుమధుర పదార్థ ములతోనూ దధి క్షీరములతోనూ, సుభోజ నము. 17 న చాంచల్యము.

* రోహిణి [ఓ, వా, వీ, వూ] *

ఈ వారము మీకు శుభయోగము. ధనా దాయము అనుకున్న దానికన్నా ఎక్కువవు తుంది యత్న కార్యలాభం, వాహన యోగం వుంటాయి. శుభకార్యాలోచన లలో పాల్గొంటారు పరోపకారము చేసి కీర్తి గడింతురు దూరపు ప్రయాణము చేయవలసి వుంటుంది విద్యార్థులకు పరీక్ష లలో జయము. నూలు, బట్టలు, బంగారము వజ్రముల వ్యాపారస్థులకు లాభము. కవులకు, గాయకులకు, కళాకారులకు, నటీ నటులకు యోగము. 11 ప్రయాణము 14, 15, 16 ధనయోగము, శుభకార్యాలోచన, విందు, వినోదము, కార్యలాభము 17 న అధికఖర్చులు. మానసిక ఆందోళన.

బి. నరసింగరావు

* మృగశిర [వే, వో, కా, కీ] *

ఈ వారము, కార్యభారము ఎక్కువ. తలపెట్టిన పనులకు ఆటంకములు, త్రిప్పట. ఆర్థికస్థితి తృప్తికరముగా వుంటుంది అకాల భోజనమువల్ల ఆరోగ్యము చెడే సూచనలు కనబడగానే గ్రహ రాజైన రవికి శాంతి చేయించి, అవుషధసేవ చేయుటవల్ల మేలు కలుగుతుంది. ఉద్యోగస్థు లకూ రాజకీయ వాదులకు మేలుకాలము 12, 13 అనారోగ్యము, కోర్టువ్యవహారములు వాయిదా. 14, 15, 16 స్వల్పధనలాభము, పితృవర్గ సహాయము, కార్యసిద్ధి. 17 మనో వ్యథ.

* ఆరుద్ర [కూ, ఖ, జ, ఛ] *

ఈ వారము అంత యోగదాయకము కాదు. సహాయము చేస్తారనుకున్న మిత్రులు కలిసిరారు ప్రయాణములో తటస్థపడిన మిత్రుని సహాయమువల్ల కార్యసిద్ధి పొందు తారు. ఉద్యోగస్థులకు మొదట్లో ధన లోపమువల్ల ఒత్తిడివున్నా వారాంతమునకు సద్దుకుంటుంది. వ్యాపారస్థులకు మాంద్యము. 11 న నిశ్చయములేని కార్యక్రమము. 12, 13 ఆటంకములు, త్రిప్పట. 14, 15, 16 ప్రయాణము, విదేశీయులతో మైత్రి, కార్య లాభము, విచిత్ర వస్తుసంపాదన. 17 ఆత్మీ యుల అనారోగ్యముచే చింత.

* పునర్వసు [కే, కో, హా, హీ] *

ఈ వారము బంధువుల రాకపోకలవల్ల ఎక్కువఖర్చులు, యత్న కార్యములకు ఆటంకములు కలుగుతాయి. ఆర్థికముగా యిబ్బంది, ఈశ్వరానుగ్రహమువల్ల కలతలు తగ్గి, మనశ్శాంతి, శరీరబలము కలుగుటచే ఆటంకములను గడిచి కార్యలాభము పొందు తారు. 11 న తీరికలేని కార్యక్రమము 12, 13 గృహకలతలు మనోవ్యథ. 14, 15, 16 ధనలాభము, కార్యసాధన, మనశ్శాంతి. 17 చాంచల్యము. విద్యార్థులకు పరీక్షలలో జయముతక్కువ. వర్తకులకు రావనుకున్న బాకీలు వసూలు.

* పుష్యమి [హూ, హే, హో, డా] *

ఈ వారము యత్న కార్యములు ఫలించవు. కార్యభారము, ఖర్చులు ఎక్కువగును. ఇతరులకొరకు వ్యర్థముగా కష్టపడి వివాద ములకు లోనౌతారు. దావాలలో గెలుపు పొందుతారు. ఉద్యోగస్థులకు బదిలీగాని, ఒత్తిడి తట్టుకోలేక శెలవుపెట్టుటగాని జరు గును. అపరదినుసులు, మినుములు, నువ్వులు, ఉప్పు, నూనె వ్యాపారస్థులకు లాభము. 11 కార్యలాభము, త్రిప్పట. 12, 13 ఆటంక ములు, వివాదము, అధికఖర్చులు. 14, 15, 16 ధనలాభము, కార్యసిద్ధి, దావాలలో జయం 17 న భార్య ఆరోగ్యముగురించి అశాంతి

* ఆశ్లేష [డి, డూ, డే, డో] *

ఈ వారము కార్యరంగములో కలిగే ఆటంకములను తొలగించుకొనుటకు పట్టు దలతో ప్రయత్నించి జయము సాధిస్తారు మీకు రావలసిన సొమ్ము సమయమునకు రాకపోవుటచేత అప్పుచేయవలసి వస్తుంది. గాని అంతలోనే మీ సొమ్ము అందుట చేత వెంటనే తీర్చివేయగలుగుతారు. శరీరముపై కురుపులు లేస్తాయి ప్రమాదముచే అవయవములకు దెబ్బలు తగులవచ్చును. జాగ్రత్త వహించండి భూస్వాములకు, గనుల యజమానులకు, పోలీసు, ఇంజనీరింగు శాఖలలో ఉద్యోగులకు కష్టముతో కూడిన

★ నక్షత్రఫలితాలు ★

లాభయోగము. 11 కార్యాచరణ ప్రయత్నములు. 12, 13 ఆటంకములు, ఋణము చేయుట. 14, 15, 16 ధనయోగము, కార్యసిద్ధి, అప్పుతీర్చుట. 17 న ప్రమాదభయము.

* మఖ [మా, మీ, మూ, మే] *

గతవారము కలిగిన ఆటంకములను ఈ వారము మీ యుక్తిచేతను, అధికారుల ఆదరణ పొందుటవల్లను గడిచి కార్యలాభమును పొందుతారు. ధనయోగము కలుగుతుంది. కవితాగోష్ఠిగాని, జ్యోతిష గోష్ఠిగాని జరిపి పండితాదరణ చేస్తారు. కొంతకాలమునుండి మీకు ఆందోళన కలుగ జేస్తూ వున్న ఆత్మీయుల ఆరోగ్యము బాగు పడినట్లువార్త తెలియుటచే తృప్తిపడతారు. విద్యార్థులకు నూతన తరగతుల్లో చేరేందుకు చేసే ప్రయత్నాలు ఫలిస్తాయి. వైద్యులకు, గణితశాస్త్రజ్ఞులకు, కవులకు, చిత్రకారులకు యోగకాలము. 11 న తీరికలేని కార్యక్రమము. 12, 13 త్రిప్పట చాంచల్యము. 14, 15, 16 ధనలాభము, కార్యసిద్ధి, శుభవార్త.

* పూర్వఫల్గుణి (పుబ్బ) *
మో, టా, టీ, టూ

ఈ వారము మీకు భాగ్యయోగము. ధనాదాయము బాగుంటుంది వర్తకులకు సమము తను దనుకున్న వ్యవహారములలో లాభము కలుగుతుంది. పిల్లల విద్యా విషయాలలో జయమువల్ల సంతోషము కలుగుతుంది ఉద్యోగస్థులకు నూతనోద్యోగ లాభము కలుగుతుంది. ఉపాధ్యాయులకు, పండితులకు, న్యాయవాదులకు మేలుకాలము. 11 న ధనయోగము 12 13 అలసటచే బద్ధకము 14, 15, 16 తేదిలలో భాగ్యవృద్ధి, శాస్త్రగోష్ఠి, కార్యలాభము. ఇంట్లో వారి ఆరోగ్యము బాగుపడుతుంది.

* ఉత్తరఫల్గుణి (ఉత్తర) *
[టే, టో, పా, పీ]

గతవారము పూర్తిగా అవకుండా వున్న పనులు ఈ వారము లాభసాటిగా పూర్తి అవుతవి బంధుమిత్రులతో కలసి వినోదాలలో పాల్గొంటారు. ఉద్యోగస్థులకు ఆదాయముతో పాటు బాధ్యతకూడా ఎక్కువవుతుంది. ఆప్తుల ఆరోగ్యము బాగుపడుటచే మనశ్శాంతి కలుగుతుంది. ప్రత్తి, దూది నూలు బట్టలు, వెండి, బియ్యము వ్యాపారస్థులకు లాభయోగము కవులకు, గాయకులకు, కళాకారులకు మేలుకాలము 11 ధనయోగము, నీటిమీద ప్రయాణము చేయవలసి వచ్చును. 12, చాంచల్యము, 14, 15, 16 కార్యలాభము, విందు, వినోదము. 17 తిరుగుప్రయాణము.

* హస్త [పూ, ష, ణ, ఠ] *

ఈ వారము పరోపకారమువల్ల కీర్తిపొందుతారు. అనుకున్న దానికన్నా ఎక్కువ ధనలాభము పొందుతారు. కోర్టు వ్యవహారములు మీపరముగా తీర్పు అవుతవి ఉద్యోగస్థులకు అధికారుల మన్నన లభిస్తుంది విలువగల సరుకుల క్రయ విక్రయములలో వర్తకులకు లాభము విద్యార్థులు నూతన తరగతులలో చేరే ఉత్సాహముగా వుంటారు. కవులకు, గాయకులకు, కళాకారులకు, నటీనటులకు మేలుకాలము. 11 ధనయోగము, దూరపు ప్రయాణము చేయవలసి వచ్చును. 12, 13 కార్యరంగంలో తొట్రుపాటు 14, 15, 16 ఉద్యోగస్థులకు ప్రమోషను, శుభకార్యములలో పాల్గొనుట, విందు, వినోదము, పరోపకారము. 17 అధిక ఖర్చులు.

* చిత్త [పే, పో, రా, రీ] *

ఈ వారము వ్యవహారములలో కొత్త చిక్కులు కలుగుతవి ధనస్థితి బాగుండక పోవడమువల్లను, ఆదాయముకన్నా వ్యయం

—ధరలు :—

నూలు, వస్త్రములు : కొంచెము పెరుగును.

నూనె దినుసులు: కొంచెము తరుగును.

బెల్లము, పంచదార, చింతపండు: సులభమగును.

ఆహారధాన్యములు : కొంచము పెరుగును.

పప్పుదినుసులు : స్వల్పముగా పెరుగును.

వెండి, బంగారము: మందముగా వుండును.

పసాయనుకూలముగా గాలితో కూడిన వర్షములు అంతటా కురుస్తవి.

*   *   *

జన్మనక్షత్రము బట్టిగాని, జన్మనక్షత్రము తెలియనివారు నామనక్షత్రము (వారి వారి పేర్ల ననుసరించి పేరు మొదటి యక్షరము)ను బట్టిగాని ఫలితాలు తెలుసుకొనునది కృష్ణుడను పేరునకు మృగశిరా నక్షత్రమును, విష్ణుడను పేరునకు స్వాతియు, శ్రీధరుడను పేరునకు చిత్తయును, క్షేత్రపాలుడనే పేరునకు హస్తయును, భీముడు, భైరవుడు అనే పేర్లకు పూర్వాషాఢయును చూచుకొనునది.

ఎక్కువగుట వల్లను అశాంతి కలుగుతుంది ఆశపడినంత లాభము కలగక పోవడముచే వ్యాపారస్థులకు ఆందోళన. త్రిప్పటచే శ్రమ ఎక్కువగుటచే అకాల భోజనమువల్ల ఆరోగ్యముచెడే సూచనలు కనబడగానే ఔషధసేవ చేయుట మేలు. 11 న గొప్ప మేలు కలగవచ్చునని సూచనలు కలుగుతవి. 12, 13 అయోమయ స్థితి 14, 15, 16 పితృవర్గమునుండి సహాయము, కార్యలాభము. 17 అధిక ఖర్చులు అనారోగ్యము

* స్వాతి [రూ, రే, రో, తా] *

ఈ వారము ధనలోపము ఎక్కువ. ఇతరులవల్ల రావలసిన సొమ్ము రాదు. ఉద్యోగస్థులకు అధికారుల ఒత్తిడి. వ్యాపారస్థులకు నష్టము వచ్చునేమోనని భయము. ఇంట్లోవారి ఆరోగ్యము సరిగా వుండనందు ఆందోళన. ఎవరి సహాయమును ఆశించి వ్యవహారించ దలచుకున్నారో వారు తటస్థముగా వుండుట, అనుకోకుండా కలుసుకున్న మిత్రుని సహాయమువల్ల కార్యలాభము పొందుట జరుగును 11 అనిశ్చిత కార్యక్రమము. 12 13 ధనాభావము, వందన ఆందోళన. 14, 15, 16 ప్రయాణము, మి

సహాయము, కార్యలాభము, విదేశీయులతో పరిచయము, అపురూపవస్తు సంపాదన. 17 ఆరోగ్యచింత.

* విశాఖ [తీ, తూ, తే, తో]*

ఈ వారము మీకు యోగదాయకముగా వుండదు. ప్రతిపనికీ ఆటంకములు కలిగి మనస్సు సరిగా వుండనందున ఆరోగ్యము చెడే అవకాశమువుంది దైవ కృపవల్ల ఈ వారము రెండవ భాగములో పరిస్థితులు అనుకూలిస్తవి. మీరు ఆశించిన కంటే యెక్కువగా, బంధువుల వల్లగాని, స్నేహితులవల్లగాని కలిగే సహాయము చేతనూ వ్యవహారపు చిక్కులు సద్దుకొని కార్యానుకూల మవుతుంది. ఉద్యోగస్థులకు అనుకూలస్థలము నకు బదిలీ అవవచ్చును. 11 రూపొందని కార్యక్రమము. 12, 13 ఆటంకములు, ధనాభావము. 14, 15, 16 ఇతరుల సహాయము, కార్యానుకూలత, నష్టద్రవ్యలాభము. 17 న ఆరోగ్యము చెడే సూచనలు.

అనూరాధ [నా, నీ, నూ, నే]

ఈ వారమంతా కార్యభారముతో సతమతమౌతారు. ధనాభావము ఎక్కువ. పెట్టుకున్న ఆశలు, అనుకున్న పనులు నెరవేరుటకు ఎన్నో ఆటంకములు కలుగుతాయి. అనవసరముగా వివాదములకు లోనౌతారు. కోర్టు వ్యవహారములు లాభిస్తవి. భార్య అనారోగ్యముచే కలవరపాటు కలుగుతుంది. అపరదినుసులు, ఉప్పు, మినుములు, నువ్వులు, నూనె వ్యాపారస్థులకు లాభము. 11 ఉద్యోగస్థులకు కొంత మేలుగా వుంటుంది 12, 13 ఆటంకములు, నిందలు, వివాదములు 14, 15, 16 ధనయోగము, కార్యలాభము 17 న భార్య ఆరోగ్యచింత.

జ్యేష్ఠ [నో, యా, యీ, యూ]

ఈ వారము మీరు కీర్తి, ప్రతిష్ఠలకోసము తాపత్రయపడతారు. అందునుగురించి ధనవ్యయముకూడా చేస్తారు. సాహసవంతులగుటచే కలిగే చిక్కులను లెక్కచేయకుండా ధైర్యముతో వ్యవహరించి కోరిన ఫలితమును పొందుతారు యంత్రములవల్లగాని, అగ్నివల్లగాని అవయవములకు ప్రమాద సూచనలున్ననూ జాగ్రతవల తప్పవచ్చును. అధికారుల చురుకుమాటలచే ఉద్యోగస్థులకు వ్యధ కలుగుతుంది. గనుల యజమానులకు, లోహపు సామానుల వర్తకులకు కష్టముతోకూడిన లాభము. 12 13 విఘ్నములు, నిందలు. 14, 15, 16 ధనయోగము, కార్యలాభము. 17 ప్రమాద సూచన.

* మూల [యే, యో, బా, బి] *

ఈ వారము మీకు యోగప్రదముగా వుంటుంది. నూతన వ్యక్తులతో స్నేహము, కుశలవార్తలను వినుట, అధికారుల సహాయమువల్ల కార్యసిద్ధివంటి మంచి యోగములు కలుగుతవి. ధనాదాయము పెరుగుతుంది. కవులు కొత్త రచనలు మొదలుపెడతారు. డాక్టర్లకు లాభము. కవులకూ, శిల్పులకూ, నటీనటులకూ మంచికాలము. విద్యార్థులకు నూతన తరగతులలో చేరుటచే ఉల్లాసము. 11 విరామములేని కార్యక్రమము. 12, 13 నిలకడలేని స్థితి 14, 15, 16 ధనలాభము, మిత్రలాభము, కార్యసిద్ధి, కుశలవార్త.

పూర్వాషాఢ [బూ, ధ, భా, ఢ]

ఈ వారము మీరు అనుకున్న ప్రకారము ప్రయత్నములనుచేసి కార్యలాభమును పొందుతారు. ఆర్థికస్థితి బాగుండుటవలన భాగ్యవృద్ధి కలుగుతుంది. పిల్లల విద్యాభివృద్ధివల్ల సంతోషమును పొందుతారు. కోర్టు వ్యవహారములు మీకు అనుకూలిస్తవి. ఉద్యోగులకు అభివృద్ధి. వర్తకులకు ప్రయాణమువల్ల లాభము. ఉపాధ్యాయులకూ, పండితులకూ, న్యాయవాదులకూ, న్యాయస్థానములలో ఉద్యోగస్థులకూ మేలుకాలము. 11 ధనలాభము, భాగ్యాభివృద్ధి 12, 13 నిలకడలేని స్థితి, ప్రయాణము. 14, 15, 16 కార్యసిద్ధి, పండితగోష్ఠి, విజ్ఞానవృద్ధి.

ఉత్తరాషాఢ [బే, బో, జా, జీ]

గతవారము పూర్తికాకుండా నిలిచిపోయిన పనులు ఈ వారము మీకు అనుకూలముగా పూర్తి అవుతవి. కవితాగోష్ఠి, గానసభలువంటి వినోదములలో బంధుమిత్రులతో కలిసి పాల్గొంటారు, మృష్టాన్నభోజనము చేస్తారు. దక్షిణదిక్కునవున్న బంధువువద్దనుండి సంతోషవార్త వింటారు. ప్రత్తి దూది, నూలు, బట్టలు, బియ్యము, వెండి వ్యాపారస్థులకు అనుకూలము. కవులకూ, గాయకులకూ, కళాకారులకుయోగకాలము. 11న కార్యనిర్ణయము. 12, 13 అయోమయస్థితి 14, 15, 16 ప్రయాణము, కార్యలాభము విందు, వినోదము. 17 శ్రమ, అధికఖర్చులు.

శ్రవణము [జూ, జే, జో, ఘా]

ఈ వారము మీకు ధనాదాయము అనుకున్నదానికన్నా ఎక్కువగా వుంటుంది. సంఘ సంక్షేమ కార్యములలో కీర్తిని పొందుతారు. యత్నకార్యములు ఫలిస్తవి. నూతన గృహనిర్మాణము విషయమై ఆలోచనలు చేస్తారు. పుణ్యకార్యములలోనూ, శుభకార్యములలోనూ పాల్గొంటారు. ఉద్యోగస్థులకు హోదా పెరిగే సూచనలున్నవి. విలువగలవస్తువుల క్రయవిక్రయములలో వర్తకులకు లాభము. విద్యార్థులు ఉత్సాహముగా కొత్త క్లాసులలో చేరతారు. 11 పరోపకారము, ధనలాభము. 12 13 ప్రయాణము. 14, 15, 16 బంధుదర్శనము, విందు, వినోదము. కవులకూ, గాయకులకూ, కళాకారులకూ, నటీనటులకూ యోగకాలము.

* ధనిష్ఠ [గా, గీ, గూ, గే] *

మీరు తలపెట్టే కార్యములకు మీకు ప్రతికూలముగా కొందరు వ్యవహరిస్తారు. కార్యభారము ఎక్కువవుతుంది. తలపోటు, కళ్ళమంట, శరీరములో బద్ధకమువంటి అనారోగ్య సూచనలు కనబడగానే శ్రద్ధవహించడమువల్ల మేలు ఉద్యోగస్థులకు అధికారము పెరగడమేకాకుండా బాధ్యతలుకూడా ఎక్కువవుతవి. రాజకీయాలలో వారికి మేలుగా వుంటుంది. ఆటవిక ఫలసాలములు, అపరదినుసులు, గోధుమవంటి ఆహారధాన్యాదుల వర్తకులకులాభము. 11 నూతన కార్యారంభము. 12, 13 ఆటంకములు, ప్రయాణము. 14, 15, 16 బంధుసహాయము, కార్యలాభము 17 అనారోగ్యము.

* శతభిషం [గో, సా, సీ, సూ] *

ఈ వారము ధనలోపమువల్ల, కార్యాచరణకు పూనుకున్ననూ యత్నకార్యములకు ఆటంకములు కలుగుతవి. నమ్మిన స్నేహితులే సమయమునకు సహాయము చేయరు. అప్పటివరకూ తటస్థముగా వున్న మిత్రుని సహాయమువల్ల వారాంతమునకు కార్యసిద్ధి పొందుతారు. వర్తకులకు వారాంతమున లాభిస్తుంది. ఉద్యోగస్థులకు మొదట్లో వనపర్వత ప్రదేశములకు బదిలీ అయే సూచనలున్ననూ వారాంతమునకు అధికారుల ఆదరణ లభిస్తుంది. 11 నిశ్చయములేని కార్యక్రమము. 12, 13 ధనలోపము, త్రిప్పట, ఆటంకములు. 14, 15, 16 మిత్రసహాయము, ధనలాభము, కార్యసాధన, విదేశీయుల మైత్రి విచిత్రవస్తుసంపాదన. 17 ఆరోగ్యచింత.

నక్షత్ర ఫలితాలు

పూర్వాభాద్ర [సే, సో, దా, దీ]

ఈ వారము యత్న కార్యములకు ఆటంకములు కలుగుతవి. ధనాభావము ఎక్కువగుట చేతను గృహావసరములు తీరక, కలతలు వస్తాయి ఆత్మీయుల ఆరోగ్యముగురించి కొంత ఆందోళన కలుగుతుంది. దైవముపై భారము వేసి వ్యవహరించుటచే కార్యలాభమును పొందుతారు. ఉద్యోగస్తులకు అస్థిమితముగా వుంటుంది. వ్యాపారస్తులకు నష్టము వస్తుందేమోననే భయము కలుగుతుంది. 11 కార్యాలోచన. 12, 13 ఆటంకములు, త్రిప్పట, కలతలు. 14, 15, 16 ధనలాభము, కార్యసిద్ధి, సాధు సాంగత్యము, ఆధ్యాత్మిక చింత. 17 న ఆత్మీయుల ఆరోగ్యమును గురించి ఆందోళన. చెడువార్త వినుట.

* ఉత్తరాభాద్ర [దూ, శం, ఝా, థా]*

ఈ వారము అనుకున్న డబ్బు చేతికి రాక ఖర్చులు ఎక్కువగుటచే అశాంతి కలుగుతుంది. నిర్నిమిత్తముగా కలహాలు కలుగుతవి. కోర్టు వ్యవహారములు అనుకూలిస్తవి. వ్యాపారస్తులకు క్లిష్ట పరిస్థితులు ఏర్పడుతాయి. ఉద్యోగస్తులకు శెలవుపై వెళవలసి వచ్చుటగాని బదిలీ అవుటగాని జరుగును. క్రొత్త సమస్యలు తలెత్తును. భార్యకుగాని ఇంట్లోవున్న ఇతర స్త్రీలకుగాని ఆరోగ్యము సరిగా వుండనందున ఆందోళన. 11 న కార్యభారము, త్రిప్పట. 12, 13 ఆటంకములు, నిందలు, కలహము. 14, 15, 16 కొంత కార్యలాభము, దావాలలో జయము. 17 ఆరోగ్య చింత.

* రేవతి [దే, దో, చా, చీ] *

ఈ వారము మీరు ఆశించిన పనులు జరగవు. ధనాభావమువల్ల యత్న కార్యములకు ఆటంకములు కలిగినా పట్టుదలగల వారగుట చేతను వాటిని లెక్క చెయ్యక సాహసముతో ప్రయత్నించి కార్యానుకూలమును పొందుతారు. వ్యవహార సందర్భములో కొందరితో విరోధాలు రావచ్చును. కార్య తొందరలు వారాంతములోగా తగ్గి శుభదాయకము కాగలవు. వారాంతమందుగల ప్రమాద సూచన జాగ్రత్తవల్ల తప్పవచ్చును. రసాయనిక నిపుణులకు, గనుల యజమానులకూ, భూస్వాములకు కష్టముతో కూడిన లాభము. 11 కార్యక్రమాలోచన. 12, 13 ఆటంకములు, నిందలు, కలహము, 14, 15, 16 సోదర సహాయము, కార్యలాభము. 17 ప్రమాద సూచన. ★

వనితాలోకం

స్నేహం

కె. వి. శకుంతల

ఆ రోజు ఆదివారం. నా చిన్ననాటి స్నేహితురాలు సుగంధి వాళ్ళ వూరు నుండి వచ్చింది నన్ను చూచేందుకు. దాదాపు 8 సంవత్సరాలతరువాత పెండ్లయి, ఒక బిడ్డతో వున్న సుగంధిని చూచే అవకాశం కలిగింది నాకానాడు. ఎంతో సరదాగా ఆప్రొద్దునంతా కబుర్లతో గడిపేశాము ఇద్దరము. సాయంత్రం సినిమా ప్రోగ్రాము వేసి లతను కబురుచేశాను రమ్మనమని. లత, నేను ప్రస్తుతం క్లాస్ మేట్స్ము. మేమిద్దరం చాల స్నేహంగా వుంటాము. సాయంత్రం 6 గంటలకు లత వచ్చింది. సుగంధికి పరిచయం చేశా. లత కొంతవరకు మౌనంగా వున్నా సుగంధి మాత్రం తనూ, నేనూ చిన్నప్పుడు ఎంత స్నేహంగా వుండేవాళ్ళమో, తనకు నేనంటే ఎంత యిష్టమో తెగ చెప్పేస్తోంది. లతమాత్రం చాల క్లుప్తంగా మాట్లాడుతోంది సినిమాహాల్లో నేను లత, సుగంధులకు మధ్యగా కూర్చున్నాను సినిమా జరుగుతున్నంతసేపూ సుగంధి కబుర్లు చెప్తూనే యున్నది. లతమాత్రం సినిమా చూడటంలో నిమగ్నురాలై వున్నట్లుంది, ఏం మాట్లాడలేదు. ఎప్పుడూ సినిమాహాల్లో అల్లరి చేసి నవ్వించే లత ఎందుకలా అయిందో అర్థం కాలేదు. నేను పల్కరించినా ముక్తసరిగా మాట్లాడింది. సుగంధి, తను మాట్లాడటమేగాక నన్ను కూడ అనేక ప్రశ్నలు-భూత, వర్తమాన, భవిష్యత్‌లపై-వేసి మాట్లాడించింది.

మరునాడు సుగంధి వూరికెళ్ళింది. నామనస్సు మాత్రం లతమీదనే వుంది. ఎప్పుడూ చిలిపిగా అల్లరిచేసి, కబుర్లుచెప్పే లత ఎందుకలా వుందా అని బాధపడ్డాను. "బహుశా యింట్లో ఏదోగొడవ జరిగి వుంటుంది. సుగంధి ముందు చెప్పలేకపోయి వుంటుంది." అనుకున్నాను. మాయిద్దరి మధ్యా దాపరికాలు వుండేవికావు వెంటనే లత యింటికి వెళ్ళాను. "మీ ఫ్రెండు వెళ్ళిందా" అని ప్రశ్నించింది, కూర్చొంటూనే. "వెళ్ళింది పాపం! చాలా నొచ్చుకుంది. వెళ్ళేటప్పుడు" అన్నాను. "అందుకే వచ్చావు మాయింటికి లేకపోతే వచ్చేదానివి కాదనుకుంటాను" అంది అదోలా. నాకామాటలు శూలాల్లా తగిలాయి నా ఆప్తమిత్రురాలు అనుకున్న లతేనా యిలా మాట్లాడ్డం!

"ఆదేమిటి! వింతగా వున్నాయి నీమాటలు" అన్నాను [illegible] తడిచేసికొంటూ. "అవును. నిన్న సినిమాలో నీ ప్రవర్తన కూడా వింతగానే వుంది. కనీసం, 'నేనన్న' మనిషిని వున్నట్లుకూడ మర్చిపోయావు కదూ!" అంది ఎత్తిపొడుపుగా. నాకు ఆశ్చర్యం ఏడుపు, కోపం కల్సివచ్చాయి. ఏం సమాధానం చెప్పాలోకూడా తెలియలేదు. లత తత్వం అప్పుడు అర్థమయింది. ఆత్మీయురాలనుకున్న లతలో యింత యీర్ష్య ఉందనుకోలేదు. అంత స్నేహంలోకూడా నన్ను అర్థం చేసుకోలేకపోయింది సుగంధితో నేను మాట్లాడ్డం గిట్టలేదు తనకు. తనతో తప్ప మరెవ్వరితోనూ మాట్లాడకూడదన్న మాట. ఎంతస్వార్థం. అంతే, వెంటనే యింటికి తిరిగి వచ్చేశాను.

స్నేహం అనేది ఒక మధుర మనోజ్ఞ పదం. ఆపదం వుచ్చారణలోనే ఒక అమృతవాహిని సాగుతుంది. విశాల హృదయం, నిస్వార్థము, నిర్మలమయిన ప్రేమ, నిజమైన ఆపేక్ష వున్నప్పుడే స్నేహ కుసుమం వికసించి సువాసనలు వెదజల్లగలదు. లతలాంటి వ్యక్తులు చాలామంది వుంటారు. వాళ్ళకు 'స్నేహం' అనేపదానికి అర్థం తెలియదు. తన స్నేహితురాలు తనతోనే మాట్లాడాలి. తననే అంటిపెట్టుకుని వుండాలి. ఇంకెవరితోనూ ఆప్యాయంగా మాట్లాడకూడదు, ఇది అసూయ, స్వార్థం అనిపించుకుంటుంది. వాళ్ళు స్వార్థపరత్వంలో ఇతర హృదయాలెంతగా గాయపడతాయో గ్రహించలేరు లత తన స్వార్థాన్ని, అసూయను వెలడి చేసుకుందిగాని, దాంతో ఒక స్నేహ హృదయాన్ని దూరం చేసికొన్నట్లు గ్రహించుకోలేకపోయింది.

కొంతమంది అంతస్తులనుబట్టి స్నేహం చేస్తుంటారు. వాళ్ళ భోగభాగ్యాలకి, డాబుకి, దర్పానికి సమానమైన వాళ్ళతోనే స్నేహం చేస్తారు. ముఖ్యంగా యిటువంటివి మన మెక్కువగా కాలేజీలల్లోను, యితర సంస్థల్లోనూ చూడవచ్చు మిగతా సామాన్యులతో కలిస్తే వాళ్ళ హోదాకి గౌరవానికి భంగం! ఇటువంటి మనస్తత్వాలు ఆడవాళ్ళల్లోనె ఎక్కువగా కన్పిస్తాయంటే పోటీమణులు ఆగ్రహపడరనుకుంటాను.

మనకు జీవితంలో అత్యంత ప్రియమైన స్నేహితులు ఒకరిద్దరే వుంటారు సహజంగా. కష్టంగాని, సుఖంగాని, కొన్ని సమయాల్లో మనస్సులోని విషయాన్ని వాళ్ళతో చెప్పుకుచెందుకు వెనకాడము. వాళ్ళతో చెప్పుకోకుండా ఉండలేముకూడా, అయితే అంతమాత్రంచేత ఆ స్నేహితులు, మనను యితర్లతో ఆప్యాయంగా మాట్లాడినా కల్సిమెల్సి తిరిగినా అసూయపడటం భావ్యంగాదు. మనము యితర్లని పూర్తిగా వదిలేసి ఆ ఒకళ్ళిద్దరితోనే తిరిగి, వాళ్ళనే అంటిపెట్టుకు తిరగడం, తిరగాలనడం సహృదయత్వం అనిపించుకోదు. నిజమైన స్నేహబంధం హృదయాన్ని పరివేష్టించివుంటుంది. అది వ్యక్తి మనస్తత్వాన్నిబట్టే వుంటుంది. బీదా, గొప్పా తారతమ్యం వుండకూడదు. అసూయ ద్వేషం, స్వార్థం మొదలగు వాటికి నిజమైన స్నేహం అతీతంగా వుండాలి.

ముఖ్యంగా హాస్టల్సులో యిటువంటి

(తిరిగి ౫ పేజీ చూడండి)

మన సమాజంలో భర్తృవిహీనల దుస్థితి

ఆదినుండీకూడా మానవుడు సంఘజీవి. సంఘజీవి కనుకనే సంఘం కట్టుబాట్లకు తలవంచాలి. ఒకడు ఏ అరణ్యంలోనో ఇలు కట్టుకొని ఎవరితోనూ సంబంధం లేకుండా నివసిస్తుంటే, అతను ఏ నియమాలకు లొంగ నవసరంలేదు. అతనిమీద ఎవరికీ ప్రత్యేకంగా శ్రద్ధ వుండదు. కానీ మానవుడు సంఘంలో నివసిస్తున్నాడు. తనలాంటి వాళ్లు వందలాది, వేలాదిమంది తన చుట్టూ నివసిస్తున్నారు. ప్రతి ఒక్కరూ తమ తమ ఇష్టానుసారంగా ప్రవర్తిస్తే ఒక క్రమము అనేది వుండేదికాదు. ప్రకృతిలో ప్రతి చలనమూ క్రమబద్ధమైనదే. సూర్యుడు, చంద్రుడు, ఋతువులు అవన్నీ కూడా తమ తమ నియమాలు తప్పకుండా ప్రవర్తిస్తున్నప్పుడు ప్రకృతిలోని ఒక అంశమైన మానవుడు కూడా క్రమబద్ధుడేకదా! అందువలన సంఘంలోని కొందరు కలిసి ఆలోచించి కొన్ని నియమాలను పాటించాల్సినట్లుగా ఏర్పాట్లు చేశారు. ఈనియమాలను ఉల్లంఘించిన వారిని 'వెలి' వేశారు. వెలివేయబడ వారింట్లో పిల్లను తీసుకోనేందుగానీ ఇచ్చుకోనేందుకుగాని సంఘంఒప్పుకోదు. ఈనియమాలయందు ఇష్టం వున్నా లేకపోయినా వెలికి భయపడ్డాడు. మానవుడు అందువలననే ప్రపంచంలో ఆచారాలు అలవాట్లు నశించకుండా తరతరాలుగా నిలచిపోయాయి. ఉగాది పండుగకు ఫలాని దేవుని పూజించాలి; సంక్రాంతి పండుగ వేడుకలు ఈ విధంగా జరగాలి; వివాహాలు ఈ పద్ధతిలో జరగాలి అని కొన్ని పద్ధతులు ఏర్పడ్డాయి. ఈ పద్ధతులను ప్రతిఘటించి శివరాత్రినాడు విష్ణువుని, శ్రీరామనవమినాడు మరోదేవుణ్ణి ఎవరూ పూజించరు. అసలు మనస్సాక్షి ఒప్పుకోదు గదా? కనుకనే ప్రతిమానవుడు సంఘం కట్టుబాట్లకు లొంగిపోయాడు.

సంఘంలో స్త్రీ, పురుషులకు వేర్వేరు స్థానాలు ప్రత్యేకించబడాయి. భరించేవాడు భర్త. గృహభారాన్ని భరించేది భార్య. ఉగుపాలలోని సహనం, త్యాగం, క్షమ, కరుణను జీరించుకున్న స్త్రీ తనజీవితమంతా తన్ను నమ్ముకున్న వారిసుఖంకోసం అహోరాత్రాలు శ్రమపడుతుంది. ఏమీ తెలియని అమాయకురాలివలె నున్న కన్యకు వివాహం కాగానే పోల్చలేనంత బాధ్యత నెత్తిన పడుతుంది. ముగవలెనున్న కన్య గృహిణీ భారాన్ని తలపై పెట్టుకుంటుంది. అత్తమామలకు, తోడికోడళ్ళకు, భర్తకు, పిల్లలకు ఇంతమంది మనస్సును రంజింపజేయాలి. భిన్న మనస్తత్వాలు గలవారి అభిరుచులకు అనుగుణంగా ప్రవర్తించాలి. కట్టుకున్న భర్త, కడుపున పుట్టిన పిల్లల సౌఖ్యమే తన సౌఖ్యమనుకోవాలి. సంసార సాగరంలో స్త్రీ తన దైనందిన కృత్యాలు అతి నేర్పుగా నిర్వహించుకుంటూ చిన్మయానందం పొందుతుంది. జీవితాంతం ఇలాగే జరిగిపోతే బాగుంటుంది; కానీ, జీవితం మల్లెల బాట కాదుగదా. తాళిగట్టిన భర్త ఏకారణం చేతనో మరణిస్తాడు. మనుమలు, మనుమరాళ్లుగలిగి వయస్సుముదిరిపోయినతర్వాత అయితే విధవ స్త్రీ ఈ దెబ్బకు నిలువగలదేమో. అట్లాగని ముసలితనంలో భర్తచనిపోతే భార్య దుఃఖించదని కాదు. తప్పక దుఃఖిస్తుంది. కానీ తన రక్తాన్ని పంచుకొని పుట్టినవాళ్ళను, తన బిడ్డలను చూచుకొని చాలావరకు బాధను మరచిపోగలుగుతుంది. ఆవయస్సులో ఆమెకు మనస్సు కళ్ళెంలేని గుఱ్ఱంలాగా పరుగెత్తదు. కాదంటే "పసుపు కుంకుమ పోయింది. జంటగావున్న వాళ్ళం విడిపోయాము. భగవంతుడా నన్నుకూడా నీలో చేర్చుకో" అని వాపోతుంది.

ఇదే పరిస్థితి యౌవనంలోవున్న స్త్రీకే సంభవిస్తే, చెప్పలేనన్ని కష్టాలు కలుగుతాయి. అందుకనే సంఘంముందు ఆలోచన చేసింది. భర్తృహీనులైనవారు కొన్ని నియమాలను పాటించాలి అని ఆజ్ఞాపించింది. ఒక్కసారి విధవ స్త్రీలు ఫలానిరకంగా వుండాలి అని ఏనాడు ఆజ్ఞాపించిందో ఆనియమాలు ప్రతి విధవస్త్రీకి ఏవయస్సులో వున్నా దానికైనా సరే అనువర్తిస్తాయి.

మంగళచిహ్నాలను ధరించేందుకు విధవలకు అర్హత లేదు. పుణ్యకార్యాలకు వచ్చే యోగం లేదు; అలంకరించుకోరాదు. ఇవన్నీ సంఘం జారీచేసిన శిలాలిఖితాలు. ఇవన్నీ అక్షరాలా పాటించాల్సిందేకానీ, అందరూ పాటించగలరా? అప్పుడే చర్చకు అవకాశం గలుగుతుంది. కిమ్మనకుండా సహగమనంచేసిన స్త్రీయిని పాటించలేదా అని మనం అనుకోకూడదు. ఆనాడు వేరు, ఈరోజు వేరు. ఆనాడు విజ్ఞానం తక్కువ. ఎదిరించే శక్తిలేదు. ఇష్టం లేకున్నా లోకభీతితో సహగమనం చేసింది. సంఘసంస్కర్తల దయవల్ల ఈరోజుల్లో సహగమనం లేదనుకోండి.

పోతే ఈమంగళ చిహ్నాలనేవి పుణ్య స్త్రీల ట్రేడుమార్కులాంటివి. ప్రక్కనున్న యువతి వింత వింత గాజులతో, నుదట కుంకం బొట్టుతో, అలంకారాలతో వెలిగిపోతుంటే తనుమాత్రం ఏసింగారానికీ నోచుకోలేదేఅని విధవస్త్రీ కుమిలిపోవడం సహజం. విధవ వయస్సు క్రమాన్ననుసరించి చర్చిస్తే ఈవిధంగా వుంటుంది.

యుక్తవయస్సుకు రాకమునుపే భర్త చనిపోతే పసిపిల్లలు విధవలవుతారన్నమాట. అందరూ ఏడిస్తే తామూ ఏడుస్తారు. అంతే గానీ భవిష్యత్తులో వారికి సంఘం ఇవ్వబోయే స్థానం వారికి తెలియదు. బాగా లోకం తెలిసిన అమ్మాయి అయితే మనకు జీవితంలో వెలుగులేదు. పుట్టింటివారి ఆదరాభిమానలతో ఈ శరీరం గడిచిపోవాలి అని కుమిలిపోతుంది. స్త్రీకి ఈ దుస్థితి కలగకుండాలంటే దీనికి ఒకేఒక అమృతంలాంటి మందు అదే బాల్య వివాహాలను అరికట్టాలి. అప్పుడు బాల్యంలోనే వైధవ్యమయ్యే అవకాశంవుండదు.

యుక్తవయస్కురాలై కొద్ది రోజులు దాంపత్యంలోని మాధుర్యాన్ని అనుభవించిన యువతి విధవఅయితే, చాలాచిక్కులు కలుగుతాయి. నిన్నటివరకూ మధుర స్వప్నాలలో తేలియాడుతున్న స్త్రీ భర్త చనిపోగానే, లోకంలోని ఒక మూలకు విసిరివేయ బడుతుంది. పుష్పజాతులన్నీ తనకోసం జన్మించాయని మురిసిపోయిన స్త్రీ తను పువ్వులకు దూరమైనానని దుఃఖిస్తుంది. తన భర్తేపోగా ఇవన్నీ నాకెందుకు లెమ్మని అనుకోనేవారు మన హైందవ నారీమణులు

పాటకచేరి

—చిత్రకారుడు : వెల్లటూరి పూర్ణానందశర్మ]

కానీ పెండ్లినాటి సంతోషం, చావునాటి దుఃఖం కలకాలం వుండవుగదా! అనురాగవతులైన భార్యాభర్తలను చూచి తమ పూర్వానుభావాలను గుర్తుకు తెచ్చుకొని విచారిస్తుంటారు. ఆ స్వర్గసుఖాలకు తాము దూరమైపోయామని బాధపడతారు. ఇవన్నీ ఒక ఎత్తుఅయితే లోకం చీదరింపులు, ఇరుగుపొరుగు వారల సూటిపోటిమాటలు మరింత బాధపెడ్తాయి.

విధవలు అలంకరించుకోరాదని సంఘం చేసిన శాసనం బాగా ఆలోచిస్తే, అది ఎంత మంచినియమమో ప్రతిఒక్కరికీ అర్థం అవుతుంది.

అందరూ ఒకేరకంగా అలంకరించుకుంటే ఎవరు పునిస్త్రీ? ఎవరువిధవ? అని చూచేవాళ్లకు అర్థంకాదు సహజంగానే అందంతో మెరిసిపోయేవారికి ఈ అలంకారాలు రెట్టింపు సోయగాన్ని తెచ్చిపెడ్తాయి. కన్నులపోయగంగా కన్పిస్తున్న స్త్రీని ప్రతిపురుషుడూ 'తలి' అనేదృష్టితో చూడలేడు. మన్మథుడు చాలా చెడ్డవాడు మనస్సు నాకర్షించిన యువతిపై అనురాగం కురిపించాలంటాడు పురుషుడు. తన ప్రాపు కోసం. తన అనురాగంకోసం అలాగే పురుషునియందు స్త్రీకికూడా ప్రేమకలుగవచ్చు. మనస్సులు కలిసాక నీతినియమాలు గుర్తుకు రావు. మరచిపోయిన మధురానుభూతులు ఒక్కసారిగా మేల్కొంటాయి. మనస్సులు కలిసాక స్త్రీ పురుషులిద్దరూ పెడత్రోవ పడ్తారు. దీన్ని పూర్తిగా ప్రేమ అనలేం. ఈ విధంగా స్త్రీ సంతానవతి, అయితే ఈ సంతానానికి భాధ్యుడు ఎవడు? అవతలివాడు సంసారి అయితే ఈ బిడ్డను తల్లినికూడా భరించగలడా? భరిస్తాడే అనుకుందాం. ఈ స్త్రీవిషయం ఏమిటి? యుగయుగాలుగా వస్తున్న ఆచారాలు మట్టిలో కలిసిపోయాయన్నమాట. ప్రతి స్త్రీ ఇలా చేస్తుందనికాదు; పరిస్థితుల తాకిడికి కొందరు మారిపోతారు. దీనికంతా ముఖ్యకారణం అలంకరణ, ఆకర్షణ! అదే లేకపోతే ఆ విధవవైపు చాలామంది చూడరు.

అందువలననే విధవస్త్రీలకు అలంకారాలు నిషేధింపబడాయి. విధవలు ఎందుకు అలంకరించుకోకూడదు అని ఘట్టిగా మనం సనాతనులను ప్రశ్నిసే వారిచ్చే సమాధానం "పురుషుడి ఆకర్షణనుండి తప్పించుకోనేందుకు" అని విధవలు కూడా మనుష్యులే. వాళ్ళు సుఖపడాలి అని వాదించే నవయువకులు నడుంకట్టుకొని ముందుకు రండి. ఒకటి రెండు సంవత్సరాలకే వైవాహిక సుఖానికి దూరమైన స్త్రీలను చేపట్టి సంఘాన్ని ఎదిరించి పునర్వివాహితను చేసుకోండి. ఆ తర్వాత మీ మనస్సుకువచ్చిన విధంగా అలంకరించుకోమనండి ఇదీ న్యాయంగా వుంటుంది అంతేగానీ ఏపురుషుడి అండ లేని స్త్రీలను 'మీరు అలంకరించుకోండి' అని వాళ్లలోని కోర్కెలను రెచ్చగొట్టి వాళ్ళ జీవితాలను నాశనంచేయడం న్యాయంకాదు. పునర్వివాహం లేని విధవస్త్రీ ఎందుకు అలంకరించుకోవాలి? ఎవరు చూడాలని? తన రూపం చూచి తనే మురిసిపోయేందుకా? ఎవరు సంతోషించాలని? ఇవన్నీ ఆలోచించే పురుషునిబారినుండి స్త్రీని రక్షించేందుకు, కోర్కెలబారినుండి స్త్రీ తన్ను తాను నిగ్రహించుకునేందుకుగాను స్త్రీకి అంటే విధవస్త్రీకి సంఘం వికృతరూపాన్ని ధరించమని ఆదేశించింది. ఆకట్టుబాట్లను అతిక్రమించిన వారు మంచో చెడ్డో అనుభవిస్తారు.

సంతానవతులైన విధవలను వివాహమాడేందుకు ఏ పురుషుడు ముందుకు వస్తాడు? అసలు మొదటి భర్తకు కలిగిన సంతానానికి రెండవ భర్త న్యాయం కలుగచేస్తాడా? మొదటి భర్తతో కాపురం చేసిన రోజులను ఏ స్త్రీ కూడా మరువలేదు. కాలుజారిందంటే మధ్య నిలిచిపోతుంది! కామాన్ని

మంగళ చిహ్నాలన్నీ పుణ్యస్త్రీల గుర్తులు

జయించుకోవడానికి విధవస్త్రీకి కొన్ని నియమాలు పెట్టింది. సంఘం ఒంటిపూట భోజనంతో సగం శక్తిపోతుంది; ఇంటిలిపాదికీ వంటవార్పు చేయడంతో పగలు గడిపోతుంది. పనిలో నిమగ్నమైన మనస్సులోకి యితర ఆలోచనలురావు. ఈ విధంగా స్త్రీ తన్నుతాను కాపాడుకో గలుగుతుంది.

సంఘం విధవస్త్రీకి అన్యాయం చేయ లేదు. రక్షణ మార్గాలను చూపెట్టింది. కానీ విధవస్త్రీ బంధువులు, చుట్టూవున్న మనుష్యులే విధవస్త్రీకి తీరని అన్యాయం చేసున్నారు. తిండికోసం మన ఇంట్లో పడివుంది, దీనికి దిక్కువరని ఇంటిచాకిరి అంతా విధవస్త్రీ నెత్తిన పెట్టి ఆమెకళ్ళముందరే భార్యాభర్తలు సరసాలాడుతుంటే, ఆస్త్రీకి మనస్సు ఎలా వుంటుంది? తిండిపెట్టి అరవ చాకిరి చేయించుకోవడం ధర్మమా? నీవు అక్కడకురావద్దు; ఇట్లా చూడవద్దు, ఆచీరకట్ట వద్దు! అయ్యో నీవే ఎదురొచ్చావా! అని ఇల్లాంటి ములుకులాంటి మాటలలో మనస్సు నొప్పించడం సంస్కారమా? అందుచేత విధవస్త్రీ అన్ని సుఖాలకు దూరం కాకూడదు. సామాజికకట్టుబాట్లు మరీ ఘోరముగా ఉన్నాయని వాదించే నేటి నవనాగరికులు ముందుకువచ్చి ఆస్త్రీ అంగీకరిస్తే వివాహం చేసుకొని అందరితోపాటు అన్ని సుఖాలను అనుభవించనీయండి. లేదా ఆమెను గౌరవించి పనిమనిషిగా చూడకుండ కనీసం అందరితో కలసిమెలసి తిరగనీయండి. చీదరింపులు, చీత్కారాలు, గుసగుసలు లేనిపోని అనుమానాలు మానేయండి. అంతేగాని ఆమెను మేము ఆదరించము, ఆమె భారాన్ని ధైర్యంగా అంగీకరించము, కానీ అలంకరించుకొని కన్నులపండువ చేయాలి అని అనడం చాలా అధర్మం. సామాజిక కట్టుబాట్లను విమర్శించే దానికన్నా దానిలోపలి గూడార్థాలను ఆలోచించాలి. సమాజం స్త్రీని యేనాడు చిన్నచూపు చూడలేదు. విధవ అయినా తన సంతానాన్ని చూచుకొని కాలం గడుపగలదు. అటువంటప్పుడు పువ్వులు పెట్టుకోలేదా, పౌడరు పూసుకోలేదా అన్న ఆలోచనలు రావు. సంతానభాగ్యం లేనివారికి కటికచీకటిగా వుంటుంది. అటువంటివారిని సంఘ సంస్కర్తలైనవారు చేపట్టండి. ఇది అనుకున్నంత సులభం కాదు. అందువలననే పూర్వాచారాలు చాలా బాగుంటాయి. మన కనీస ధర్మం, జాలి, న్యాయం విధవలపైన చూపడం కంటే మరో మార్గంలేదు. మేమేమో కర్కశంగా వుంటాము పూర్వాచారాలను రద్దు చేయాలని అని అనడం అక్రమం. ★

★ తల్లులూ - తండ్రులూ ★

(23-వ పేజీ తరువాయి)

టికి పద. పదవే మనింటికి—' అంటూ తెలివితప్పి మాట్లాడసాగాడు. గబుక్కున లేచివెళ్ళి భర్తని లేపింది ఇందిర.

'ఫర్వాలేదులెద్దూ. పొద్దున్న ఓ ఇంజక్షన్ చేస్తే తగ్గిపోతుందిలే,' కళ్ళు తెరవకుండానే భార్యకి ధైర్యం చెప్పి మరోవైపు ఒత్తిగిలి పడుకున్నాడు ఆ తండ్రి.

ఇందిర మరేమీ మాట్లాడక తనగదిలోనికి వచ్చింది. వాని నిద్రపోతున్నాడు. ఆమెకూడా మెల్లగా నడుం వాల్చింది. కన్ను మూతపడింది. అలా ఎంతిసేపు నిద్రపోయిందో గాని పాలవాడికేక విని లేచింది బద్ధకంగా. పాలగిన్నెతో వస్తున్న వంటలక్క 'లేచారా అమ్మా. చినబాబు కెలావుంది?' అని అడిగింది.

'అలాగే వుంది. ఆయన వేగిరం లేస్తే బాగుండును?' అని లేచింది ఇందిర. వంటలక్క వెళ్ళిపోయింది.

ఇందిర టూత్ పేస్టు నొక్కుతూవుంటే వాని కలవరించసాగాడు. 'నిర్మలాదినా నువ్వివాళ స్కూలుకెళ్ళవుటకదూ? అలా అని మావయ్యగారు చెప్పారు. నేనూ మావేస్తానోదినా?' ఇందిర చెయ్యి వణకగా బ్రష్ మీద పేస్టు ఉంచటం కష్టమైంది.

వాని ముఖంమీదకి వంగి జుట్టు సవరిస్తూ 'బాబూ, వానీ, ఏవిటంటున్నావ్?' అన్నది ఆదుర్దాగా.

కళ్ళువిప్పి 'ఏంటన్నావమ్మా. ఏం లేదు కదూ!' అన్నాడు వాని.

తనని గుర్తుపట్టగలిగాడు కొడుకు. భయంలేదనుకుని స్నానాలగదికి వెళ్ళింది ఇందిర.

ఈ కాస్త జ్వరానికి ఇంత భయపడిపోతోందేమిటి తను? మరి అంత భయస్థురాలు అశ్రద్ధచెయ్యడం దేనికి? ఛ. ఇకముందు మామూలుగా ఉండితీరాలని నిశ్చయించుకుంది ఇందిర.

కాలకృత్యాలు పూర్తిచేసుకుని వచ్చి 'వానీ, లేచావా అమ్మా?' అన్నది కొడుకు మంచంమీదకి వంగి.

వాని దానికి జవాబివ్వకుండా 'రాత్రి అయిపోయిందామ్మా? అయిపోయిందా అమ్మా రాత్రి?' అని రెండుసార్లు ప్రశ్నించాడు.

'ఆఁ తెల్లారింది వానీ.'

'అమ్మా, కాఫీ—'.

'తెస్తున్నా బాబూ.' అని వెళ్ళి కాఫీ తెచ్చి వాని నోటికి అందించింది. ఒక్క గుక్కెడుమాత్రం తాగి చేతితో గ్లాసుని నెట్టివేశాడు వాని.

'ఇంకొంచెం తాగు వానీ.' బతిమాలింది తల్లి.

'ఒద్దమ్మా—చేదు—నాకింకేం ఒద్దమ్మా. రాత్రయిపోయిందమ్మా.' అంటూ తల అడ్డంగా ఊపసాగాడు వాని.

ఆ కళ్ళుచూసిన ఇందిర భయంతో వణికిపోయింది. ఒక్క ఉరుకులో భర్త గదిలోపడి అతడిని గట్టిగా కుదుపుతూ 'ఏవండీ ఏవండీ లేవండీ. వానిచూపు తిక్కడలేదు. అయ్యో లేవండీ' అని అరుస్తూ వుండగానే నారాయణరావు 'ఆఁ!' అంటూ కొడుకుగదిలోనికి పరుగెత్తి 'వానీ!' అని అరచాడు.

వాని రెప్పలయితే విప్పవడ్డాయి. కాని దృష్టిమాత్రం ఏ నక్షత్రంమీదనో ఉన్నట్టుంది.

డాక్టరు మాయమై ఒక్కక్షణంలో తిరిగి వచ్చి కొడుకుకి ఇంజక్షన్ చేశాడు. కాని వాని చలించలేదు.

స్టెతస్కోపుతో వాని గుండె చూశాడు. కడుపునొక్కాడు. ఒక నిముషం ఆలోచనలోపడ్డాడు. మళ్ళా గుండెలూ నాడీ చూశాడు; మళ్ళా ఆలోచనలో పడ్డాడు.

భర్త మౌనాన్ని భరించలేకపోతోంది- ఇందిర.

మరొకసారి పరీక్షించి ఒక్కసారిగా స్టెతస్కోపుని విసిరిపారేసి వెర్రివాడిలాగ తూలుతూ పారిపోయాడు ఆ తండ్రి.

ఆ స్టెతస్కోపు టేబుల్ మీదఉన్న వాని ఫోటోని పగలగొట్టింది. లేదా ఒక మాతృహృదయాన్నే పగలగొట్టిందేమో.

ఇందిర ఏడుపు చెవులలో గుచ్చుకోగానే వంటమనిషి పరుగెత్తుకొచ్చింది. 'అయ్యో అయ్యో ఇదేవిటమ్మా. రాత్రి పదకొండు కొట్టేదాకా, నన్ను కథలు చెప్పమంటూనే వున్నాడమ్మా చినబాబు.....'

రెట్టింపు అయిన ఆ తల్లి ఏడుపులో ఆవిడ చివరి మాటలు కలిసిపోయాయి. ★

[మిగతా పైవారం]

స్నేహం

[35 వ పేజి తరువాయి]

మన స్వత్వాలు బయటపడుంటాయి. ఇవ్వాళ ఒకటిగా వుండి, ఎంతోస్నేహంగా వున్న అమ్మాయి మరునాడు మరో అమ్మాయితో స్నేహంచేస్తుంది. అక్కడినుండి ఒకరిపై ఒకరు చాడీలు, లేనిపోని మాటలు చెప్పడం గొడవలు తెచ్చుకోవడం-జరుగుతుంది. ఇదంతా నేను తమాషాకి చెప్పడంలేదు. అను[భవం] మీద చెప్తున్నాను. చిన్నతనంలో ఇయిలా స్వార్థానికీ, ద్వేషానికీ తావిస్తే, ముందుముందు జీవితంలో స్త్రీ సాక్షిగా సంఘ జీవన మెలా గడపగలదు? ఇంటా బయటా స్నేహపూర్వక వాతావరణమెలా సృష్టించ గలదు?

మా హాస్టలో యిదరమ్మాయిలు (స్నేహితులు) వుండేవారు. శరీరాలు వేరయినా హృదయాలు ఒకటనేవారు. వాళ్లు అప్పుడప్పుడూ ఆదర్శ స్నేహం పై యిచ్చే లెక్చర్సుకి (ఒంటిగా-జంటగా) నేనోశ్రోతని. అదేమిటోగాని కిలకిల నవ్వుకుంటుండేవారు. అంతలో ఏదో కీచులాడుకుని మూతిముడుచుకునో, కొన్నిసమయాల్లో ఏడుస్తూనో కూర్చునేవాళ్లు. ఒకమ్మాయికి రెండవ అమ్మాయికంటె మార్కులు ఎక్కువవస్తే, ఆ రెండో అమ్మాయి ఆరోజంతా ఏడ్చేది. "నీకంటె పాయింట్లు ఎక్కువ వ్రాశాను. పక్షపాతం కొద్దీ లెక్చరరు నాకు మార్కులు తక్కువ వేశాడు" అని సాధించేది. అసూయ స్వార్థం గూడుకట్టుకున్న వారిది స్వచ్ఛమైన పాలవంటి స్నేహమేనా? కాని, వారిని "మీరు స్నేహితులు కాదని ఎవరైనా అంటే దుంప తెంచేవారు.

కాబట్టి సహృదయత అపేక్ష స్నేహానికి ముఖ్యం. అది ఈర్ష్య, స్వార్థాలకు అతీతంగా వుంటేనే నిజమైన స్నేహం సాధ్యపడుతుంది ఆడంబరాలు. అసూయ, స్వార్థంతో హృదయాలను జయించలేము. ★

వనితా వాణి

తగని విమర్శ

"వ్యభిచార నిర్మూలన—స్త్రీలబాధ్యత" అనే వ్యాసం చదివాను. ఆవ్యాసరచయిత్రి అభిప్రాయాలతో నేను యేకీభవించలేక పోతున్నా. వ్యభిచారానికి కేవలం దరిద్రమే మూలకారణమని సూచించారు వారు. కాని, ఇది సమంజసంగా కన్పించదు. కొందరు వంశ పారంపర్యంగా ఆవృత్తిని అవలంబిస్తారు. నేనెరిగిన అక్కచెల్లెళ్ళిద్దరున్నారు. వాళ్ల తల్లి ఆ వృత్తివలన బోలెడుఆస్తి సంపాదించి పెట్టింది. ఎంత ఖర్చుపెట్టినా తరగనిఆస్తి వాళ్లది. ఆ అక్కచెల్లెళ్లిద్దరూ హాయిగా కాలుమీద కాలు వేసుకొని బ్రతుకవచ్చుగా? కాని వాళ్లు అదేవృత్తి ప్రారంభించారు. వాళ్ళ పిల్లలకికూడా అదే ట్రైనింగు యిస్తున్నారు, దీన్నేమంటారు? పోతే "సంఘ సేవికలు" వ్యభిచారిణులను వుద్ధరించడానికి ప్రత్యేకంగా నియమింపబడలేదు. వారు వయోజనవిద్య ఆరోగ్యం పారిశుద్ధ్యం మొదలైన రంగాలలో గ్రామపునరుద్ధరణకి సంబంధించిన పనులనే చెయడానికి శాయశక్తులా ప్రయత్నిస్తారు. అయినా, ఒకవేళ వీరిని వుద్ధరించడానికి ప్రయత్నించినా, "ఆసంఘ సేవికలకి పరాభవమే జరుగుతుంది కాని, వారిని యెవరూ లక్ష్యపెట్టరు. దీనికిప్రభుత్వ సహకారం చాలాఅవసరం. "ప్రచారం పేరుకోసం యేదోపనిచేస్తున్నట్లు తోస్తున్నది"అని రచయిత్రి ఒకవిమర్శ పారేశారు. ఇలా అనవలసినంత అవసరంవారికి యెందుకు కల్గిందో నాకు అవగాహనకాలేదు. ఈ సంగతి వారికి వుద్యోగాలుయిచ్చి, వేతనాల నిస్తున్న గవర్నమెంటువారే నిర్ణయిస్తారు.

"శీలంవిలువ తెలుసుకున్న యువతులు పశ్చాత్తాపబడి సంస్కరింపబడేందుకు సిద్ధమవుతారు"అని అన్నారు రచయిత్రి. అసలు శీలంవిలువ అనేది తెలిసివుంటే, యువతులు ఆ "వూబి"లోకి దిగకుండానే వుండేవారు. శీలంవిలువ తెలుసుకున్నస్త్రీలు, ఎంతదరిద్రులయినాసరే, చివరికి "ముష్టి" యెత్తుకుందుకయినా సిద్ధపడతారు కాని, యిటువంటి నీచకృత్యాలకి పాలుపడరు. ఇక ఆమె కళాశాల విద్యార్థినులమీద ఒక గొప్ప భారం వేశారు. విద్యార్థినులు ఇటువంటి కార్యభారం భుజాన వేసుకుంటే అది చెడుఫలితాలకు దారితీసే ప్రమాదం ఉంది.

రచయిత్రి తమవ్యాసంలో సంఘసేవికల మీదతమకున్న అక్కసునంతా వెళ్లగ్రక్కారు. ఇలా వ్రాసినందులకు సోదరి లక్ష్మీమోహన్ గారు మన్నిస్తారని ఆశిస్తూ, వారికి నా అభివందనాలు తెల్పుతున్నా.

—ఆరాధ్యుల లక్ష్మి, చెన్నూరు]

* * *

ఏకీభావం

శ్రీమతి లక్ష్మీమోహన్‌గారు వ్రాసిన 'వ్యభిచారనిర్మూలన: స్త్రీలబాధ్యత' జాగ్రత్తగచదివాను. వారు ముఖ్యముగా ప్రభుత్వం వారి బాధ్యత గూడ చూపెట్టారు. పల్లెలకన్నా పట్నాలలో పతనం ఎక్కువన్న సంగతి అందరికి తెలిసిందే. ఈ దుర్బుద్ధి మాన్పడానికి ప్రచారమవసరమనే లక్ష్మిగారి సలహాతో నేను ఏకీభవిస్తున్నా. ముఖ్యముగా ప్రతి గ్రామములలోనున్న విద్యావంతులైన స్త్రీలు మహిళా సంఘాలు ఏర్పరచుకొని, శారదదేవి, సుమతి, చంద్రమతి, అనసూయలాంటివారి ఆదర్శాలను జ్ఞప్తించుకొని ప్రచారంచేస్తే బాగుంటుంది. అందరూ ఇందుకు పూనుకోవాలి.

శ్రీమతి ఇందిరారాజ్ వ్రాసిన "ఈర్ష్య" చాల బాగున్నది.

—సి. రాజేశ్వరి, అగ్రహారం, ధర్మవరం తాలూకా]

* * *

శ్రీమతి విద్య వ్రాసిన "భర్తృవిహీనల దుర్భరస్థితి" గురించి చదువుతుంటే కళ్ళమ్మట నీళ్ళువచ్చాయి. చాలా కాలం క్రిందట జరిగిన ఒక సంఘటన జ్ఞాపకం వస్తుంది. నేను స్కూల్ ఫైనల్ చదివే రోజుల్లో ఒక స్నేహితురాలుండేది. అప్పటికి ఆమెకి 20 సం॥లు వయస్సు. భర్త పెండ్లయిన 2 నెలలకే 5 సం॥ క్రితం మరణించాడు. తండ్రి చదువు చెప్పించాలని ప్రయత్నించాడు. కాని ఆమెకు చదువు ఎక్కలేదు. ప్రతీక్లాసులో రెండేండ్లు. అసలే సనాతనాచారాలను విడిచిపెట్టి కూతురుకు ఏదో జీవనోపాధి కల్పించాలనుకున్న ఆ బీదబ్రాహ్మడిని యీ సంఘం బాగా బ్రతకనిస్తుందా? వీధిలో తలెత్తుకో లేకుండా చేసింది. ఆ అమ్మాయి వీధిలోకి వస్తేచాలు. గుసగుసలు. అదీ తోటిస్త్రీలే. స్త్రీ ఎదుటిస్త్రీని అర్థం చేసుకోకుండా అవమానిస్తుంటే ఇంక పురుషుల మాట చెప్పాలా? నా పెండ్లయి వచ్చేశాక ఒక సంవత్సరం వరకూ ఆ అభాగ్యురాలి సంగతి తెలియలేదు. అటువైపు వెళ్లినపుడు ఆ స్నేహితురాలిని చూడాలని వాళ్లింటికి వెళ్లాను. తల్లి, తండ్రి ఏడుపుచూసి ఆశ్చర్యపోయాను. వారంరోజులక్రితం ఎవ్వరూ లేనిదిచూసి ఆ అభాగ్యురాలు కిర్సనాయిల్ పోసుకొని కాల్చుకొని చనిపోయింది. అంత మంచి స్నేహితురాలిని పోగొట్టుకున్నందుకు కళ్ళమ్మటనీళ్ళువచ్చాయి. ఆమె ఆత్మహత్య చేసుకోవటం మంచిదంటారా? లేకుండా లేని మంచిరోజులకోసం భవిష్యత్తులోకి చూస్తూ కుళ్ళుసంఘంలో బ్రతకటమే మంచిదంటారా? ఇందుకు సోదరపతితలు ఏమంటారు?

—ఎం. జానకీభాస్కర్, సూర్యాపేట]

* * *

'వనితా లోకము' శీర్షిక క్రింద భర్తృహీనల దుర్భరస్థితిని చర్చించటము గొప్ప విషయము. ఈ వ్యాసములు చదివైనా కొందరు సనాతనులు తమ మనః ప్రవృత్తిని పరిపూర్ణముగా మార్చుకొని తీరుదురని నా నమ్మిక. వైధవ్యం ప్రాప్తించినవారి దుర్భర స్థితిని సానుభూతిలో వివరించి వ్రాసిన శ్రీమతి విద్యగారికి నా హృదయ పూర్వక అభివందనలు.

శ్రీమతి కాజ వెంకటకమలగారు వ్రాసిన పేను కొరుకుడుకు నాకు తెలిసిన వైద్యము: నేపాళం గింజ అను ఒక రకమైన గింజలు మందుల దుకాణంలో అమ్ముదురు. ఆ గింజ గంధముతీసి పేను కొరికిన ప్రదేశములో పూయవలయును. మూడు నాలుగు మార్లు కొద్దిగా పుండు అగును. కానీ తప్పక పేను కొరుకుడు మాని వెంట్రుకలు వచ్చును. నా స్నేహితురాలికీ వైద్యములో నయమైనది.

—బి. హరిప్రియ రాజగోపాల్, మహబూబ్‌నగర్]

* * *

'బంధుమర్యాద' అనే వ్యాసం చదువుతుంటే ఈమధ్య మాయింట్లో జరిగిన ఒక

సంఘటన జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఈ మధ్య మా బంధువు ఒకాయన ఏదో పనిమీద మా యింటికివచ్చి 8 రోజులు ఉన్నాడు. ఆయన ఉన్న 8 రోజులు ఎంతో బాగా మర్యాద చేసేము. టైముకు కాఫీ, టిఫిను, భోజనం రెడీగా ఉంచేవాళ్లం. ఆయనపనిఅయిపోయి వెళ్లేముందు "నాకోసం మీరుచాల శ్రమతీసుకున్నారు. మీరుమా ఊరువస్తే తప్పక మా యింట్లోనే దిగాలి" అంటు మరీ మరీ చెప్పాడు. తరువాత వారం రోజులకు మా అన్నయ్య పని మీద వాళ్ళ ఊరు వెళ్లి, హోటల్లో బసచేశాడు, తిరిగి వచ్చేటప్పుడు మా అన్నయ్య చూచివద్దామని మా బంధువు యింటికి వెళ్ళాడట. అప్పుడు ఉదయం పదిన్నర అయిందట. ఆ బంధువు మా అన్నయ్యతో బాగానే మాట్లాడేడుట. కాసేపు కూర్చున్న తరువాత మా అన్నయ్య "వస్తానండీ" అంటూ లేచాడట. మా అన్నయ్యను భోజనానికి ఉండమనలేదు సరిగదా కనీసం ఎక్కడ బస చేసేవు అని కూడ అడగలేదట. అల్లాంటివాడు "మా ఊరు వస్తే తప్పక మా యింట్లోనే దిగాలి" అని ఎందుకు చెప్పాలి?

—కుమారి కొజ వెంకటకమల, విజయవాడ]

* * *

బంధు మర్యాద అన్నవ్యాసం ఎంతో బాగుంది. అల్లా ఉన్నది ఉన్నట్లు జరుగుతున్నట్లు ఎంతో బాగా రాశారు. మాకు కూడా ఇటువంటి విషయమే జరిగింది. మావారు ఈఊరు ఉద్యోగంలో జాయినవడానికి వచ్చేరు. హోటల్లో దిగేరు. మాకు బాగా తెలిసినవారు ఈఊళ్ళో ఉన్నారు. వారికి వారు వచ్చినట్లు తెలిసి హోటలుకి వెళ్ళి ఎంతో బలవంతంచేసి వాళ్ళింటికి తీసుకెళ్ళారు. వారింట్లో 10 రోజులున్నారు. ఉన్నన్ని రోజులూ ఎంతో మర్యాదచేసి ఆయన నన్ను తీసుకువచ్చి కాపురం పెట్టాక, అందరితో "మా ఇల్లు సత్రం, ఎవరైనా ఈఊరు కొత్తగా వచ్చే వాళ్ళకి 10, రోజులపాటు ఉండడానికి వీలుగా ఉంటుంది" అని ఇంకా ఏవో మాటలతో ప్రచారం చేశారు. ఇల్లా ఉంటుంది మర్యాద. పోనీవారు హోటల్లో ఉన్నప్పుడు వారు బలవంతంచేసి తీసుకు వెళ్ళడం దేనికి? ఆతర్వాత మాటలు విసరడం ఎందుకు?

—ఇ. సత్యవతీదేవి, డెహరాడూన్]

* * *

వాటాలో కోటా

వనితాలోకానికిగాను కేటాయించిన పేజీలలో 2 పేజీలయిన ఇంగ్లీషుభాషను నేర్పటానికిగాని కటింగులో అంటే జంపరులు, ఫ్రాకులు, ఇంకా చిన్న చిన్నవి, ఆడవారికి వుపయోగపడేట్టు ప్రచురించాలి. ఇప్పుడు కొందరు రాస్తున్నవ్యాసాలు ఎదురుగవున్న వాళ్ళతప్పులు చెప్పేధైర్యములేక, వనితాలోకంద్వార చెప్పడం అవుతోంది, ఆకాశరామన్న వుత్తరంలాగ.

* * *

ఆలోచించగ

మగువలు మగవారు అన్న వ్యాసంలో హీరాగారు మొదట్లోనే, లాల్చీ వాలా తనచీర అంచులు బూటుకాలితో నొక్కిపెట్టినప్పుడే, అతనికి మొహమాటం లేకుండా చెప్పివుంటే కథ అంతవరకు నడచి వుండకపోను. మొదట్లో వూరుకోటమే తప్పు అనిపిస్తోంది.

వనితాలోకంలో గృహవైద్యము వ్యాసాలు, వంటలు, కుట్లు బాగున్నాయి.

ఎన్నాళ్లనుంచో ఆంధ్ర వారపత్రికలో మహాభారతము ప్రచురించితే బాగుండునని అనుకునేదాన్ని. భగవంతుడు ఆ సంకల్పమే సంపాదకులకుగలిగించి నాకోర్కె తీర్చాడు.

—వి. మంగళం, న్యూఢిల్లీ]

* * *

మందు

వారపత్రికలో ఒక సోదరి పేనుకొరుకు మందు అడిగినది. దానికి మేము వాడునటువంటి గృహవైద్యము:

పచ్చి వసను సానపై అరగదీసి పల్చటి గంధం తీయాలి. ఆ రసమును పేను కరచిన చోట రాసే జుట్టువస్తుంది. ఈ మందును ప్రతి దినము ఉదయము వాడవలెను. రోజు విడిచిరోజు తలయంటి స్నానము చేయాలి.

తరువాత దాసాని పువ్వులుతీసి, కాచిన కొబ్బరినూనెలో వేసి చల్లార్చి దానిని తలకు వాడుచుండవలెను.

ఈమందులతో మాచెల్లెలి పేను కొరుకు మాన్పితిమి.

—పి. సరోజ, (కాళహస్తి]

* * *

"వైధవ్య నియమాలలో కాలానుగుణమైన మార్పు రావాలి" అను వ్యాసము చదివితిని. అందలి విషయములతో నేను పూర్తిగా ఏకీభవించుచున్నాను.

—కె. బాల, మండపేట]

* * *

ఈర్ష్య వ్యాసంవ్రాసిన ఇందిరా రాజ్ ను అభినందిస్తూ బాలకి జయశ్రీ (విజయవాడ) మండాది రుక్మిణి (తిరుపతి) కొజ వెంకట శారద (తెనాలి) లేఖలు వ్రాశారు.

* * *

చదువు - సంస్కారం

'మగువలూ, మర్యాదలూ' అనే వ్యాసంలో విజయలక్ష్మిగారు, "తరతరాలనుండి విద్యావంతులు కాకపోవడమో మరేమో కాని స్త్రీలు ఎదుటి వారిని గౌరవించడంలో కొంత అవినీతిని ప్రదర్శిస్తున్నారని సందేహం వెలిబుచ్చారు. వారు ఆ వాక్యాన్ని ఎంతత్వరలో ఉపసంహరించుకుంటే అంత మంచిది. స్త్రీలకు తరతరాల నుండి విద్యలేదనటం పొరపాటు. అదీగాక నవయువతులు, విద్యావతులు ఎదుటివారిని గౌరవిస్తున్నారనుకోటం అవివేకం. స్త్రీకి విద్య వున్నంతమాత్రాన సంస్కారం వసుందనుకోటం అనుచితం. సంస్కారం అనేది జన్మతో వచ్చేదిగాని విద్యవల్ల జన్మించేది గాదు. విద్య ఆ సంస్కారం పెంపొందటానికి సహాయపడగలదేమో. విద్యాధికులైన యువతులు కొందరి కొందరి ప్రవర్తన అతిగర్వంగా వుంటుంది. పల్లెటూరి వనితలు విద్యాహీనలయినా వారికుండే సంస్కారం వినయం, వందనం, నేటికాలపు విద్యాధికులైన యువతులలో వెతికితేగాని కనపడవు. పూర్వకాలపు వనితలు గయ్యాళులయితే, నేటికాలపు వనితలు విద్యవున్నా సంస్కారములేక ప్రవర్తిస్తున్నారనటానికి సందేహం లేదు. ఇలా అని గయ్యాళులను నేను సమర్థిస్తున్నాననుకోవద్దు కాని మనము చేసేది తప్పయియుండగా ఇతరులను విమర్శించడం పనికిమాలిన పని.

విజయలక్ష్మిగారు తమ వ్యాసంలో "తప్పెన్ను వారు తమ తప్పెరుగరు"ను నానుడి వాడారు. కాని వారే ఆ సూత్రం తమ వ్యాసంలో పాటించటం అనుచితం. దేవాలయానికి వెళ్లటం మంచిదే కాని తమకంటే ముందరే ఆస్త్రీ వచ్చివున్నదని తెలిసి కూడా తోసుకుముందర పోదామని ప్రయత్నించటంలో వారి సంస్కారానికి లోపం రాలేదుగాని ఆమె "మడి" అని పేరిని అడగించటంవలన ఈ నవయువతీమణుల కాగ్రహం వచ్చి "దేవుని కందరూ సమానులే" అనే నీతిబోధకు దిగారు. పై ఉదాహరణలోనే నేటి యువతుల మంచి, మర్యాద బోధపడుతున్నాయి. ఇలా వ్రాస్తున్నందుకు తోడి సోదరీమణులు నన్ను క్షమిస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

కె. అలివేణీవెంకటేశ్వర్ (మద్రాసు)

* * *

ధన్యవాదాలు

యామినీ పూర్ణతిలకగారు "అమ్మ" అన్న చిన్న వ్యాసం చాల బాగ వ్రాసి మా పిల్ల మనసు మార్పించారు. మా అమ్మాయికి 10 ఏళ్ళు. ఇన్నాళ్ళు ఎందరు చెప్పిన వినలేదు. ఇవాళ ఈవిడ వ్రాసినది చదివిన దగ్గర నుంచి 'అమ్మ' అనిపిలుస్తోంది. అందుకు రచయిత్రికి నా ధన్యవాదాలు. వనితాలోకంలో ఇలాంటివి వ్రాస్తుండడంవల్ల చాల మంది చాల మట్టుకి తమ తప్పులు తెలుసుకుంటున్నారు.

వేదుల రాజ్యలక్ష్మి   విజయనగరం

అంతకొద్ది సన్‌లైట్ చాలా బట్టలను ఉతికింది
-అట్లు చేసినట్టిది దాని అధికమైన నురగ:
ఆ! కనిపించింది అతని షర్టు! ఆ పెద్ద బట్టల దొంతర్లో ప్రతీ బట్టయున్నూ మెరుస్తున్నది! అమ్మ ఈ బట్టలన్నీ కొద్ది సన్‌లైట్ సబ్బుతో ఉతికింది. ఆ అధికమైన సన్‌లైట్ నురగ పూర్తిగా మురికి నంతా తొలగించివేసింది.... చాలా ఎక్కువ బట్టలను ఎంతో తెల్లగాను, కాంతివంతముగాను ఉతికింది! మీరు సన్‌లైట్‌తో బట్టలను ఉతుకునప్పుడు వాటిని బాద నక్కర్లేదు.
SUNLIGHT SOAP
Rs. 10,000 Reward!
SUNLIGHT SOAP
సన్‌లైట్ సబ్బు బట్టలను తెల్లగాను,
కాంతివంతముగాను ఉతుకును
S. 259-X52 TL

హత్యకాని హత్య

(16-వ పేజీ తరువాయి)

డయితే, యింత తెలివితక్కువగా, పోలీసులకు దొరికిపోయేవిధంగా ప్రవర్తించడు. కనుక అతను నిర్దోషి." అన్నారు.

కోరువారు ఈ వాదనను కొంతవరకూ అంగీకరిస్తూ, లక్నో కోర్టులో పంచాయితీదారులు చెప్పినట్లు, నేరస్థులపై తేబడిన అభియోగం పూర్తిగా రుజువుకావటంలేదు కానీ, అసలు గౌరిని ఆరోజురాత్రి సింగ్ చితకబాదాడనటంలో మాత్రం సందేహం లేదు, అన్నారు. మిగతా విషయాలు రుజువు కావటంలేదు, కనుక సింగ్ గౌరిని దెబ్బలు కొట్టిన నేరంపై (ఈ విషయం సింగ్ కూడా వొప్పుకున్నాడు) అతను లోగడి అనుభవించిన నాలుగునెలల కఠినశిక్షను ఖాయం చేస్తూ. యికముందు శిక్షఅనుభవించ నవసరం లేదని తీర్పుచెప్పారు.

భువన్‌సింగ్ మళ్ళీ జైలుకు వెళ్ళవలసిన అగత్యం తీరిపోయింది. కానీ అతనికిమాత్రం తృప్తి కలుగ లేదు. లోకం తనకేదో అన్యాయంచేసినట్లు బాధపడ్డాడు. తాను నిర్దోషినని మొర పెట్టుకుంటున్నా వినకుండా నాలుగునెలల శిక్షను ఖాయంచేశారు. ఎంత అవమానం!...ఎప్పుడూ విందులూ, వినోదాలతో తులతూగుతూ, సంఘం దృష్టిలో ఉన్నత స్థానాన్ని అలంకరించిన తాను వొక సామాన్య ఖైదీలాగా, చెరసాలలో కవాటాల వెనుక బంధింపబడ్డాడు. నాలుగు నెలలు కఠినశిక్ష అనుభవించాడు. మెత్తని పరుపులపై విశ్రమించే తాను, కఠిన శిలలపై పవ్వళించాడు. అందరితో పాటు గంజి త్రాగాడు...చివరికి ఈనాడు విడుదలయినాడు. కానీ సంఘం దృష్టిలో తానింకా నేరసుడు! ఒక దాసీదానిని అమానుషంగా హత్యచేసిన హంతకుడు! అంతకంటే ప్రపంచానికి వివరాలు తెలియదు. తెలుసుకోవలసిన అవుసరంకూడా లేదు. పత్రికల మూలంగా తనపేరు దేశమంతటా, వొక హంతకుడిగా వ్యాపించింది. ఇప్పుడు తాను సంఘం నోరుమూయలేడు. మళ్ళీ తన పరువుప్రతిష్ఠలను సంపాదించుకోలేడు. ఈ అవమానం భరించటంకంటే హాయిగా చావటం మేలు!...కానీ, అది పిరికివాళ్ళు చేయవలసినపని. తనలాంటి చదువుకున్నవాడు సంఘాన్ని చూసి భయపడి పారిపోవాలసిన అవుసరంకాని, ఓటమిని అంగీకరించవలసిన అగత్యంకానీ లేదు......కనుక, ధైర్యంగా సంఘాన్ని ఎదిరించాలి. అప్పుడే తన జీవిత లక్ష్యం నెరవేరుతుంది. ఇలా అనుకుంటూ, భువన్‌సింగ్ తన కేసును ప్రీవీ కౌన్సిలుకు తీసుకువెళ్ళాలని నిర్ణయించుకున్నాడు.

ఈ విషయం పత్రికల మూలంగా విని ప్రజలు ఆశ్చర్యపోయారు. ఒక హంతకుడు సంఘాన్ని ధిక్కరించి, తానే ఎదురు రావడం చాలా వింతగానే వుంది! భారతదేశంలోని నలుమూలలా ఈ వార్త వ్యాపించింది. అందరూ 'ఏమి జరుగుతుందో'నని ఆదుర్దాగా ఎదురుచూడటం మొదలుపెట్టారు. పత్రికలు ఈ కేసునుగురించి విశేషంగా వార్తలు ప్రచురిస్తూ, ఎప్పటికప్పుడు ప్రజలను పరిస్థితిని తెలియచేస్తున్నాయి. అందరూ ఆసక్తితో ఆ వార్తలు చదువుతున్నారు.

భువన్‌సింగ్ మొదట ప్రీవీకౌన్సిలుకు వెళ్ళటానికి తటపటాయించాడు కాని, అతని మిత్రులు ఆర్థికంగా సహాయంచేసి, అతను కౌన్సిలుకు వెళ్ళే, అతనిపై కేసు వీగిపోతుందనీ, అతని నిర్దోషి అని రుజువవుతుందనీ సలహా యిచ్చారు. వారి ప్రోత్సాహంతో సింగుకు నూతనోత్సాహం కలిగింది. ప్రీవీ కౌన్సిలులో "అపీలు" దాఖలుచేశాడు. తన తరఫున వొక పేరుపొందిన న్యాయవాదిని నియమించుకున్నాడు.

ఇంగ్లాండులో ప్రశాంత వాతావరణంలో ఈ కేసువిచారణ ప్రారంభమయింది. 1945వ సంవత్సరం అక్టోబరు 17 వ తేదీన తీర్పు చెప్పబడింది.

న్యాయమూర్తులు తమతీర్పులో, భువన్‌సింగ్ చెప్పినట్లు గౌరి ఏదో వ్యాధితో అప్పుడు బాధపడుతూ వున్నదని అంగీకరించారు. లేకపోతే, భువన్‌సింగ్ కొట్టిన దెబ్బలకు ఆమె వెంటనే మరణించదు. ఒకవేళ సింగ్ ఆవేశంలో ఆమెను విపరీతంగా బాదివుంటాడని అనుకున్నట్లయితే, వెంటనే అతను డాక్టర్లను పిలిపించి తగిన చికిత్స చేసివుంటాడు. అంతేకానీ, గౌరి మరణిస్తుంటే అతను చూస్తూ వూరుకోడు! ఒకవేళ అతను వూరుకున్నా, అతని భార్య వూరుకోదు. వెంటనే డాక్టరుకు ఫోనుచేసుంది...పోతే, సింగ్ ఎంతవుద్రేకంతో గౌరిని కొటినా, ఆమె మరణిస్తే తనకు ప్రమాదమని గ్రహించలేక పోవడానికి, అతనేమీ తెలివితక్కువవాడు కాదు, లక్నోలో జరిగిన సంఘటనలను పరిశీలిస్తే, సింగు ఆరోజురాత్రి గౌరిని విపరీతంగా బాదాడని నిరూపించడానికి సాక్ష్యమేమీ లేదు. ఆమె స్పృహతప్పి పడివుండగా చూచినవారు కూడా లేరు. కనీసం ఆమెశవాన్ని కళ్ళారా చూచామని వొక్క సాక్షికూడా చెప్పలేదు. కనుక అసలు ఆమె హత్యచేయబడిన విషయమే రుజువుకావటం లేదు.

భువన్‌సింగు యిచ్చిన వాఙ్మూలంలోని సత్యాన్ని క్రిందకోరువాళ్ళు విస్మరించారు. ప్రాసిక్యూషన్ కథను ఆధారంగా తీసుకుని అతనేహంతకుడని నిర్ణయించారు. ఇది అన్యాయం! ఒక ఐ. సి. యస్. ఆఫీసర్ తన యింట్లో పనిచేసే దాసీ మనిషి ప్రవర్తన, తన గౌరవ మర్యాదలకు కళంకం తెచ్చేటట్లుగావుంటే, వుద్రేకంలో ఆమెను కొటడం అర్థరహితం కాదు. గౌరవంగా బ్రతికేవారు యిటువంటి నీచమైన మనుష్యులను చూసి సహించలేరు. కనుక ఆరోజురాత్రి భువన్‌సింగ్, గౌరిమీద ఆగ్రహించి, ఆమెను కారులో తీసుకువెళ్ళి వాసంతికి అప్పచెప్పి వుంటాడు. ఆరోజు అర్థరాత్రి కారులో ప్రయాణం చేశాడు కనుక, భువన్‌సింగే ఆమెను హత్యచేశాడనటం అవివేకం.

లక్నోలో సింగు గౌరిని కొడుతూ వుండగా చూసిన సాక్షులు లేనందున, ఆమెను సింగుహత్యచేసి పెటిలో తీసుకువెళ్లాడని రుజువుకానందునా, ప్రీవీ కౌన్సిలులో భువన్‌సింగు నిర్దోషి అనితేల్చారు. గౌరి, వాసంతి యింటిలోనుంచి మాయమయి వుంటుంది కానీ, ఈ హత్య చేయబడలేదని తీర్పు చెప్పారు.

ప్రజలందరూ ఆశ్చర్యపోయారు. కొంతకాలం పైగా కోరులలో నలుగుతున్న ఈ కేసు ఈ విధంగా ముగుస్తుందని వారెన్నడూ వూహించలేదు. ఏమయితేనేమి! భువన్‌సింగ్ నిర్దోషి అని తేలింది. అయితే సంఘం దృష్టిలో నేరస్థుడుగా జమకట్టబడి, మానసికంగా చాలా బాధపడిన భువన్‌సింగుకూ యింకా తృప్తి కలుగలేదు. ఏదో తీరని లోటు అతనికి కనిపిసునే వుంది.

భువన్‌సింగ్ నిర్దోషి అని తీర్పు చెప్పగానే, మళ్లీ అతని వుద్యోగం అతనికి తిరిగి యివ్వబడింది. కానీ సింగ్ జీవితం పథం పూర్తిగా మారిపోయింది. పిచ్చివాడిలాగా సంచరిస్తాడు. ఎప్పుడూ పరధ్యాన్నంగా వుంటాడు. ఒకదాసీమనిషి అతని జీవితంపై అటువంటి వింత ప్రభావం కలిగించిందంటే అందరూ ఆశ్చర్యపోయారు.

ప్రీవి కౌన్సిల్ నుంచి తిరిగివచ్చిన కొద్దిరోజులకే సింగ్ భార్య హృద్రోగంవల్ల మరణించింది. ఆమె మరణించటంతో, భువన్‌సింగ్ పూర్తిగా పిచ్చివాడయిపోయాడు. అతనికి జీవితంలో ఆసక్తి నశించింది. వైరాగ్యంతో మునిగి తేలుతూ, పిచ్చివాడులాగా తిరుగుతుండేవాడు. అతనికి పూర్వం రోజుల్లోవున్న గౌరవ మర్యాదలు లేవు. అతనినిగురించి ఎవ్వరూ ఘనంగా చెప్పుకోనటంలేదు. ఇప్పుడు సింగు లోకం దృష్టిలో హంతకుడు కాడు! ఒక పిచ్చివాడు.

కొన్నాళ్ళు మానసికంగా చాలా బాధపడి భువన్ సింగ్ ఒకనాడు ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడు. అప్పుడే అతనికి శాంతి లభించిందేమో! బహుశ గౌరికి జరిగిన అన్యాయానికి ప్రతిఫలమందుకున్నాడేమో! ★

(ఒక ఆంగ్ల కథ ఆధారంగా)

సమయస్ఫూర్తి

ప్రక్కవూరిలో పనులు చూచుకొని
అరణ్యమార్గముపైబడి పోవుచు
చెట్టునీడలో విశ్రాంతికినై
వచ్చి చేరె నొక మంగలి యువకుడు.

వృక్షాగ్రముపై కాపుర మున్నది
పాడుదయ్య మా యువకుని జూచి
క్రిందకు దుమికి-ముంగిట నిలచి
యువకుని ప్రాణము తీతునటంచు

వికటహాసములు చేయుచునూ,
వింతచూపులతో జూచుచునూ,
పాడుమాటలను పలుకుచునూ,
యువకుని బెదరగజేయంగా.

గుండెనిబ్బరము గావించుకొని,
లేనిధైర్యమును కొనితెచ్చుకొని,
కొంటెనవ్వు తన పెదవులచిందగ
పలికెను యువకుడు దయ్యముతో

దండాలయ్యా-దయ్యము దేవర!
నన్ను చంపగా నీతరమగునా?
ఇంతకుముందె-నిన్నుబోలిన
దయ్యము లన్నిటి-జత జేసి

తోలుసంచిలో బంధించి
చెప్పచేతలలో మెలిగేలాగున
నానాహింసల పాలుజేయుచూ!
నావెంట త్రిప్పుకొనుచున్నాడ.

అనగా దయ్యము గంభీరముగా!
ఓయీ యువకుడ దొంగమాటలకు
నేదొరుకుదునా! మేకపోతుగాంభీర్య
మేలరా! - చూపుము వానిని చేత
గల్గినచో!

అప్పుడు యువకుడు తత్తరపాటుతో
తోలుపెట్టెలో అద్దముతీసి
దయ్యము ఎదురుగ పెట్టినంతట
తనబింబమె దయ్యమటంచును తల
పోసి

గజగజ వణకుచు
యువకునిఎదుటది నిలువలేక
పిలిచిన పలుకక
అదేపరుగున పారిపోయెను. ★

క్రొ. సుబ్రహ్మణ్యశర్మ

రాజ వైద్యం!

నేమాని వీరభద్రరావు

ఆజ్ఞాపిస్తే వెంటనే అమలుపర్చే నౌకర్లు, తల పైకెత్తిచూస్తేగాని, చివరభాగం కనపడని భవనాలు; ఏ కాలంలో వుండవలసిన పళ్లు, పువ్వులు, ఆ కాలంలో వుండే తోటలు; మానసిక చిక్కులను విడదీసి శాంతిని సమకూర్చే మంత్రులు. ఇన్నీ వున్నప్పటికీ, అమర సింహ మహారాజుకు సుఖంలేదు. ఎప్పుడూ రుగ్మతే. ఎల్ల వేళలందునా మంచం దిగనే దిగడు.

దేశదేశాలనుండి వైద్యులు వచ్చి చూచిపోతున్నారు. ఏమీ గుణం లేదు. ఆఖరికి విసుగెత్తి 'ఎవరు తన జబ్బు కుదురుస్తానని వచ్చి కుదర్చక పోతారో వారు తమ శిరస్సు పోగొట్టుకోవలసినదే' అని శాసించాడు రాజు. అదే విధంగా, చాలమంది బలి కూడా అయ్యేరు. ఎవ్వరూ అమర సింహునికి వైద్యం చేస్తామని ముందుకు రావడమే మానుకున్నారు.

ఒక దినం ఇద్దరు వైద్యులు వచ్చారు. మధ్యాహ్న సమయం. అమరసింహుడు భోజనానంతరం, కొంతసేపు విశ్రమించి లేచిన తరువాత వైద్యుల రాకకు సంబంధించిన విషయం తెలిసింది. చాల రోజులనుంచి వైద్యులు చేసే పరీక్షలు, ఇచ్చే సలహాలకు దూరంగా వున్న అమరసింహుడు వారిని వెంటనే ప్రవేశపెట్టమన్నాడు. వారిని గౌరవించి, సుఖాసీనులుగాచేసి,శీతల పానీయములు, రకరకముల పళ్లు అందజేసిన తరువాత, "అయ్యా తమ స్వస్థలం?" అని ప్రశ్నించారు వైద్యులలో ఒకరు. "అయ్యా, నాది కాశ్మీరం, వీరిది వంగదేశం. ఇద్దరం పట్టణ సత్రంలో కలుసుకున్నాం. ఏక కార్యము నిమిత్తమై వచ్చిన సంగతి తెలుసుకుని, కలిసి తమ దర్శనార్థమై రావటం పడింది" అని చెప్పుకున్నాడు.

"నా చికిత్స విషయంలో నిర్ణయించిన షరతులు మీకు తెలుసుననుకుంటాను."

"తెలిసే,తమదర్శనానికివచ్చాం" ఇంతవరకూ, రెండవ వైద్యుడు ఏమీ మాట్లాడలేదు.

ఇద్దరి వైద్యులకు మకాములు ఏర్పడ్డాయి. పదిహేను దినములు సమస్త సదుపాయాలతోనూ వారికి గడిచిపోయాయి. మొదటి వైద్యుడు తనతో తెచ్చిన వైద్య గ్రంథములను రాత్రింబగళ్లు చూస్తూనే వున్నాడు. కాని ఒక నిశ్చయానికి రాలేకపోతున్నాడు. అమరసింహునికి మొదటివైద్యుని పరిశ్రమచూస్తే విసుగ్గా వుంది. ఫలితంలేని పరిశ్రమ ఎందుకనిపిస్తూంది. ఒకరోజున రెండవ వైద్యుని అభిప్రాయ మేమిటో కనుక్కొని రమ్మని మంత్రిని పంపించాడు అమరసింహుడు. రెండవ వైద్యుడు గడిచిన పదిహేనురోజులు భోజనం చెయ్యడం సుఖంగా నిద్రపోవడం అనే రెండు ముఖ్యమైన పనులతోనే గడిపేశాడు. అతనివద్ద వైద్య గ్రంథాలు లేవు. తన నూతన మిత్రునితో సలహాలు లేవు. అమర సింహుని కబురందగానే వెంటనే బయలుదేరి వెళ్లాడు. వైద్యు డనిపించుకుని పరీక్షించకపోతే బాగుండదని, అమరసింహుని పరీక్షించి "అయ్యా, తమ రోగ నివారణకు మందేమీ అక్కరలేదు......కాని ఒక్క పనిమాత్రం తమరు చెయ్యవలసివుంది," అన్నాడు. ఎవ్వరికీ సాధ్యం కాని జబ్బు మందక్కరలేకుండా కుదురుతుందనగానే రాజు కాశ్చర్యమైంది. ఒకవిధమైన గౌరవ భావంతో "నేను చేయవలసిన పని త్వరగా చెప్పండి," అని అన్నాడు అమరసింహుడు.

"మీరు మీపట్టణంలో ఎట్టి కష్టములూ ఎన్నడూ అనుభవించని వ్యక్తి ధరించే చొక్కా ఒక్క పర్యాయం ధరించినట్లయితే, మీ రుగ్మత ఎక్కడిదక్కడే పోతుంది! దాని ఛాయలుకూడ మిమ్మలను చేర సాహసించవు" అన్నాడు వైద్యుడు.

రాజు ఉత్సాహం రెట్టింపయింది. ఆ సలహాలో విలువెంతో తెలుసుకోవాలనిపించింది. వెంటనే తన కొలువులో వున్న పెద్ద ఉద్యోగస్థులను తన రాజ్యంలో ప్రతి గ్రామానికీ పంపించి ప్రతిరోజూ వార్తలను అందజేయమని ఆజ్ఞాపించాడు.

ప్రతిదినమూ అమరసింహుడు వినేవార్తలు హృదయ విదారకంగా వుంటున్నాయి. "తన పరిపాలనలో ప్రజల కింత అవస్థా!" అని అతడు విచారించసాగాడు. కష్టాలు పడని వ్యక్తే లేడట. ఇక లాభం లేదనుకుని,

రాజవైద్యం

ఇద్దరు మంత్రులు వెంటరాగా తానే స్వయంగా బయలుదేరేడు. స్వానుభవం కూడా తాను విన్నవార్తలకు భిన్నంగాలేదు.

ఒకరోజున తిరిగి తిరిగి పన్నెండు గంటలకు ఒక మైదానము చేరుకున్నారు. ఎండ మండిపోతూంది. ఒక్క పిట్టకూడా గూడు విడిచి బయటికి రావడానికి సాహసించలేదు. ఈ చెవి గాడ్పు ఆ చెవికి వీస్తూంది! మనుష్య సంచారానికి అవకాశమే లేనట్లుంది! అట్టి సమయంలో ఆ మైదానంలో వున్న ఒక్క పెద్ద మర్రిచెట్టుక్రింద పాడుకుంటూ పడుకునివున్న ఒక పశుల కాపరిని చూశారు వారు.

"ఇతని సుఖము ఏమని వర్ణింప, గలము" అని భావించి అతని దగ్గరకు వెళ్లి "అబ్బాయ్ నీకు ఇప్పుడు సుఖంగా వున్నదా?" అని మంత్రి ప్రశ్నించాడు.

"సుఖములేకేం! బోల్డంత సుఖంగావుంది" అన్న సమాధానం వినగానే వారి ఆశ్చర్యానికి మేరలేకపోయినది! తమ కోరిక తీరినదని భావించి "నీ చొక్కా ఒక్కసారి రాజుగారికి కావాలి. ఇస్తావా?" అని మంత్రి అడగ్గానే వాడు పగలబడి నవ్వ నారంభించాడు. వాడి నవ్వుకు కారణం వారికి తెలియక కంగారు పడుతున్నారు. కొంత సేపటికి వాడు "అయ్యా నాకు చొక్కా వుంటేకదూ, తమకు ఇవ్వడానికి! నేను పుట్టినదగ్గరనుంచీ ఈ గోచీయే నాకున్న ఆస్తి!" అని చెప్పగా విని, అమరసింహుడు తన విషయం గ్రహించుకోడానికి ఎంతో కాలం పట్టలేదు.

మరుచటిదినమే తన పట్టణానికి బయలుదేరి, తనదైనందిన కార్యక్రమమే మార్చుకున్నాడు.

ఇప్పుడు అమరసింహుడుఉదయం నాలుగుగంటలకే లేస్తున్నాడు! అయిదు గంటలకు కాలకృత్యాలు పూర్తి చేస్తున్నాడు; ఏ సమయంలో చెయ్యవలసిన రాచకార్యం, ఆ సమయంలోనే నిర్వర్తిసున్నాడు. ఇటు శారీరకంగాను, అటు మానసికంగాను సుఖాన్ని సాధించాడు. ఇప్పుడు సుఖం అతనికి అందినపండేఅయింది.

★

కూచిపూడి నాట్యం శాస్త్రీయమైనదే

(30 వ పేజీ తరువాయి)

వేదఘోష వినపడింది. కొంతదూరం నడిచాడు. మార్గంలో ఒక చెట్టుమీద ఇద్దరు బ్రాహ్మణ బాలురు కూర్చుని రాగాలాపన చేయటం విని ఆయన ముగ్ధుడై వారిని సమీపించాడు. యోగీశ్వరుని చూసి వారు భక్తి వినయాలతో తమ గృహాలకి ఆహ్వానించారు. ఆయన వారివెంట వెళ్ళి గ్రామంలోని రామలింగేశ్వరాలయంలో విశ్రమించాడు. యోగి రాక వార్త విని గ్రామాచార్యుడు వారిని భిక్షకు ఆహ్వానించాడు. వారికి తన కోరికను తెలిపి, అంగీకారంపొంది ఆతిథ్యం స్వీకరించి, సిద్ధేంద్రయోగి బ్రాహ్మణ బాలురను తనవెంట తీసుకొని వెళ్ళాడు. వారికి తౌర్యత్రికంలో శిక్షణ ఇచ్చాడు; వారు ప్రయోగకౌశలం అలవరచుకున్నారు. ఆటుతరువాత వారిని శ్రీ శంకరాచార్యులవారి సన్నిధికి తీసుకొనివెళ్ళి వారి సముఖంలో వారిచే యక్షగాన ప్రదర్శనం చేయించారు. శంకరభగవత్పాదులు ఆ ప్రయోగాన్ని దర్శించి సమ్మోహితులై బాలురను ఆశీర్వదించి, సన్నదును ఇచ్చారు. వారు చేస్తున్న నాట్యకళాసేవ ధర్మప్రబోధితమైందనీ, ముక్తిదాయకమైందనీ ప్రశంసించారు. ఈ గ్రామంలోని నైష్ఠికసంపన్నులైన బ్రాహ్మణులభక్తి వినమ్రభావాలకు సిద్ధేంద్రయోగి మెచ్చి వారి కుటుంబములలో పుటిన మగపిల్లలకు ఏడవ సంవత్సరం రాగానే చెవులు కుటించి, కాలికి గజ్జె కట్టించి గ్రామాలయానికి తీసుకొనివెళ్ళి, అక్కడ వారికి నాట్యంలో తొలి శిక్షణ ప్రారంభించి వారి జీవితాలను నాట్యకళాసేవకు అంకితం చేయిస్తే సర్వమంగళప్రదమై వారి వంశాలు వృద్ధిపొందుతవని ఆశీర్వదించాడు. అందువల్లనే ఈ ఆచారం వారిలో అప్పటినుంచీ వంశపరంపరానుగతంగా వస్తున్నది.

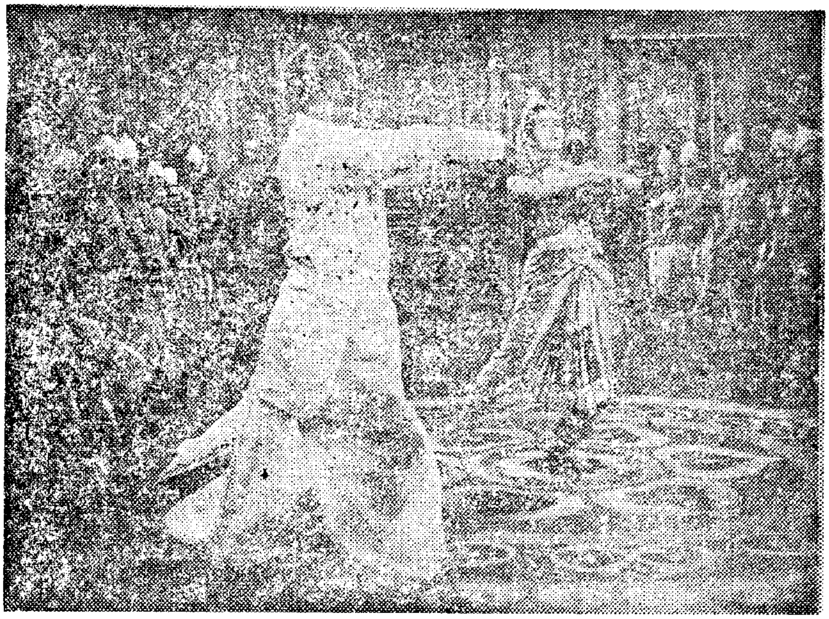
ఆటుతరువాత కాలంలో ఈ అగ్రహారాన్ని మహమ్మదీయప్రభువు భాగవతుల నాట్యకళావైదుష్యానికి మెచ్చి దానపట్టా బహూకరించాడు. కాలక్రమానుగతంగా కూచిపూడి అని పేరుపొందిన ఈ గ్రామంలోని బ్రాహ్మణకుటుంబాలవారు వంశపారంపర్యంగా భరతశాస్త్రకోవిదులై యక్షగాన నాటక నాట్యప్రయోగాలలో కీర్తి విస్తారులైనారు. వీరు భాగవత నాటకమునే భామకలాపమును ఆడటంవల్ల భాగవతులని ప్రసిద్ధనామం పొందారు. ఈ నాటికీ ఆ గ్రామంలో 'భాగవతుల' అనే ఇంటిపేరుగలవారు వున్నారు.

నాట్యకళాలక్ష్మికి నిలయమైన కూచిపూడి గ్రామంలో నిత్యం త్రికాలానుష్ఠానంతోపాటు, నృత్యగీతగానాలు ప్రతిధ్వనిసూ వుంటవి. నియమబద్ధమైన గార్హస్థ్య జీవితం నెరపుతూ శిష్టాచారాన్ని అనుసరిస్తూ నాట్యకళాసేవకు తమ జీవితాలను అంకితం జేసుకొనిన భరతశాస్త్రకోవిదులు, నాట్యప్రయోగ కుశలులు ఒక ప్రత్యేకమైన తెగగా భారతదేశం అంతటిలోనూ ఆంధ్రదేశంలోని కూచిపూడి గ్రామంలో నే వున్నారు.

ఆంధ్రనాయకరాజులు, క్రీస్తుశకం 16 వ శతాబ్దారంభంలో తంజావూరును ముఖ్యపటణంగా చేసుకుని పరిపాలించినకాలంలో కూచిపూడి భాగవతులు తమ నాటక నాట్య ప్రయోగములకు దక్షిణదేశంలో విశేష వ్యాప్తి కలిగించినారు. రఘునాథనాయకుని కాలంలో, ఆయన కర్తృత్వంతో "సంగీతసుధ" అనే శాస్త్రగ్రంథం వెలువడింది. భరతశాస్త్రకోవిదురాలు రామభద్రాంబ, రఘునాథనాయకుని రాజసభాగౌరవం పొందింది. తరువాత రాజ్యాన్ని ఏలిన విజయరాఘవనాయకుని కాలంలో ప్రసిద్ధపదకర్త. కూచిపూడి గ్రామసమీపంలో వున్న మువ్వగ్రామవాసి అయిన క్షేత్రయ్య మువ్వగోపాలపదాలు వ్రాసి వీటికి నాట్యాభినయంలో అనన్య ప్రచారం కలిగించాడు. ఈనాటికిని దక్షిణదేశంలోని ఊత్తుకాడు, కూలమంగళం మొదలైన ప్రాంతాలలో

తెలుగు పదాలు పాడి అభినయిస్తారు. మహారాష్ట్ర ప్రభువులైన శరభోజీ తులజాజీ ప్రభృతులు ఆంధ్రుల నాట్యకళను గౌరవించి ప్రోత్సహించిన సాహిత్య నిదర్శనాలు ఉన్నవి.

కూచిపూడి గ్రామంలోని రామలింగేశ్వరాలయం అనాదిసిద్ధమైన ప్రతిష్ఠ గాంచినది. ఈ గ్రామంలోని భరతశాస్త్ర పారంగతులు తమకనుపన్నల సాధన చేసిన శిష్య ప్రశిష్య పరంపరచేత ఉత్సవ పర్వదినాలలో యీ స్వామి సన్నిధిని నాటక నాట్య ప్రయోగాలు చేయిస్తున్నారు. కూచిపూడి నాట్యకళా వికాసానికి రామలింగేశ్వరాలయ మంటపము వేదికయై సాధకుల కృషి సొంపు పెంపునకు దోహదం కలిగిస్తోంది. కూచిపూడి భాగవతులు తమ నాటక నాట్యకళా కౌశలం ద్వారా సంతరించుకున్న శిష్ట నాట్య లక్షణాలు అనేక శతాబ్దుల కాలం నుంచి ఒక ప్రత్యేక సంప్రదాయంగా ఏర్పడి ఈనాటికీ భారతీయ నాట్యసంప్రదాయాలలో ఒక విభాగమై ప్రాచీన భారతీయ నాట్యకళా స్వరూపాన్ని తెలుసుకోనగోరే నాట్య సంప్రదాయ పరిశీలకులకు కూచిపూడి ఈనాడు ప్రసిద్ధయాత్రాస్థలాలలో ఒకటి అయింది.

"తులాభారం" చిత్రంలో కూచిపూడి నాట్యభంగిమను సుప్రసిద్ధ నర్తకి కమలా లక్ష్మణ్ కు చూపుతున్న శ్రీ వెంపటిసత్యం.

సంప్రదాయం

కూచిపూడి భాగవతులని ప్రసిద్ధ నామం పొందిన భరతాచార్యులు తమ నాటకసంఘాలను మేళాలని వ్యవహరిస్తారు. వీటి పెద్దకు ఆచార్యుడనే పేరు వుంది. వీరికి అభినయములో ముఖహస్తాభినయములు ప్రధానమైనవి. నందికేశ్వరుని అభినయ దర్పణం

శ్రీ వెంపటి సత్యం; సౌదామిని; రాధాకృష్ణుల అభినయం.

వీరికి ప్రమాణము. భరతముని తెలిపిన అంగహారములు, కరణాలు, రేచికలు వీరు శ్రద్ధాపూర్వకంగా అనుసరిస్తున్నారు. భానుదత్త మిశ్రీ వ్రాసిన అలంకారశాస్త్రం వీరికి లక్ష్యప్రమాణం. అభినయ విన్యాసాలు పాదగతులలో అళి, ప్రచాళి, తీరికలు, నర్తనమున ముక్తాయిలు, పల్లవి యందు ప్రస్తారములో భరత సూత్రాలను వీరు పాటిస్తారు. భరత మతానుసారంగా వీరు చతురస్ర, త్రిశ్ర, మిశ్ర, ఖండ, సంకీర్ణ జాతితాళాలు ముప్ఫయి అయిదింటినీ ఆచరణసాధ్యం చేసుకున్నారు. కాగా ఈ సంప్రదాయ మొక్కటే భరతశాస్త్ర లక్షణములను, ఇతర సంప్రదాయముల కంటె అధికంగా అనుసరిస్తోంది.

ఈ నాట్యకళాకారులు ప్రధానంగా యక్షగానాలు, భామకలాపము, గొల్లకలాపము ప్రదర్శిస్తుంటారు. వీరి నాట్య ప్రయోగాలలో అపపదులు. తరంగాలు జతిస్వరాలు, శబ్దాభినయము, దశావతారాలు శివతాండవము ప్రధానమైనవి. వీరు పగటివేషపాత్ర ధారణలో కూడా ప్రవీణులు.

ఇతర నాట్య సంప్రదాయాలలోని నటుల వలెగాక, కూచిపూడి నటుడు భావాభినయ తాళజ్ఞానములనేగాక స్వయంగా పాడటం కూడా నేర్చి వుండాలి.

క్రీస్తుశకం 11 వ శతాబ్దంలో జయదేవ కవి వ్రాసిన "గీతగోవిందం" లోని అపపదులను కూచిపూడి భాగవతులు ఆడిపాడి అభినయిస్తున్నారు. ఇది భక్తి శృంగార ప్రధానమైనది. దీనిలో రాధాకృష్ణుల శృంగార వర్ణనము జ్ఞానార్థమున సేవక సేవ్య భావమున గ్రహించినపుడు ఇది భాగవతార్యులకు కూడా శిరోదార్య మాతుంది. వీటిలో విప్రలంబ, సంభోగ శృంగారాలు వర్ణించబడినవి. జయదేవుడు సాహిత్యాలంకార శాస్త్రాలలో ప్రామాణికుడు. నాట్యమునందు లాస్యమునకు ఈయన రచించిన అపపదులే లక్ష్యప్రామాణికములు. ఆ వెనుక కాలంలో కేరళదేశంలోని నటులు కూడా వీటినే స్వీకరించి నృత్తరూపకములలో ప్రదర్శించినట్లు తెలుస్తుంది.

లలిత లవంగ లతా పరిశీలన కోమల
మలయ సమీరే
మధుకర నికర కరమ్బిత కోకిల కూజిత
కుఞ్జకుటీరే
విహరతి హరి రిహ సరస వసన్తే నృత్యతి
యువతి జనేన సమం సఖి! విరహిజ
నస్యదురన్తే వసన్తే.

దీనిలో శ్రీకృష్ణుని విహారములు విరహోత్కంఠ అయిన రాధికను పూరడించటానికి దూతిక వర్ణిస్తుంది. ఇక్కడ నాయిక ప్రౌఢ; నాయకుడు అనుకూలుడు. భరతముని అష్టరసవాది అని లోకప్రసిద్ధి. కాని తరువాత కాలంలో లాక్షణికులు శాంతమును తొమ్మిదవ రసంగా అంగీకరించారు. దీనిని ఆనందవర్ధనుడు, అభినవగుప్తుడు సమర్థించారు.

క్రీస్తుశకం 16 వ శతాబ్దంలో కృష్ణామండలంలో నివసించిన తీర్థ నారాయణ స్వామి "కృష్ణలీలాతరంగిణి" లోని భక్తిరస ప్రధానమైన తరంగాలను భావ రాగ తాళయుక్తంగా కూచిపూడి భాగవతులు అభినయిస్తున్నారు. వీటిని దక్షిణదేశంలోని

కూచిపూడి నాట్యం శాస్త్రీయమైనదే

భాగవతారులుకూడా గానం చేస్తున్నారు. వీరు తాళవిషయంలో అనుసరిస్తున్నవి సప్తతాళములు.

ఉ. ధ్రువతాళము	అక్షరములు	14
	అంగములు	4
ఉ. రూపకము	అక్షరములు	6
	అంగములు	2
త్రిశ్ర త్రిపుట	అక్షరములు	8
	అంగములు	4
ఖండ అటతాళం	అక్షరములు	14
	అంగములు	4
సింహానందిని	అక్షరములు	128
	అంగములు	18
చ॥ త్రిపుట జతులు	అక్షరములు	8
	అంగములు	8

మొదలైనవి ప్రధానంగా పరిగ్రహించబడుతున్నవి.

కూచిపూడి నటుల నాట్యప్రాభవమును దీప్తివంతంగా జేస్తున్న శబ్దము—

దశావతారశబ్దం :

	తగ్గదింత	తాహాతధీమత	తధీమత	ధానుధణాంతరి
	తఝ్ఝంతరిత	తఝ్ఝం ఝ్ఝంతరిత	తఝ్ఝంతరిత	ఝ్ఝంతకిటకిణ
	తడికుడిడికు	డిడిడికుధింకుకు	తక్కిణనగ	తకుందరికిట న
	కుందధికుతద	ధికుండక తకుందక		
1.	మచ్చరమును	మరి అంబుధిలో	జొచ్చియున్న	సోముజుద్రుంచియు
	విచ్చలవిడి	వేదము లజునకు	ఇచ్చితివే	మత్స్యావతా
	రా..........	....	తఝ్ఝణుతా	తగధితకుంధధి
2.	పలుమరు మిము	ప్రస్తుతిచేయగ	చెలగిసురలు(అసు)జలధిమధింపగ	
	కలిమి బలిమి	యలమితో నొసగిన	కులగిరిధర	కూర్మవతా
	రా..........	....	కుకుంధరికిట	ధరికిటకిటతక
3.	స్థిరముగ ధర	సురవడి చేకొని	ఉరగపథము	ఇగువుగ జొచ్చియు
	హిరణ్యాక్షు	బరిమార్చితివో	వరసుగుణ	వరాహరూ
	పా..........	....	ధంధందణ	ధానుతధింకు
4.	జంభారి సు	రప్రముఖ క	దంబంబులు	రక్షింపంగా
	స్తంభమున	వెడలియు దానవ	డింభకు గా	చితివో నృసింహావ
	తారా	....	తధణాంత	తాహాతఝ్ఝంతరి
5.	మానితముగ	ముల్లోకంబులు	జానొప్పగ	కొపాడంగా
	మానుగ వా	డడుగులు బలిచే	దానము గొని	వామనరూ
	పా..........	....	తరితతరిత	ధృగుతక్కిణనగ
6.	తరిమి తరిమి	ధరణీపతులను	పరశువుచే	నురుమాడితివో
	వరవీర ప	రాక్రమున ధర	పరిగితివో	భార్గవ రా
	మా..........	....	జగజగణకు	జగణకు రేకిణ
7.	దశరథ తన	యుడవై సురలకు	వశముగాని	దశముఖుద్రుంచియు
	విశదముగ న	యోధ్యకు సీతతో	వేంచేసితివో	రఘురా
	మా..........	....	తాకు తనకు	తధింకుఝ్ఝకుకు
8.	యాదవ వం	శాబ్ధిసుధాకరు	డాదిదేవు	అనుజుడుగా ఘన
	మోదమొసగి	ఖలులను ద్రుంచియు	మేదినిభర	ముడిపిన బలరా
	మా..........	....	తకుంతరిత	కుంతక రాకిణ
9.	అంగనలకు	సిగ్గడలించియు	అంగజసమ	రూపముతో
	రంగుగపశు	హింసాక్రతువులు	భంగపరిచి	బౌద్ధావతా
	రా..........	....	కిటతగడిగ	కిటతకిటతక డిగ
10.	గాటపుకలి	బాధలు మాన్పగ	నీటుగ కర	వాలంబూనుచు
	ఘోటకమును	నెక్కి తురుష్కుల	గీటణచవె	కల్క్యవతా
	రా..........	....	ధృగుత తకిట	ఝ్ఝంత తరి
	ధణతధణాం	ధిమితధణాం ధిమిత	ధృగుత తకిట	ఝ్ఝంత తరి
	ధణతధణాం	ధిమితధణాం ధిమి	ధృగుత తకిట	తకత తకిటక
	ధృగుత తకిట	తకత తకిటతక	ధృగుత తకిట	తగదధిగిణతాం
	ధృగుత తకిట	తకదధిణతోం	ధృగుత తకిట	తకదదిగిణతోం

జతిస్వరము : తాం తకిట గిరికిని తకధిమి తక ఝుం గమదగ తకితఝుం నిదప తదణ రిసమగరిసని తదిగిణత.

యక్షగానములు భావరాగ తాళముల ఐక్యతను నృత్యగానాభినయములతో సంఘటితపరుస్తున్నవి. ఇది నృత్తనాట్య సంప్రదాయమునకు చెందినది. దీనిలో వీరు నృత్తమును మూడు దశలలో ఉపయోగిస్తున్నారు. కీర్తనను పాడునపుడు నృత్తమును మొదటి తాళముతోను, గమకములతోను, ముక్తాయిలతోను, రెండవదశలోను నృత్తము చేస్తున్నారు. తాళమే ప్రధానంగాగల మూడవదశలో ఉద్ధృతనృత్తము చేస్తారు. భరతముని సంప్రదాయమును అనుసరించిన ప్రాచీన తాండవలక్షణమైన 108 కారణలు, 32 అంగహారములు కూచిపూడి నటులు అనుసరిస్తున్నారు. వీరి యక్షగాన ప్రయోగములలో పారిజాతాపహరణం, ఉషాపరిణయం, ఎరుకల కురవంజికథ, కాళీయమర్దనం, గిరిజాకళ్యాణము, ద్రౌపదీ ప్రలాపము, కీచకవధ, కిరాతార్జునీయం, ముఖ్యమైనవి.

కూచిపూడినటుల ప్రయోగములలో విశిష్ట స్థానం పొందినది భామకలాపం. దీనిలో సత్యభామ విరహార్తయై దూతికను శ్రీకృష్ణుని వద్దకు పంపుతుంది. నటుల నాట్యాభినయ దక్షతకు ఇది వరపురాయి. కూచిభాగవతులలో పూర్వతరములవారిలో భామవేషము ఒకసారి అయినను కట్టనినటులు వుండరు. సత్యభామతోలుత, తెరవెనుకపార్శ్వంలో నిలిచి, జడను తెరపైనుండి ప్రేక్షకులకు కనబడేటట్టుగా వేసి, తనవునికి యిలా తెల్పుతుంది.

ఆనందభైరవి—చాపుతాళం.

భామనే సత్యాభామనే

భామనే పదహారువేల గోపికలందరిలోనా

భామరో! గోపాలమూర్తికి ప్రేమదాననగు

సత్యా॥భా

అట్టహాసముచేసి సురలనట్టిగెలిచిన

పారిజాతపు

చెటు తెచ్చి నాదు పెరటా—ఘటిగ

నాటించుకొన్నా

మూరిమీసత్రాజిత్తు కూతురై యిందరిలోనా

చాలమగనికి బాసి తాళగనయ్యారి ॥సత్యా

వారిజాక్షి ద్వారకావాసుని కౌగిటిలోనా

కూరిమి పెనగొని రతులకూడినయ్యారి॥సత్యా

వీనిలో కీర్తనలు, ద్విపదలు, కందార్థములు వృత్తములు ఉన్నవి.

గొల్లకలాపములో పిండోత్పత్తి విధానము చర్చించబడింది. దీనిలో నాయిక గోపకన్య. బ్రాహ్మణ, గోపజన్మలలో నేది శ్రేష్ఠతరమైనదని ఆమె బ్రాహ్మణునితో వాదిస్తుంది. చిట్టచివరికి, కర్మప్రాశస్త్యంవల్ల బ్రాహ్మణ జన్మయే తనుమైనదని అంగీకరిస్తుంది.

భారతీయ నాట్యకళా పరిణామచరిత్రలో

కూచిపూడి రామలింగేశ్వరస్వామి ఆలయదృశ్యం.

కూచిపూడి భరతనాట్యం ఒక మహోజ్వల ఘట్టం. క్రమాభివృద్ధిపొంది, అనేక కాలోచితమైన మార్పులను సంతరించుకొనిన భరతముని నాట్యసిద్ధాంతములకు లక్ష్యప్రమాణమైనది కూచిపూడి భరతనాట్యం.

ఆహార్యము

కూచిపూడి నటుల ఆహార్యములో శాస్త్రవిహితమైన పూర్వ సంప్రదాయములు గోచరిస్తున్నవి. వీరు 'భామ' వేషమునకు ఆ కాలంలో స్త్రీలుధరించే శరీరాలంకరణములు, కంఠాభరణములు, శిరోభూషణములు ధరిస్తారు. పెద్దజడ, చిన్నజడ, శిఖ, రాగిడి, చంద్రవంక, సూర్యుడు, తమలపాకులు, మొగలిరేకులు, కేతకి, తురాయి, పాపటబిళ్లలు, కమ్మలు, చేరు, జూకాలు, కర్ణపత్రములు తాయెత్తులు, తోజాబందులు, దండకడియములు, ముత్యములు, బోబీలు, కంకణములు, కడియములు, చిన్నపతకము, పెద్దపతకము, పట్టెడ, బిళ్లలమొలత్రాడు అద్దెబాస, కట్టసబులాకి, ముక్కుపుడక వారి స్త్రీ వేషములకు వుపయోగిస్తున్న ఆభరణములు. వీటిలో శిరోభూషణమైన కొయ్యజడలోని బిళ్లలు భూగోళఖగోళములను అనుసరించి సూర్యచంద్రులను, నక్షత్రసముదాయమును సూచిస్తున్నవి.

వీరు రాజావేషమునకు కిరీటము, శంఖచక్రములు, భుజకీర్తులు కర్ణపత్రములు, గండభేరుండ పతకము ఉపయోగిస్తున్నారు. వీరు స్త్రీ వేషములకు లంగాలు, పురుష వేషములకు ఆ యా పాత్రల స్వభావమును అనుసరించి కోట్లు కండువాలు గ్రహిస్తున్నారు. భయంకర రూపములైన నరసింహావతారము, చతుర్ముఖబ్రహ్మ, శక్తి, దితి, మొదలైన పాత్రలను ప్రవేశపెట్టునపుడు ముసుగులను వుపయోగిస్తున్నారు.

భరతముని నాట్యమునకు నిర్దేశించిన సుశబ్దముగల తాళములు, గజెలు, మృదంగము కూచిపూడి భరతనాట్యమునం దుపయోగిస్తున్నారు. ఇతర నాట్యసంప్రదాయములలో మృదంగమునకు ప్రాధాన్యమే లేదు.

భారతదేశములోని యితర ప్రసిద్ధ నాట్య సంప్రదాయములైన కథాకళి, కథక్, మణిపురి నాట్యములలోకంటె, భరతముని నాట్యలక్షణములు, ప్రయోగంలో ఎక్కువ ప్రయోజనాత్మకంగా అనుసరించబడుతున్నది ఒక్క కూచిపూడి భరతనాట్యంలో మాత్రమే. భరతముని నాట్యశాస్త్రం, శాస్త్రీయ నాట్యమని అంగీకరిస్తే, దీనికి లక్ష్యప్రమాణమైన సజీవ తార్కాణం కూచిపూడి నాట్యం అని పరిగణన చేయక తప్పదు. అవ్యవధివల్ల తగిన ఆధారములు దొరకని పరిస్థితిలోగాని, పరిశీలకులు చూసిన ప్రదర్శనం నిర్దిష్ట శాస్త్రప్రమాణమునకు కొరవడి యుండటంవల్లగాని కూచిపూడి నాట్యం శాస్త్రీయమైనది కాదని ఢిల్లీవారు నిర్ణయించి వుండవచ్చు. కాని నాట్యాలంకార లక్షణ గ్రంథములు, సాహిత్యాధారములు, పూర్వచరిత్ర, కూచిపూడి నాట్య సంప్రదాయమును ఒక సువ్యవస్థిత శాస్త్రీయనాట్యంగా నిరూపిస్తున్నపుడు, భ్రమ ప్రమాద జనితమైన నిర్ణయం వాస్తవికస్థితికి తీవ్ర అపకారం కలిగిస్తూంది. కూచిపూడి భరతనాట్యము శాస్త్రీయ నాట్యము కాదని నిర్ణయము చేసినవారు, మరి ఏ యితర నాట్య సంప్రదాయమునకు యింతకంటె అధికమైన శాస్త్రీయార్హత లేదని గుర్తించి వుండవలసింది.

అకాడమీ బాధ్యత

సంగీత నాటక అకాడమీ, కొందరుశాస్త్రవేత్తలను ఢిల్లీకి ఆహ్వానించి ఉపన్యాసములు చేయించి, చర్చలు జరిపించి అక్కడికి వచ్చిన వారు ఇచ్చిన ప్రదర్శనాలు ఆధారంగా తీసుకొని, వెంటనే కొన్ని నిర్ణయాల చేయటంవల్ల కలిగే ప్రమాదాలకు కూచిపూడినాట్యం విషయంలో చేసిన నిర్ణయమే నిదర్శనం. భరతుని నాట్యశాస్త్రం నుంచి యిప్పటివరకు దేశంలో వివిధ భాషలలో వెలువడిన ప్రామాణిక లక్షణగ్రంథములలోని సిద్ధాంతములను, నాట్యశాస్త్రమునకు సమన్వయంచేసే పరిణామ శీలాత్మకమైన నాట్యశాస్త్ర చారిత్రక ప్రమాణ గ్రంథమును తయారుచేయించటం అవసరం. అప్పుడు మాత్రమే శాస్త్రీయ నాట్య స్వరూపం గోచరిసుంది. భిన్న నాట్య సంప్రదాయములకు నెలవయిన ఆ యా ప్రాంతాలకు ఒక నిపుణుల సంఘాన్ని పంపి, స్థానికాధారములు, వాఙ్మూలములు గ్రహించి అచ్చటి ప్రత్యేక ప్రదర్శనములు చూసి విషయ సంకలనంచేసి, వాటి పరిణామ చరిత్రను కూడా అకాడమీ ప్రాంతీయశాఖల ద్వారా జరిపినపుడు, ఏది శాస్త్రీయ నాట్యమో, ఏనాట్యము శాస్త్రీయమైనది కాదో సుకరంగా నిర్ణయం చేయవచ్చు.

ఈనాడు దేశంలో నాట్యకళను ఆవరించిన అయోమయ పరిస్థితులను దృష్టిలో నుంచుకుని అధికారికమైన శాస్త్రప్రమాణ గ్రంథమును తయారుచేయించటానికి సంగీత నాటక అకాడమీ పూనుకుంటే, విశేషమైన మేలు చేకూరుతుంది. భారత దేశంలోని శాస్త్రీయ నాట్యం భారతీయాత్మకు ప్రతిబింబమై భావస్ఫూర్తిమైనవాడు అది మహోజ్వలమైన భవిష్యత్తును చూడగలుగుతుంది. ★

సినిమా

దాదాపు రెండువందల మంది నటీనటులు, టెక్నిషియన్‌లూ ఏప్రిల్ ఆఖరు వారంలో చల్లటి చక్కటి ఊటీవెళ్ళి మూడు నాలుగు వారాలు అక్కడ విడిదిచేశారు.

"చక్కగా ఉన్నమాట నిజమేగాని చల్లదనం గురించి ఏమంత హుషారుగా చెప్పలేం." అన్నాడు అన్నపూర్ణా పిక్చర్స బృందంలో ముఖ్యనటుడు నాగేశ్వరరావు.

అలాగని, అక్కడ చెంపలు వాయగొట్టే గాడ్పులు వీచాయనీ, వెళ్ళినవారంతా ఊటీలో ఎండలకు తట్టుకోలేక, "మనం ఐసుగడ్డలూ, ఏర్ కండిషన్ మిషన్‌లు తెచ్చుకోకపోవడం గొప్ప పొరబాటు" అంటూ ఏకగ్రీవంగా తీర్మానం చేశారనీ ఆయన ప్రకటించాడని అనటంలేదు; ఊటీలో చల్లదనం మరీ బడాయిగా ఉందని భావం.

"విపరీతమైన చలిఅంటే నమ్మండి. కాళ్లు చేతులూ కదుకొక్కడానికే కాదు; ఆఖరికి దాహం తాగడానికి కూడా చన్నీళ్లు మేమున్న గదిలో ఏమూల ఉన్నా చాలు ఝుడుసుకునే వాళ్ళం" అన్నాడాయన నవ్వుతూ. ముట్టుకుంటే చుర్రుమనేవిట చన్నీళ్ళు.

ఊ (హూ) టీ

అంత చలికాబట్టి, తపుమాత్రం వేడి కోసం, ఫలాహారులు వాటితో నే తృప్తిపడ్డా, 'పలా'హారులు పులావ్ కోసం ముచ్చట పడతారు. అన్నపూర్ణ పిక్చర్స బృందం అరవై మందిలోను సగం పైచిలుకు పలాహారులూ మిగతావారు ఫలాశినులూను. నవయుగ ఫిలింస్ అధిపతి వాసుగారు, మద్రాసు మానేజరు శర్మగారు సంయుక్త సారథ్యం వహించి ఆహారశాఖను జయప్రదంగా నిర్వహించారు.

"ఆచలిలో ప్రొద్దుటే నిద్రలేవడం ఒక పెద్ద ఇబ్బంది. మూడుగంటలకు లేచి స్నానమాచరించి, ఆ చలిలో కొండల వెంటబడి షూటింగ్ జరిగేచోటుకు వెళ్లడం అంటే—ప్రకృతి దృశ్యాలు ఎంత రమణీయంగా ఉన్నా, కోకిలలూ గట్రా ఎంతతీయగా పాడినా, (అసలు అవి పెందరాళే నిద్రలేవనుకోండి) చాలాసరదాగా ఉంటుందని చెప్పలేం" అన్నాడు నాగేశ్వరరావు వేదాంతిలా అర్థనిమీలిత నేత్రుడై.

టీ

"ఊటీలో చేసిందల్లా ముఖ్యంగా ఊ...టీ తాగడమే. తొమ్మిదిగంటలకి, సూర్యుడు బద్ధకంగా ఉదయించేవాడు. హా! యెండ వచ్చెన్ అని మేమందరం షూటింగ్‌కు సిద్ధమయేసరికి, ఆ సూర్యభగవానుడికి చలివేసేదికాబోలు మబ్బు దుప్పటి కప్పుకునేవాడు.

"ఇదేం బాగలేదు అని ఆ పెద్దమనిషి మీద మేం విసుక్కుంటే, మళ్లీ ఇవతలికి చక్కా వచ్చేవాడు. వచ్చినా ఏం'కోపం' ఉండేది కాదు. చల్లగా చందమామలా మెత్తగా సుడిమోమూన్‌లా ఉండేవాడు-

ప్రభావారి 'ఆడపెత్తనం'లో

కన్నాంబ

వీ పన్నెండుగంటలకో, 'ఎనిమిదిగంటల మధ్య! ఎండ మొహమీద కొత్తవెచ్చగా పడుతూ ఉంటే, శెబాస్ అని మేం అనుకుంటూ ఉంటే, వీపుమీద చలేసేది. ఏమిటని చూస్తే, చల్లటి, తెల్లటి మబ్బు పిల్ల దూసుకు పోతూండేది. నాగుభాయ్ నీకు మబ్బు బిల్లు అని ఎవరో హెచ్చరించేవారు. షూటింగ్ చూటానికొచ్చిన చుటపక్కాలకుమల్లె, అవన్నీ మాతోపాటు మాయెత్తునే అపుడపుడు తిరుగుతూ ఉండేవి. అంతా, మన సినిమాలో స్వర్గలోకపు డ్రీం సీక్వెన్సు వ్యవహారంగా ఉందనుకోండి" అన్నారాయన.

మొత్తానికి, సూర్యుడు ఎలా దోబూచులాడినా, కామెరామన్ సెల్వరాజ్, డైరెక్టరు సుబ్బారావు, నిర్మాత మధుసూదనరావు నటులు నాగేశ్వరరావు, సావిత్రి, రేలంగి, అనుకున్నదాంట్లో చాలభాగం పని ఆడుతూ పాడుతూ పూర్తిచేశారు. రెండుపాటల చిత్రణ పూర్తిచేశారు.

వీళ్ళంతా స్నోడెన్ బంగళాలో బస చేశారు.

* * *

ఋష్యశృంగ

గీతా పిక్చర్సు బృందం ఏప్రిల్ 24 నే ఊటీ వెళ్లింది. నిర్మాత శేషాచలం చెట్టియార్, దర్శకుడు ముక్కామల కృష్ణమూర్తి, నటులు గుమ్మడి, రేలంగి, గిరిజ, ముఖ్యనటుడు హరనాథ్, కెమెరామన్ ఆది ఎం. ఇరానీ, టెక్నిషియన్లూ దాదాపు 50 మంది ఈ బృందంలో వున్నారు. రేలంగిని మినహాయించుకుంటే 49 అనుకో నక్కర లేదు. 50 మంది పైచిలుకే ఉంటారు.

వీరందరూ వుడ్ కాక్ బిల్డింగ్ అనే బంగాళాలో దిగారు. ఇది స్నోడెన్‌కు కొంచెం దూరంలో వుంది. ఈ బృందం ఊటీకి దాదాపు 40 మైళ్ళదూరం కొర్లలో వెళ్ళి అక్కడ చాలా మంచి దృశ్యాలు చిత్రించారు. తెలుగు తమిళం కలిపి 7 రీళ్లు షూట్ చేశారు.

'బాలాజీ'

పద్మశ్రీ వారి యూనిట్ 20 మంది వుంటారు. నాయకుడు చాలా హుషారయిన మనిషి. ఆయన ఒక్కడే వందమంది పెట్టు. పేరు పి. పుల్లయ్యగారు. ఆయన తీస్తూన్న 'శ్రీ వెంకటేశ్వర మాహాత్మ్యం' చిత్రానికి కొన్ని సన్ని వేశాలు ఇక్కడ చిత్రించారు. రామారావు, సావిత్రి ముఖ్యనటులు. కామెరామన్ పి. యల్. రాయ్. పుల్లయ్యగారి దర్శకత్వాన తయారవుతున్న సంగీత ప్రధాన చిత్రం 'జయభేరి' నిర్మాత వాసిరెడ్డి నారాయణరావుగారు కూడా ఈ బృందంతో సరదాగా వెళ్లారు. వీరు ఊళ్లోనే దాసప్రకాష్ హోటల్లో దిగారు.

మేలో ఊటీ వెళ్ళిన మరో బృందం పి.వి.వి. ఎస్. ఎం. ప్రొడక్షన్స్. వీరు 'భట్టి విక్రమార్క' తీస్తున్నారు. నిర్మాత సత్యనారాయణమూర్తి, దర్శకుడు జంపన, కామెరామన్ మల్లీ ఇరానీ (ఆది ఇరానీ కుమారుడు) ఈ బృందంలో ముఖ్యులు. వీళ్లు ఊటికి 10 మైళ్ళ దూరాన వున్న లవ్‌డేల్ బంగళాలో బస చేశారు.

జయంతి స్టుడియోస్

జయంతివారి తొలిసాంఘిక చిత్రం పదింట తొమ్మిదివంతులు పూర్తిఅయింది. కె. వి. రెడ్డి దర్శకత్వాన తయారవుతున్న ఈ చిత్రానికి కథ, మాటలూ, పాటలూ పింగళి నాగేంద్రరావు వ్రాస్తున్నారు.

నాగేశ్వరరావు, జమున, ముఖ్యపాత్రలు నిర్వహిస్తున్నారు. ఇతరులు: రంగారావు, రమణారెడ్డి, ఆర్. నాగేశ్వరరావు, కుటుంబరావు, అల్లురామలింగయ్య, డా॥ శివరామకృష్ణయ్య, రాజసులోచన, ఛాయాదేవి.

సంగీతదర్శకుడు ఘంటసాల. కళాదర్శకుడు తోట. ఛాయాగ్రహణం ప్రసాద్. నిర్మాత పి. ఎస్. రెడ్డి.

ఈ చిత్రం తమిళంలో కూడా తయారవుతోంది.

రిపబ్లిక్ వారి 'పెళ్లినందడి'లో అంజలీదేవి, నాగేశ్వరరావు.

జలరుహావారి 'రాజనందిని'లో ఆర్. నాగేశ్వరరావు.

వెనకటికో వెంగళాయ కోడిగుడ్డంత బంగారం వెనకేశాడు. ఆ కాణించి, ఊళ్ళో మహాధీమాగా—దాదాపు భీమా చేసుకున్న వాడి ధీమాతో-తిరుగుతూ 'గురూ! కోడిగుడ్డంతబంగారం లేనివాడుంటాడోయ్' అనేవాడు చీటికీ మాటికీ. పేరు వెంగళాయే అయినా అతను తెలివైనవాడు కాబట్టే డబ్బు వెనకేసుకున్నాడు. కాని, పేరు వెంగళాయి కాబట్టే, ఆ డబ్బుని కోడిగుడ్డంత బంగారంగా మార్చి, కొంపలోనే ఓమూల దాచాడు. మామూలుగా ఓ పట్టాన, అలా దాచుకున్న బంగారుగుడ్డు పిల్లల్ని పెట్టదు. వడ్డీయేనా రాదు. పోతే, ఈ వెంగళాయి ఉత్సాహానికి కారణంకోసం వెతికిన ఓ ఉద్యోగికి, పొరబాటున ఆ 'కోడిగుడ్డు' దొరికింది. అతనది కొట్టేసి ఊరుకున్నాడు. కుర్రాడే వెంగళాయి బెంగతో మంచ మెక్కాడు.

ఈ శతాబ్దం సుశబ్దం

కాబట్టి డబ్బు బలమునిచ్చును. అనునది ఈ శతాబ్దపు నీతివాక్యం. భీమాకంపెనీవాళ్ళ కిచ్చి దాచుకుంటే, డబ్బు వడ్డీని పెట్టును అన్నది "భీమాయణం"లో ముఖ్యాకర్షణ.

రెక్కాడితేగాని డొక్కాడని స్థితిలో పెళ్ళాం పిల్లల్ని ఒంటి రెక్క మీద సుఖపెడుతున్న ఒక ఆసామి, చెప్పకుండా పెట్టకుండా, వార్నింగు లేకుండా, ఏ ప్రమాదంలోనో హరీమంటే, ఆ పచ్చని సంసారం గతేమిటి అని భీమా ఏజంటు అడిగితే చాల మందికి కోపం వస్తుంది. టికాలవాడూ, 'ఇంషూరెంసు'వాడూ అంటే, మనలో చాలామందికి భయం, కోపం, చికాకూను.

'అయినా కాకపోయినా డబ్బున్న వాళ్ళకి తప్ప మనకేమిటిలెస్తూ' అని కొందరి మతం. అయితే ఇటీవల కొన్నేళ్ళగా ఈ మతం క్షీణదశలో ఉంది.

'ఇదివరకు వైభోగం అనుభవిస్తున్న జీవితభీమా ఇపుడు ప్రతివాడికీ అత్యవసరం అని గుర్తించాలి' అని ప్రబోధిస్తూ ఇటీవల ఫిలింస్ డివిజన్‌వారు ఒక డాక్యుమెంటరీ తీశారు. అందులో భీమా ఆవశ్యకత, దాని వల్ల కలిగేలాభాలూ, మంచీ, (చెడు లేదు) చక్కగా వివరించారు. కాని, భీమా ప్రీమియంలు ఎలాకట్టాలో, అందులో సదుపాయాలేమిటోకూడా విపులంగా చెబితే భీమా ఏజంట్లకు శ్రమ కాస్త తగ్గేది.

కాగా, జీవితభీమా వ్యాపారాన్ని ప్రభుత్వం తీసుకుంది కాబట్టి, మీరు ప్రత్యేకం దేశసేవ చెయ్యాలని అకుంఠిత దీక్ష వహించి కంకణం గట్రా కట్టుకు బయల్దేరకుండానే, కాసో కూసో భీమాచేస్తే పరోక్షంగా దేశంలో నిర్మాణ కార్యక్రమాలకు సహాయపడవారవుతారనికూడా ఈ చిత్రం హెచ్చరిస్తున్నది.

జిమ్మి డురాంట్ ముక్కు కథ

భీమా వ్యాపారం సీమ దేశాలలో బహుముఖంగా విస్తరించింది. దూరదేశంలో ఉన్న మీ దగ్గిరి చుట్టానికి జబ్బుచేస్తే ఉరికే విమానంమీద తీసుకెళ్ళి తీసుకురావడానికి ఈ మధ్యనే ఒక బ్రిటిష్ విమానయానసంస్థ భీమా ఏర్పాట్లు చేసింది.

హాలివుడ్‌లో, డాన్సరు ఫ్రెడ్ ఆస్టెయిర్ కాళ్ళు, రోనాల్డ్ కోల్మన్ మీసాలూ, హాస్యనటుడూ, గాయకుడు అయిన జిమ్మీ డురాంట్ ముక్కు, వాళ్ళ వాళ్ళ బాక్సాఫీస్ ట్రేడ్ మార్కులు అంటారు. అందుకని వాళ్ళు ఆ కాళ్ళూ, ముక్కూ, మీసాలూ, పదేసి లక్షల డాలర్లకి భీమా చేయించుకుంటూ వచ్చారు.

అర్నెల్ల క్రితమే జిమ్మీ డురాంట్ ముక్కుమీద భీమా పాలసీ పూర్తి అయింది. దురదృష్టవశాత్తూ ఆ పాలసీ అయిపోయిన మర్నాడే, జిమ్మీ పియానో వాయిస్తూ ఉండగా దానిమూత అతని ముక్కుమీద పడి చితగ్గొట్టింది. 'ఇరవై నాలుగ్గంటల్లో బ్రహ్మాండమైన ఛాన్సు పోయిందని' డురాంట్ వాపోయాడు. అయితే భీమా చేసుకుంటే, మామూలుగా ఈ దురదృష్టం అనేది మన జోలికి రాదు.

ఇది సంతోషించవలసిందే కదా.

డబ్బిచ్చేదా, చచ్చేదా!

అయినా ఒక గృహిణి పొరబాటున, అమాయకత్వంకొద్దీ 'విలవైన' ముక్క అంది. ఆమె భర్త విమానంమీద వెళుతున్నాడు. ఆ ప్రయాణానికి మామూలుగా భీమా రుసుము అని పదిరూపాయలు పుచ్చుకుంటారు. ప్రమాదవశాత్తు ప్రమాదం జరిగితే, ఆ మనిషి కుటుంబానికి డబ్బు ఇస్తారు.

అందుకని ఆయన విమానం ఎక్కుతూ, భీమా రసీదును వీడ్కోలు చెప్పవచ్చిన భార్య చేతికిచ్చి దాచు అన్నాడు నవ్వుతూ.

'ఆ! ఎందుకొచ్చిన గోల, ఇదేమే నా డబ్బిచ్చేదా చచ్చేదా' అంది ఆవిడ. ఆవిడ నాలిక కటుక్కున కరుచుకుంది; ఆపొరబాటు మాట చాటున ఉన్న ధ్వని స్ఫురించగానే.

★ కొత్త డాక్యుమెంటరీలు ★

పైన చెప్పిన డాక్యుమెంటరీ చిత్రాన్ని, భీమా కార్పొరేషన్ పనుపున ఫిలింస్ డివిజన్‌వారు నిర్మించారు. దీనిపేరు 'వైజ్ పాలసీ.' ఇదీ, మరి నాలుగు డాక్యుమెంటరీలూ, గత వారం వార్తా చిత్రం మొన్న గురువారంనాడు మద్రాసు పారగన్‌లో పత్రికలవారికి చూపించారు. వాటిలో ఒకటి ప్రణాళిక గురించిన ప్రచార చిత్రం. పారిశ్రామిక రంగంలో దేశం ఎంత అభివృద్ధి సాధించినదీ, ఎన్ని కొత్త కర్మాగారాలు నెలకొన్నదీ ఇందులో చూపించారు. మరొకటి పర్వతారోహణలో శిక్షణనిచ్చే సంస్థ కార్యకలాపాలను తెలిపేది; 'కాల్ ఆఫ్ ది మౌంటెన్స్'. ఇందులో మనోహరమైన హిమగిరి శిఖర దృశ్యాలను చూపించారు. శ్రీ విష్ణుదాస్ షిరాలీ నేపథ్య సంగీతంకూడా ఆహ్లాదకరమైన శబ్దచిత్రాలను కట్టిచూపింది.

మనదేశంలో చేనేత, లక్షలాది జనానికి అన్నవస్త్రాలిచ్చిన ఉపాధిగా వర్ధిల్లింది. అంతేకాక, పరదేశాలవారిని విస్మయచకితులను చేసి, ప్రశంసలందుకున్న లలితకళగా కూడా మనకు పేరుప్రతిష్ఠలు తెచ్చిపెట్టింది. మొగలాయీ చక్రవర్తుల కాలంలో, చేనేతపనివారు నేసిన దుకూలాలు చూస్తూవుంటే—అసలు కొన్ని కనబడనంతటి పల్చగా ఉన్నాయి-ప్రేక్షకులు ముగ్ధులు అయిపోతారు. వాటికి పేర్లుకూడా అందంగా ఉండేవి: హిమబిందు, అమృతవాహిని ఇత్యాది. వీటన్నిటినీ, చిక్కటిరంగులలో, గేవాకలర్ చిత్రంగా తీశారు.

★

బండరాముడు

సాహిణీశ్రీ (పెంకిపెళ్లాం) ప్రొడక్షన్స్ వారి 'బండరాముడు' పి. పుల్లయ్యగారి దర్శకత్వాన తయారవుతోంది. రామారావు, సావిత్రి, నాగయ్య, రమణారెడ్డి, రాజనాల, సూర్యకాంతం, హేమలత పాల్గొంటున్నారు. రచయిత ఆత్రేయ. సంగీతదర్శకులు దక్షిణామూర్తి, ప్రసాదరావు.

వీర ప్రతాప్

చలనచిత్ర నిర్మాణంలో జానపదపథం, ప్రస్తుతం తమిళనాట రాజబాట. కళారాధన, పోషణ, సంఘ సంస్కరణలూ, పురాణ కాలక్షేపాలూ వగైరాలన్నీ ఈ హోర్డుమీదనే ఏర్పాటు అవుతున్నాయి కావాలనుకున్న వారికి. నీతి వాక్యాలూ, వివాదాలూ, ప్రబోధాలూ, ప్రచారాలూ సకలం రావ్స్ స్పెషల్ కిళ్ళిలో మిఠాయి దినుసుల్లా పొడుగు డైలాగులలో పూటుగ బిగించి ఇవ్వబడును. ఇది సెమరు వేస్తూపోయే రాజబాటసారులకు దూరం శ్రమ తెలియకుండా వారిని నడిపించడం, ఎవరికి నచ్చినా మానినా, ఒక ప్రత్యేకవిద్య. రెండు మూడేళ్ళుగా వస్తున్న బోలెడన్ని బొంబాయి చిత్రాలలో కూడా దార్లు కురచే అయినా, పేర్లు 'రాజ్-నీలా', 'మోహన్-ఆషా' మార్కు వేఅయినా స్వరూప స్వభావాలు - మటుకు బాలవీరుడు వీరబాలుడు, వంటి జానపదాల ఏర్పాటువే అనిపిస్తుంది. తెలుగు దర్శకుడు తాతినేని ప్రకాశరావుగారు తీసిన తమిళ చిత్రం 'ఉత్తమపుత్రన్'లో విశేషం దర్శకత్వమే. పొడుగుపాటి చిత్రాలలో అరుదుగా కనబడే వేగాన్ని, ఈయన ఇందులో సమకూర్చారు. కథా వాతావరణాన్ని మాటలలో కాక, చలనచిత్రంలోనే నిలుపగలిగారు. ప్రసాద్ ఆర్ట్ పిక్చర్సు వారు తెలుగులో విడుదలచేసిన "వీరప్రతాప్" ను కొస్త కుదించినందువల్ల ఇది మరింత వేగంగా సాగింది. శ్రీశ్రీ మాటలు, కథ ప్రహరీగోడల కన్న ఎత్తుగా పెరిగి నిలచాయి. పాటలు డబ్బింగు సరిహద్దుమీద అద్భుతమైన 'వైర్ వాకింగ్' చేశాయి. 'వీరప్రతాప్' లో కత్తి యుద్ధాలూ, టార్జాన్ ఫీట్లూవంటివీ, పెద్దపెద్ద సెట్టింగులూ మనోహరమైన (పద్మిని రాగిణి) రాధాకృష్ణనృత్యంవంటివీ కాక, చూచి మెచ్చుకోతగ్గది రాజమాతగా కన్నాంబ, మంచి గణేశన్‌గా శివాజీ గణేశన్ ప్రదర్శించిన నటన. అలాగే చూచి విచారించతగ్గది, తంగవేలు హాస్యం. మీకు సవ్యోసె అది, గాత్రధారి రామకోటి హుషారుకు, నేర్పుకు జమకట్టవచ్చు.

కథ: ఒక రాజుగారికి లేక లేక ఒక కొడుకు పుట్టాడు. ఆ వేళకి రాజు ఇంట లేక ఈ కథ సంభవించింది. కాబట్టి రాణి ప్రసవించు వేళ రాజు వేటకేగరాదు అని నీతి ఈ లోగా సినీ దుష్టుడు నంబియారు యువరాజును ఖర్చు రాయించేదామని పరదా పడతాడు. రాణి పక్కలో మృతశిశువును పెడతాడు. తీరా రాజు ఇంటికొచ్చేవరకు, మహారాణి రెండో వారసుణ్ణి కంటుంది. మొదటి వారసుడిని చంపుతానని తీసుకుపోయి చాటుగా పెంచుతున్న రాజ ధికుడు అతనికి ప్రతాపుడని పేరు పెడతాడు. రాజుగారు ఇక్కడ చెలామణిలో ఉన్న యువరాజుకు విక్రముడని పేరు పెడతాడు. ఆయన హరీమన్నాక, రాజుగారి బావమరిది నాగరాజూ, రాజు విక్రముడూ కలసి అక్రమాలు మొదలుపెడతారు. నిష్కారణం "పల్లెటూరు" బీదవాళ్ళకుండలూ అవి బద్దలు కొడుతూ, అవిచాలక రాక్ ఎండ్ రోల్ డాన్సులు సాధకం చేస్తూ ఉంటారు. నిజానికి ఈ రాజుపేరు విక్రముడైనా, అజ్ఞాతంలో ఉన్న అసలు యువరాజే నిజంగా విక్రముడు. (పైగా అధికారంలో లేడు కాబట్టి సజనుడు) ఎంగు:ంటే, చివర్ని తన ప్రతాపం చూసుకుంటూ పోతున్న అక్రముణ్ణి చివరకి, విక్రముడైన ప్రతాపుడే ఓడిస్తాడు. పైగా విక్రముడి పేరుతోనే రాజ్యానికి రాజౌతాడు, అప్పుడు విక్రముడైన మంచివాడికి (అంటే ప్రతాపుడికి) వక్రప్రతాపుడైన దుష్టుడికి (అంటే విక్రముడికి)—.

పేర్లు కంగారుగా ఉన్నందువల్ల కథ చెప్పడం మంచిది కాదు. సినిమాచూస్తే అంతా వైనంగా తెలుస్తుంది. అందులో ఏం కంగారు లేదు. చివరకి జరిగేదేమిటంటే పెద్ద కత్తియుద్ధం. అందులో మంచి గణేశన్ గెలుస్తాడు. చెడ్డ గణేశన్ పారిపోతాడు. పోయిపోయి ఓ కొండశిఖరంమీదనుంచి బగ్గీసహా నీళ్ళలోకి పడతాడు. మంచివాడిని రాజ్యలక్ష్మి, పద్మిని జాయింటుగా వరిస్తారు. నీళ్ళలోపడ్డ చెడ్డవాడి సంగతి వెండితెరమీద తెలియదు. అతడు మునిగితే రాజమాతకు వ్యథ; తేలితే మరో తమిళ చిత్రకథ.

ఈ లోగా విక్రముడైన ప్రతాపుడు రాజ్యంచేస్తూ ఉంటాడు. ఇతని పాలనలో ప్రత్యేకాకర్షణ: చక్కటి తియ్యటి తెలుగును జగ్గయ్య కంఠంతో మాట్లాడుతూ ఉండగా మనం వినొచ్చు. ★

★ నరజాతి చరిత్ర సమస్తం... ★

భూమికోసం, భామకోసం, సాటి ప్రాణిని చంపమరిగిన మానవుడు పెరిగి పెద్దవాడై, బుద్ధిబలం కూడా పెంచుకున్నాక, నిఖిల మానవకోటినీ క్షణార్థంలో దగ్ధంచేసే 'అస్త్రం' --- సూపర్ హైడ్రోజన్ బాంబ్‌ను కనిపెట్టాడు. ఇంతటిస్థితికి దిగిపోయిన, (నాగరిక ప్రమాణాల ప్రకారం అయితే ఎక్కిపోయిన) ఈ మానవుడిజాతి ఇటుపై ఉండాలా ఊడాలా అని దేవతలకు చర్చవచ్చింది. విచారణ జరిపి నిర్ణయించడానికి ఒక దివ్య సంఘం కూర్చుంది. కోర్టులో మానవుడిలో మానవత్వం తరపు వకీలుగా (కీ. శే.) రోనాల్డ్ కోల్మన్, దానవత్వం తరపు వాదిగా సినీవిలన్ విన్సెంట్ ప్రైస్ నిలబడ్డారు.

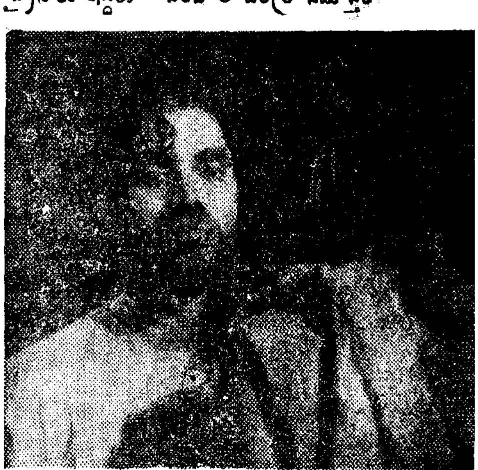
"సాటి మానవులను నిర్దాక్షిణ్యంగా హింసించిన దుష్టులెందరో గొప్పవాళ్ళుగా చెలామణి అయి చాలకాలం రాజ్యాలు ఏలి సుఖపడ్డారు. వారిమాటవిని, వారిని అనుసరించిన సేనలు కోట్లాదిగా ఉండేవి. ఇన్ని కోటమంది ఒక దుష్టుడినీ, వాడి దుర్మార్గాలనూ మన్నించారు కాబట్టి, మానవజాతికి దౌష్ట్యం సహజలక్షణం అందుచేత ఈ జాతిని బూడిదచేయడంలో ఎవరికీ ఆక్షేపణ ఉండరాదు" అని వాదించాడు దానవుడు.

"ఇదేవాదంతో నా మాట నెగ్గుతుంది. ఎందరో మహాపురుషులు, పన్మారాలనడచి, సత్యాహింసలు బోధించారు. కోట్లాది జనం ప్రాణాలనుకూడా తెగించి అచంచల విశ్వాసంతో ఆ పుణ్యపురుషులను అనుసరించారు. కాబట్టి మంచితనం మానవుడికి స్వతస్సిద్ధమైన లక్షణం. అందుచేత మానవుడు చిరంజీవి కావాలి" అని ప్రతివాదంచేశాడు మానవుడు.

ప్రధాన న్యాయమూర్తి సర్ సెడరిక్ హార్డ్‌విక్ గంభీరంగా తల తాటించి, వాదాలు సాగించమన్నాడు.

...ఏమున్నది గర్వకారణం! నరజాతి చరిత్ర సమస్తం పరపీడాపరాయణత్వం.

తరవాత జరిగిన చర్చలలో, కోల్మన్, ప్రైస్‌లు ఇద్దరూ 'నరజాతి చరిత్ర సమస్తం'

ఫాక్స్ టెయిల్ ఫిలింస్ (బొంబాయి) వారి తెలుగుచిత్రం 'స్నేహితులు'లో సి. ఎస్. మాధవ్., సి. వి. రాయుడు

నరజాతి చరిత్ర సమస్తం

—ఆదిమానవుడిదగ్గరనుండి శతాబ్దాలవారీగా తడిమి, ఒకరు మంచితనానికీ, మరొకరు దానవ లక్షణాలకూ నిదర్శనాలుతీసి చూపిస్తారు. కోల్మన్ మొహం చూస్తున్నపుడు మనకు ఎంతటి ఆత్మవిశ్వాసం, సంతోషం, తృప్తి, గర్వం కలిగినా, విలన్ మొహం చూడగా ఎంత కోపం చిరాకు వేసినా, దానవత్వపు దారుణాలసంఖ్య, పరిమాణాలే ఎక్కువగా ఉన్నందువల, 'మన' కథ వింటున్నపుడు మనకే సిగ్గేస్తుంది. దానికి తోడు, విన్సెంట్ ప్రైస్, ఆదిమానవుడి దగ్గరనుండి నేటివరకూ శతాబ్దాలమీదుగా చిన్న చిన్న అంగలు వేసుకువస్తూ, మానవుల రక్తం పిండి పిరమిడ్ కట్టించిన ఈజిప్టురాజు ఖుఫూ, రోమ్‌నగరం తగులబడుతూ ఉంటే, చూసి ఆనందించిన నీరో, హెలెన్‌కోసం లక్షలాదిజనం ప్రాణాలు హోమం చేసిన గ్రీకు ట్రాజాన్ రాజులూ, తమ్ముడిని, ప్రియుడిని సైతం చంపవెనుకాడని క్లియోపాత్రా, వగైరాలదగ్గరనుండి హిట్లరు దాకా మానవ హంతకథలు కసికొద్దీ విపులంగా చెబుతూ ఉంటే, మానవుడి వకీలు ఎంతసేపూ భూమ్యాకర్షణ సిద్ధాంతం, టెలిస్కోపు, మోటారుబండి, అమెరికా, పొగయోడ విమానము, మొదలైనవాటిని కనిపెట్టడమే మానవుడి మనుగడకు వాదాలుగా ఉపయోగించాడు. ఏసుక్రీస్తుగురించి, మోసెస్ గురించికూడా చెప్పకపోలేదు. కాని, బాక్సాఫీస్ సెట్‌లనూ ఎక్స్‌ట్రాలనూ చూపడానికి నీరో సభామందిరం అంత గ్రామరులేక కాబోలు తేలిగా తెమిల్చేశారు. మానవకోటిలో సగానికిపైగా నమ్మి పూజించిన బుద్ధభగవానుడివంటి వారికి పోర్షనే ఇవ్వలేదు! రంగుజాతివాడు కావటంవల్ల బహుశా కలర్ బార్ కారణం అయివుండవచ్చునేమో తెలియదు. మెకార్తీగారి బ్లాక్ లిస్ట్‌లో పడ్డాడేమో కూడా తెలియదు. మొత్తానికి కోల్మన్, లోకకల్యాణానికై మానవుడుచేసిన కృషికీ, భౌతికమూ, సాంకేతికమూ అయిన అభివృద్ధినే చూపించడంవల్ల కోర్టువారికి మానవజాతి మనుగడ అంత అవసరం కాదనిపించినట్లు కనిపించింది. అయితే, విలన్ విన్సెంట్ ప్రైస్ పాతశతాబ్దాలలో హీరోలను, నీరోలనుకూడా కలిపి చెడతిట్టడంతో అలిసిపోయినందువల్ల, ఇటీవలి సంఘటనలు—ఉదాహరణకు అటంబాంబు ప్రయోగంవంటి వాటి దగ్గరకు వచ్చేసరికి టూకీగా వాదాలు ముగించేశాడు. పాతశతాబ్దాలలో చిన్న చిన్న అంగలు వేస్తూ, అప్పటి సన్నివేశాలను విపులంగా రకరకాల కోణాలలో చిత్రించడంతో 'కాలాతీతమై' కాబోలు, నిర్మాతలు 19, 20 శతాబ్దాలలో విశేషాలను ఒకటి రెండు షాట్‌లలోలాగి అవతల పారేశారు. దానాదీనా ఉభయుల వాదాలూ చివరకి నప్పకపోవటంవల్ల కోర్టువారు తీర్పు వాయిదా వేయడం జరిగింది.

మానవుడి ఆఖరు యత్నం: ఒక ఏడేళ్ళ బాలుడిని చూపి భావిపౌరుడిని బ్రతకనియ్యండి. అనడం.

దానవుడి జవాబు: ఆ పిల్లడి చేతిలో ఆటవస్తువులు చూడండి ఒకటి తుపాకీ, రెండోది బాకూను.'

మానవుడి సమర్థన: ఆ బొమ్మ పిస్తోలు నొక్కితే తియ్యటి సంగీతం వినిపిస్తుంది. బొమ్మ బాకు విప్పితే అందులో పెన్సిళ్లు కనిపిస్తాయి.

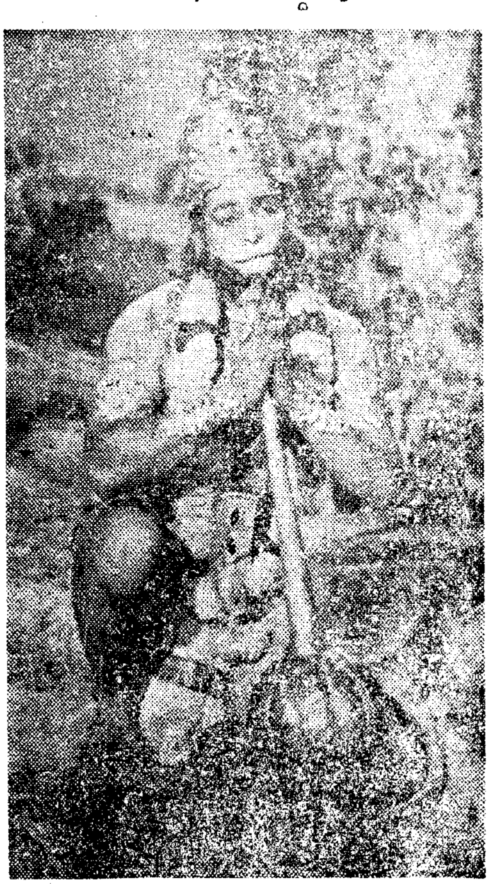
అందుచేత, చిన్న పిల్లలకి చదువు సంగీతం పట్ల ఆకర్షణ కలిగించడానికి, మారణాయుధాల రూపాలు ఎరచూపి వాళ్ళ మనసు ఖరాబుచేయాలేమో తెలీదు.

కాని, ఆ కుర్రాడు దొరల పిల్లాడు కాబట్టి సరిపోయింది. కోర్టు నిర్ణయానికి ఆఖరు వాదమైన ఈ సన్నివేశంలో అక్కడ నీగ్రో బాలుడిని భావిపౌరుడుగా కూర్చోపెడితే గవర్నరు (లిటిల్ రాక్) ఫాబస్, కోర్టువారికి తర్కించే శ్రమలేకుండా ఐదు నిమిషాలలో తీర్పుచెప్పేసే ఏర్పాటు చేసేవాడు.

మొత్తానికి 'స్టోరీ ఆఫ్ మాన్‌కైండ్' చిత్రంలో కథ ఈ విధంగా ఆగింది.

వార్నర్ బ్రదర్స్ తీసిన ఈ టెక్నికలర్ చిత్రంలో కోల్మన్, ప్రైస్, మార్క్స్ బ్రదర్స్, హెడీలమార్, ఆగ్నెస్ మూర్‌హెడ్, పీటర్‌లారీ పాల్గొన్నారు. నీరో పాత్రను లారీ అద్భుతంగా పోషించాడు.

ఇటుపై, తీర్పు ఎల్లా రావాలా అన్నది ఈకేసు విచారించిన ట్రిబ్యునల్ చేతిలో ఉండదు. ఈసారి— ఒక రాజకీయ విలేఖరి అన్నట్టు వాషింగ్‌టన్, మాస్కో, కాలచక్రం మాత్రమే మానవుడి భవిష్యతును తేల్చాలి. ★

'శ్రీరామాంజనేయ యుద్ధం'లో రాజనాల.

వార్తావరణం

త్వరవేగంతో తయారవుదామనుకున్న చిత్రాలు ప్రస్తుతం అందులో 'అరవేగం'తోనే సరుకు సాగుతున్నాయి. విశాలాంధ్ర అంతటా, అనగా 18 ముఖ్యకేంద్రాలూ, ఆరు ఉపముఖ్యకేంద్రాలూ వరసి 24 పట్నాల్లో విడుదల అవుదామనుకున్న చిత్రాలూ పదిపన్నెండింటితో తృప్తిచెందుతున్నాయి. ఇది శ్రీ సర్కారువారి ముడిఫిలిం కోత మాహాత్మ్యం.

బొంబాయివాళ్ళకిమటుకు చీమ (గట్టిగా) కుట్టినట్టులేదు. గోవానించి సరుకు రవాణా అవుతున్నందువల కాబోలు. చిత్రనిర్మాణ యజ్ఞంలో అక్కడైతే అందరికి బ్లాక్ రుసుములు ఇచ్చి పుచ్చుకోవడాలు పరిపాటు అయినందువల్ల అన్నిటితోపాటు 'ఇదీను' (అనగా ముడి ఫిలిం) అని సర్దుకుంటున్నట్టున్నారు. జె. బి. రూంగ్‌టా వంటి కొందరు పెద్దలు మటుకు 'మాకు ఫిలిం కావాల'న్న నినాదం వదిలి, ఫిలింస్ డివిజన్ డాక్యుమెంటరీలకి కావలసినంత దొరుకుతున్నందుకు కేస్కార్‌గారిని కోప్పడుతున్నారు. ఫిలింస్ డివిజన్‌కూడా బ్లాక్‌మార్కెట్‌లో ఫిలిం కొనాలని వీరి తాత్పర్యం కాదు; వారు అన్ని డాక్యుమెంటరీలూ, వార్తాచిత్రాలూ తీసి తీరాలా? అవన్నీ మానెయ్యకూడదా. వాటికోసం ఎవడూ విరహతాపం చెందటం లేదుగదా అని.

ముడిఫిలిం కోత, పరిశ్రమకు సమస్య అయితే కావచ్చుగాని, ఫిలింస్ డివిజన్ కార్యక్రమాల మీదకి ఇలా ఒంటికాలుమీద లేవటం భావ్యం కాదు. ఈ విమర్శను,

క్రొత్త చిత్రాలు తీసే బొంబాయి పరిశ్రమ చేయడం అంతకన్న భాగ్యం కాదు.

* * *

కృష్ణమీనన్ ఛలోక్తి

మడిఫిలిం కోతసమస్యను పరిష్కరించ డానికి దక్షిణభారత పరిశ్రమ శ్రీ బి. నాగి రెడ్డిగారి నాయకత్వాన తీవ్రంగా కృషి చేస్తోంది.

గతవారం ఇదరు కేంద్రమంత్రులు వచ్చి నపుడు నాగిరెడ్డిగారు వారికి ఇక్కడి నిజ పరిస్థితులను వివరించారు. ఈ యిబ్బంది తొలగించడానికి యథాశక్తి ప్రయత్నిస్తా మని ఆ మంత్రులు శ్రీ ఎం. వి. కృష్ణప్ప, శ్రీ నిత్యానంద కానుంగో చెప్పివెళ్లారు. రెండు రోజుల తరువాత రక్షణమంత్రి శ్రీ కృష్ణ మీనన్ మద్రాసు వచ్చినపుడు ఆయన గౌర వార్థం దక్షిణభారత సుడియో యజమానుల సంఘం విజయా గార్డెన్స్‌లో విందుచేసింది. అధ్యక్షులు నాగిరెడ్డి, వాసన్, టి. ఆర్. సుందరం, ప్రభృతులు ఆయనకు వర్తమాన సమస్యలను వివరించి చెప్పారు.

క్రిష్ణమీనన్ మందహాసం చేసి, ఛలోక్తి గా చెప్పిన జవాబు, ఎంతో సామెత వరుగా ఉందనిపిస్తుంది. "మీరు ఈ కోతికి కంగారు పడుతున్నారు. నాసంగతి ఎవరికి చెప్పను. నా క్కావలసిన దాంట్లో ఆరోవంతే ఇచ్చారు" అన్నారు కృష్ణమీనన్.

(గత బడెట్ సమావేశంలో, రక్షణశాఖకు కావలసిన ఆయుధాలూ, పరికరాలూ వగైరాలూ కొనడానికి రక్షణ మంత్రి శ్రీ కృష్ణ మీనన్ పార్లమెంటుని 120 కోట్లు అడిగారు ఇది విదేశాలనుండి తెప్పించే వాటి ఖర్చు. ఆర్థిక మంత్రి శ్రీ మురార్జీ ఆ అంకెను ఆరుతో భాగించి, 20 కోట్లు చాలనిపించారు)

సరే ఇటీవలి పరిస్థితులుచూడగా, వచ్చే అర్థ సంవత్సరంలో మూడు నెలల పాటు వాణిజ్య దిగుమతులన్నిటినీ పూర్తిగా నిషేధించాలని ప్రభుత్వం ఆలోచిస్తున్నట్లు తెలుస్తుంది. అయితే గియితే, రేపు అక్టోబరు 1 నుండి ఈనిషేధం అమలుకు రావచ్చు. వస్తే మూణ్ణెల్లు ఉంటుందన్నారు.

* * *

భరణీ అధిపతి శ్రీ రామకృష్ణ జపాన్ యాత్ర ముగించుకొని గతవారం మద్రాసుకు వచ్చారు. ఫిలిప్పిన్స్ రాజధాని మనిలా నగరంలో ఏప్రిల్ 22 నుండి 28 వరకు జరిగిన తూర్పు ఆసియా చలనచిత్రోత్సవానికి భారత చలనచిత్ర పరిశ్రమ తరఫున ఈయన పరిశీలకుని హోదాలో వెళ్ళారు. అక్కడి నుంచి టోక్యో వెళ్ళి 2 వారాలున్నారు. ★

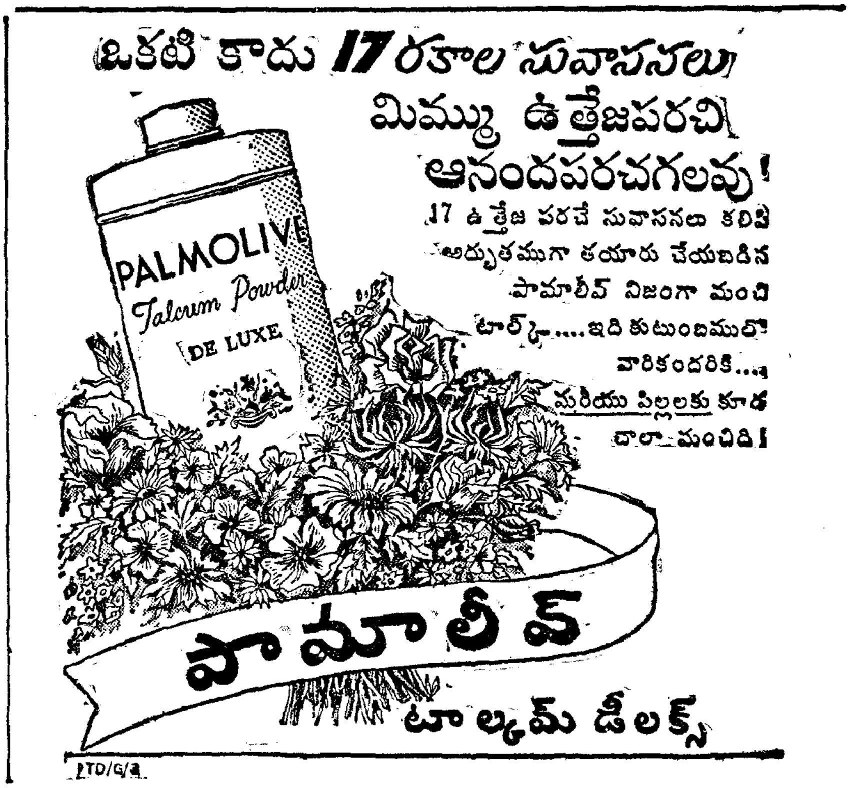
'భక్తతుకారాం'

జోయా (బాలసరస్వతమ్మ) పిక్చర్స్ వారి క్రొత్తచిత్రం 'భక్తతుకారాం' నిర్మాణం మే 28 ఉదయం ఆరంభమైంది. శ్రీ కె. వి. రెడ్డి కెమెరా స్విచ్‌ఆన్ చేసి ప్రారంభోత్సవం జరిపారు.

అతిథులకు, దర్శక నిర్మాత శ్రీ పి. సుబ్బారావు, ఆయనభార్య శ్రీమతి సులోచన స్వాగతమిచ్చారు. శ్రీయుతులు నాగిరెడ్డి, సముద్రాల రాఘవాచార్య, శంకరరెడ్డి, సి. సీతారాం, రమణారెడ్డి ప్రభృతులు నిర్మాతను అభినందించి శుభాకాంక్షలు తెలిపారు.

తొలిసన్నివేశంలో 'భక్తతుకారాం'గా శ్రీ రంగారావు, ఆయనభార్య జిజియగా శ్రీమతి కన్నాంబ నటించారు. ఇందులో పాల్గొనే ఇతరనటులు ముక్కామల, చలం, అలురామలింగయ్య, జి. వరలక్ష్మి, సూర్యకాంతం, ఛాయాదేవి, సురభి బాలసరస్వతి, అమ్మాజీ.

రచయిత రావూరి సత్యనారాయణ. సంగీతదర్శకుడు ఎస్. రాజేశ్వరరావు. ఛాయాగ్రహణ దర్శకుడు ఆదిమల్లి ఇరానీ. ★

నీలి నీడలు

(10-వ పేజీ తరువాయి)

గుండె దడదడ లాడుతున్నది.

కాలం బరువుగానయినా ముందుకు సాగక తప్పదు. సాగుతోంది.

"ఇంకా టపా రాలేదేం ?"

సూర్యుడు నడినెత్తిమీది కొచ్చాడని పెద్దముల్లు చిన్నముల్లు చెవిలో గుసగుస లాడుతున్నది.

ఒకక్షణం సంధ్యమీద కోపంతో మండి పోతాను.

ఒకక్షణం కృష్ణమోహన్ మీద ఈర్ష్యతో కుంచించుకుపోతాను.

ఒకక్షణం నా మీద నాకే కోపమో, విచారమో, అసహ్యమో తెలియని పరిస్థితిలో ఊగులాడుతాను.

సంధ్యమీద ఎలా కసి తీర్చుకోవడం ? ఎలా పగ సాధించడం ? తల్చుకుంటే జన్మ జన్మలకు మరచిపోలేని అపకారం చేయగలను. ఆ దెబ్బతో వచ్చి కాళ్లమీద వాలదూ ?

"పోస్ట్ సార్ !"

గుండె లింత వేగంగా ఇంతకుముందెప్పుడూ కొట్టుకోలేదు ! అసలు ఇంత వేగంగా కొట్టుకుంటయ్ అనిగూడా తెలియదు.

పోస్ట్‌మాన్ ఏవో నాలుగయిదు ఉత్తరాలు ఇచ్చాడు. అందులో నా క్కావల్సింది ఏరుకోవడానికి క్షణమయినా పట్టలేదు.

కవరు చించి చదవడానికి చేతులు గజగజ లాడినయ్. ఆనర్సు రిజల్ట్ చూసుకుంటే నాడయినా నా చేతులిలా వణికిపోలేదు.

కవరు చాలా తేలికగా ఉంది. వివరంగా, విపులంగా...ఎన్నో రాతలుంటయ్ అనుకున్నాను. నా పిచ్చిగాని తేల్చి చెప్పటానికి ఎన్ని ముక్కలు కావాలి.

కవరు చించాను.

ఒకే ఒక వాక్యం.

నమ్మలేక ఆ వాక్యమే పదిసార్లు చదువుకున్నాను.

ఎంతపని చేసింది సంధ్య ! ఎంతటి దారుణక్రియకు పాల్పడింది ! ఇలా చేస్తుందని ఊహామాత్రమయినా కల్గిఉంటే నిన్నటి నుంచి ఇంతిగా 'చిత్రహింస' అనుభవించే వాడినా ?!

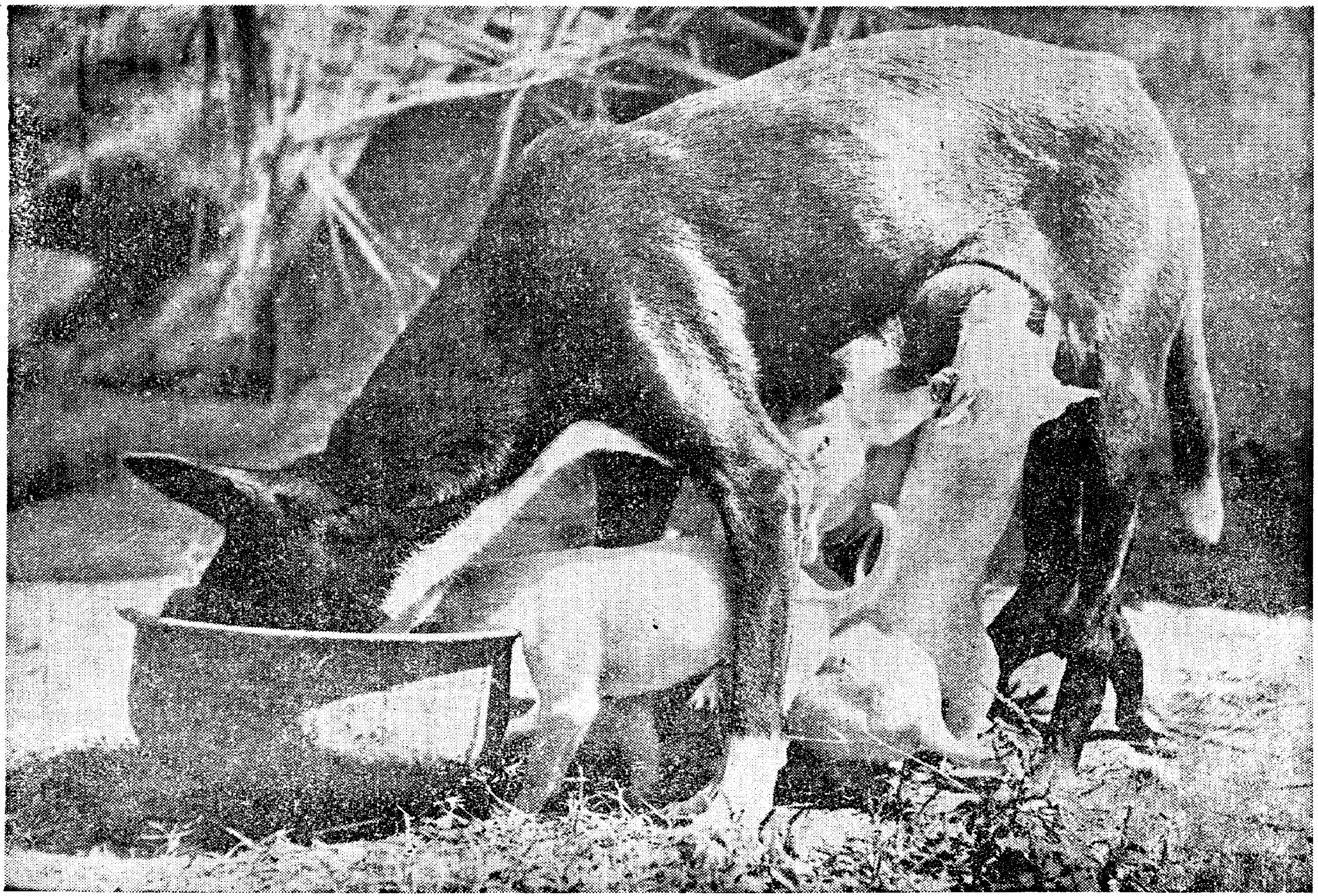
ఆడవాళ్ళు ఎంతకయినా తెగుదురు ! అందులో సంధ్య—చదుకున్న సంధ్య—జీవితంతో సర్దాగా ఆడుతుంది. అంతే ఆశ్చర్యపోకూడదేమో!

భ్రాంతిలో పడలేదుగదా అనుకుని కళ్ళు తుడుచుకుని మళ్ళీ చదువుకున్నాను ఆ వాక్యం.

"ఏప్రిల్ ఫూల్ అయిన బావగారికి నా హృదయపూర్వక క్షమార్పణ - మీ సంధ్య."

అంతస్సీమల్లో పలుచుకున్న నీలి నడల తరిమిగొట్టి పున్నమవెన్నెల విసిరింది ! ★

Printed and Published for Nageswara Lac Estates (Private) Ltd., by S. Radha Krishna ... Patrika Press, 3 & 7, Thambu Chetty Street, Madras-1. Editor S. Sambhu Prasad

....లాలింపులవేళ

—ఫోటో : జి. రామమూర్తి.]

అమృతాంజనము
ఎంత భయంకరమైన
కాలి నొప్పి నైనా క్షణంలో ఉపశమింప జేస్తుంది
లక్షలాది ప్రజలు 1893 నుంచి దేశమంతటా అమృతాంజనాన్ని వాడు తున్నారు. అమృతాంజనము బెణుకులు, వాపులు, తలనొప్పి, పళ్లపోటు, జలుబులు, దగ్గులు మొదలైన వాటిని ఉపశమింపజేస్తుంది.
అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు దివ్యామృతము.
AMRUTANJAN
The Pain Balm
MADRAS-BOMBAY
అమృతాంజన్ లిమిటెడ్. మద్రాసు-4, బొంబాయి-1. కలకత్తా-7.
AL.56.4